

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra politologie

Faktory ovlivňující venezuelskou migrační krizi

Diplomová práce

Autor: Bc. Jakub Louda
Studijní program: N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie-latinskoamerická studia

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.

Hradec Králové 2023

Zadání diplomové práce

Autor: **Jakub Louda**

Studium: F21NP0036

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: **Faktory ovlivňující venezuelskou migrační krizi**

Název diplomové práce AJ: Factors affecting the Venezuelan migration crisis

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se bude zabývat problematikou venezuelské migrační krize, která je označována za největší lidskou mobilizaci v novodobé historii Latinské Ameriky, a její rozsah vyvíjí obrovský tlak na přijímací země ve všech oblastech. Předmětem práce bude analýza ekonomických, sociálních a politických faktorů způsobujících humanitární krizi ve Venezuele, která přiměla miliony lidí k útěku. Cílem předložené práce bude rozbor faktorů, které určovaly výběr cílové země, a na základě získaných údajů bude vyhodnoceno, jak se s prohlubující humanitární krizí faktory ovlivňující volbu cílové země změnily. Časově se práce zaměří především na politický a ekonomický vývoj ve Venezuele od počátku 21. století (nástup Huga Cháveze) po současnost. V teoretické rovině se práce bude opírat zejména o model "push-pull", který je základem pro neoklasické migrační teorie. Hlavní výzkumnou metodou práce bude instrumentální případová studie, zabývající se fenoménem venezuelské migrace. Pro celkové vypracování bude převážně využita metoda sběru dat, studium odborných pramenů a literatury, analýza získaných informací z dostupných podkladových materiálů. Uplatněn bude kvalitativní postup a aplikována též metoda srovnávací.

Baršová, Andrea a Barša, Pavel. 2005. Přistěhovalectví a liberální stát. Brno: Masarykova univerzita.

Drbohlav, Dušan a Uherek, Zdeněk. 2007. Reflexe migračních teorií. Geografie-Sborník ČGS 112, č. 2.

Drulák a kol. 2008. Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha: Portal.

Jansen, Clifford, J. 1970. Readings in the Sociology of Migration. New York: Pergamon Press.

Klíma, Jan. 2015. Dějiny Latinské Ameriky. Praha: NLN-Nakladatelství lidových novin.

Lee, Everett, S. 1966. A Theory of Migration. Durham: Duke University press.

Uherek, Zdeněk a kol. 2016. Migrace - Historie a současnost. Ostrava: Občanské sdružení PANT.

Zadávací pracoviště: **Katedra politologie,
Filozofická fakulta**

Vedoucí práce: **Mgr. Stanislav Myšička, Ph.D.**

Datum zadání závěrečné práce: **16.1.2022**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval (pod vedením vedoucího závěrečné práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 12.04.2023

Podpis autora

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Stanislavu Myšíčkovi, Ph.D. za odborný dohled, věcné připomínky a rady při zpracování mé diplomové práce.

Anotace

LOUDA, JAKUB. *Faktory ovlivňující venezuelskou migrační krizi*. Hradec Králové: Filosofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2023, 98 s. Diplomová práce.

Tématem práce je venezuelská migrační krize, která je označována za největší lidskou mobilizaci v novodobé historii Latinské Ameriky, a její rozsah vyvíjí obrovský tlak na přijímací země ve všech oblastech. Cílem práce je provést na případu Venezuely identifikaci základních push faktorů, tedy důvodů, které donutily miliony lidí opustit svou zemi, a pull faktorů, které vedly migranty do určité cílové země. Za tím účelem je představen historický kontext venezuelské migrační krize a analyzovány sociální, ekonomické a politické faktory ve Venezuele, které vedou obyvatele k migraci. Práce také zkoumá relevantní faktory, o nichž lze předpokládat, že budou mít vliv na volbu cílové země. Pozornost je věnována rovněž komparaci dvou období, a to do roku 2015, tedy období relativní stability a období po zintenzivnění migrační krize po roce 2015.

Klíčová slova: Venezuela, migrace, migrant, push-pull faktory.

Annotation

LOUDA, JAKUB. *Factors influencing the Venezuelan migration crisis*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2023, 98 pp. Master Thesis.

The topic of the thesis is the Venezuelan migration crisis, which is described as the greatest human mobilization in the modern history of Latin America and its expanse exerts huge pressure on receiving countries in all areas. The aim of the thesis is to identify the basic push factors so the reasons that forced millions of people to leave their country and the pull factors which led migrants to certain destination country on the case of Venezuela. On this purpose is presented the historical context of the Venezuelan migration crisis and also are analysed social, economic and political factors in Venezuela, that lead the population to migrate. The thesis also researches the relevant factors, that can be assumed to influence the choice of destination country. Attention is also devoted to the comparison of two periods. That is period until 2015, the period of relative stability and the period after the intensification of the migration crisis after 2015.

Key words: Venezuela, migration, migrant, push-pull factors.

Obsah

Úvod	10
1 Metodologie a struktura práce	15
2 Teoretická část.....	18
2.1 Definice základních pojmů	19
2.2 Historický vývoj vybraných migračních teorií	24
2.2.1 Ravensteinovy zákony	24
2.2.2 Gravitační model	25
2.2.3 „Push-pull“ teorie	26
2.2.4 Teorie světového systému	29
2.2.5 Teorie migračních sítí.....	30
2.3 Historie mezinárodní ochrany uprchlíků	30
2.4 Právní rámec systému mezinárodní ochrany uprchlíků	32
2.4.1 Úmluva o právním postavení uprchlíků	33
2.4.2 Cartagenská deklarace o uprchlících	34
3 Analytická část	36
3.1 Venezuela – Bolívarovská republika Venezuela	36
3.2 Politický vývoj ve Venezuele od konce 20. století po současnost.....	36
3.3 Venezuela jako přijímací stát imigrantů	38
3.4 Venezuelská migrační krize.....	40
3.5 Faktory podněcující venezuelskou migraci	41
3.5.1 Ekonomická krize	41
3.5.2 Sociální oblast	43
3.5.3 Sektor zdravotnictví.....	45
3.5.4 Oblast školství a vzdělávání	47
3.5.5 Odliv mozků jako důsledek migrace	48
3.5.6 Porušování občanských a politických práv	49
3.5.7 Cílené represe a pronásledování z politických důvodů	50
3.5.8 Svoboda projevu	51
3.5.9 Korupce, kriminalita, organizovaný zločin	52
3.6 Vyhodnocení faktorů venezuelské migrace (push faktory)	53
3.7 Kvantifikace migrace a cílové země venezuelských migračních toků	55
3.7.1 Ekonomická životní úroveň, geografická vzdálenost.....	56

3.7.2	Sítě migrantů	62
3.7.3	Sdílená hranice, jazyk a koloniální vztahy	65
3.7.4	Chudoba a obchod	71
3.7.5	Politické faktory	76
	Závěr	84
	Seznam pramenů.....	88
	Literatura.....	88
	Internetové zdroje	88

Seznam použitých zkratk

AD	Demokratická akce (<i>Acción Democrática</i>)
ELN	Národní osvobozenecá armáda (<i>National Liberation Army</i>)
EU	Evropská unie
FAO	Organizace OSN pro výživu a zemědělství (<i>Food and Agriculture Organization of the United Nations</i>)
FARC	Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (<i>Revolutionary Armed Forces of Colombia</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt
IACHR	Meziamerický soud pro lidská práva (<i>Inter-American Court of Human Rights</i>)
ICEM	Mezivládní výbor pro evropskou migraci (<i>Intergovernmental Committee on European Migration</i>)
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci (<i>International Organization for Migration</i>)
IRO	Mezinárodní organizace pro uprchlíky (<i>International Refugee Organization</i>)
OAS	Organizace amerických států
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu (<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries</i>)
OSN	Organizace spojených národů
PAHO	Panamerická zdravotnická organizace (<i>Pan American Health Organization</i>)
PDVSA	Venezuelská státní ropná společnost (<i>Petróleos de Venezuela, S.A.</i>)
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i>)
UNRRA	Úřad pro pomoc a rehabilitaci OSN (<i>United Nations Relief and Rehabilitation Administration</i>)
WHO	Světová zdravotnická organizace (<i>World Health Organization</i>)

Úvod

Migrace je zásadní fenomén, který provází lidstvo celým jeho vývojem. Lidé se po tisíciletí stěhují napříč regiony, zeměmi a kontinenty při hledání lepších příležitostí. V posledních letech se migrace stala mimořádně naléhavým a komplexním problémem, dokonce i významným tématem na politické scéně. V době globalizace a internacionalizace se migrační toky zesilují a tím roste význam i tzv. migračních politik, a to jak na úrovni jednotlivých států, tak mezinárodních organizací.

Latinská Amerika má dlouhou historii migrace. Zejména během první poloviny dvacátého století, kdy se Italové a Španělé stěhovali do Argentiny, Japonci do Brazílie a Číňané do Peru. Od 60. let 20. století rostla migrační vlna v rámci regionu a do Spojených států, převážně ze Střední Ameriky. V současné době však Latinská Amerika zažívá masový exodus, kdy podle údajů Úřadu vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR) opustilo od roku 2015 Venezuelu více než 6 milionů osob.¹ Venezuelská migrace je největší lidskou mobilizací v novodobé historii regionu a její rozsah vyvíjí obrovský tlak na přijímací země. Venezuela, kdysi jedna z nejbohatších zemí Latinské Ameriky s největšími zásobami ropy na světě, se v posledních letech ocitla v politické, ekonomické a humanitární krizi, která prohloubila pokles veřejné bezpečnosti a životní úrovně. Otázkou je, jak se národ s největšími světovými zásobami ropy ocitl ve své současné situaci. Podle politologa Michaela Rosse pramení část venezuelské krize právě z tohoto nejhojnějšího zdroje. U států s ropným bohatstvím je pravděpodobnější, že budou autoritativní a méně pravděpodobně přejdou od autokracie k demokracii. Podle Rosse ropné bohatství není zdaleka požehnáním, může podporovat diktatury, zpomalovat ekonomický rozvoj a bránit transparentnosti vlády. Stejně jako mnoho jiných ropných států, včetně Iráku, Libye a Súdánu, závislost Venezuely na ropě a její regulace ji nechala padnout za oběť tomu, co Ross nazývá „ropným prokletím“.²

¹ UNHCR. 2022. *Venezuela Situation*. Dostupné na: UNHCR - Venezuela situation (29.04.2022).

² Ross L. Michael. 2013. "The Oil Curse: How Petroleum Wealth Shapes the Development of Nations". Economics Books. Princeton University Press.

Venezuela se již několik let potýká s hlubokou ekonomickou krizí. Tato krize projevující se nárůstem chudoby a nedostatkem základních životních potřeb je produktem let špatného ekonomického řízení a korupce úředníků a také prudkého poklesu cen ropy v letech 2014 až 2016. Své kořeny má již v modelu „Socialismu 21. století“ Huga Cháveze, který od roku 1999 zavedl v tomto směru tři hlavní politiky: rozsáhlé znárodnování soukromého průmyslu, měnové a cenové kontroly a fiskálně nezodpovědné rozšiřování sociálních programů financovaných převážně z příjmů z ropy.³ Po Chávezově smrti v roce 2013 se prezidentem Venezuely stal Nicolás Maduro navzdory požadavkům opozice na přepočítání hlasů kvůli nejtěsnějšímu rozdílu mezi kandidáty. Maduro, kterého si Chávez vybral za svého nástupce, zdědil zemi s velkými veřejnými výdaji, které ji uvrhly do jedné z nejvyšších měr inflace v regionu. Mezi polovinou roku 2014 a začátkem roku 2016 čelila globální ekonomika jednomu z největších poklesů cen ropy v moderní historii a Madurova vláda již nebyla schopna udržet výdaje země s příjmy z vývozu této komodity.⁴

S politickými reformami a vládními zásahy do ekonomiky prezidenta Cháveze začala na počátku roku 2000 první vlna venezuelské migrace. Většina z těchto prvních migrantů uprchla během prvních deseti let Chávezovy vlády. Do konce roku 2015 se tempo útěku dramaticky zvýšilo. Venezuelané začali ve velkém počtu opouštět svou zemi převážně z ekonomických a politických důvodů.

Pro vysvětlení migrace poskytuje odborná literatura mnoho teoretických přístupů, avšak jednotná teorie migrace neexistuje. Jedná se spíše o soubor dílčích teorií a modelů. Jednou z nejpoužívanějších teorií, jak vysvětlit mezinárodní migraci, je identifikace push a pull faktorů. Podle tohoto základního rámce je mezinárodní migrace výsledkem kombinace důvodů, které podněcují nebo nutí člověka opustit svou zemi původu (push faktory), a důvodů, které člověka přitahují do konkrétní cílové země (pull faktory). Identifikace těchto faktorů může přispět k lepšímu pochopení pohybu obyvatelstva v širších souvislostech. Zejména identifikace pull faktorů může pomoci pochopit směr migračních toků do konkrétní cílové země a tím umožnit včas adekvátně reagovat

³ E21. 2019. *How Socialism Destroyed Venezuela*. Dostupné na: [How Socialism Destroyed Venezuela | Economics21 \(economics21-org.translate.goog\)](https://www.economics21.org/translate/goog/).

⁴ World bank. 2022. *What triggered the oil price plunge of 2014-2016 and why it failed to deliver an economic impetus in eight charts*. Dostupné na: [What triggered the oil price plunge of 2014-2016 and why it failed to deliver an economic impetus in eight charts \(worldbank.org\)](https://www.worldbank.org/).

na přisun migrantů, efektivně alokovat finanční zdroje apod. Tvůrci politik musí pečlivě zvážit klíčový soubor determinantů pro konkrétní tok migrantů vstupujících do jejich země. Bylo by obtížné nastavit účinnou politiku, aniž by bylo porozuměno faktorům tlaku i tahu.⁵ Zároveň je však nutné poznamenat, že ačkoliv migrační modely nebo teoretické přístupy k migraci vznikají s cílem pochopit proces mezinárodní prostorové mobility obyvatelstva, jedná se o natolik složitou problematiku, že žádný migrační model neumožňuje postihnout všechny faktory ovlivňující reálnou migraci.

Práce se bude zabývat venezuelskou migrační krizí, jelikož se jedná o téma stále aktuální a v českém prostředí relativně neprobádané. Jako teoretický koncept bude zvolena push-pull teorie migrace. Časově bude zkoumané období omezeno na období let 2000–2020, tedy od první vlny venezuelské migrace téměř po současnost. Zatímco se téma nucené migrace v Evropě v roce 2015 dostalo do centra pozornosti mezinárodní politické a mediální scény, o venezuelské migraci existuje jen málo informací a je vnímána spíše jako regionální problém. Historicky byla jednou z hlavních příčin velkých migračních toků válka, jak se ukázalo v nedávné době v Sýrii a na Ukrajině. Na rozdíl od těchto krizí nuceného vysídlení, které jsou důsledkem ozbrojených konfliktů, v případě Venezuely figuruje v rozhodnutí Venezuelanů opustit svou zemi více faktorů, včetně nejistoty a násilí. Zároveň ve venezuelském migračním procesu proběhlo několik fází, od doby relativní stability až po období humanitární krize. Lze tedy očekávat širší škálu push a pull faktorů, stejně tak jejich proměnu v jednotlivých fázích migrace. Z tohoto důvodu byla Venezuela vybrána jako vhodný případ pro zkoumání faktorů, které stojí za složitým rozhodnutím o migraci.

Cílem práce bude provést na případu Venezuelské migrační krize identifikaci základních push faktorů, tedy důvodů, které donutily miliony lidí opustit svou zemi. Výzkumnou otázkou, na kterou bude v práci hledána odpověď, je, jaké jsou faktory, které určovaly výběr cílových zemí venezuelských migrantů od roku 2000 do roku 2020?

Pro zodpovězení výzkumné otázky budou použity údaje ze sčítání lidu a registru obyvatel, na jejichž základě budou vyčleněny hlavní cílové země venezuelských migrantů a budou zkoumány vybrané faktory, které mohly ovlivnit výběr právě těchto destinací.

⁵ Simpson, Nicole, B. 2017. *Demographic and economic determinants of migration*. Dostupné na: IZA World of Labor - Demographic and economic determinants of migration.

Následná analýza bude založena na vybraných relevantních determinantech mezinárodní migrace identifikovaných a popsanych v existující literatuře. Na základě teoretických poznatků budou testovány následující hypotézy:

- Lidé budou migrovat více do bohatších, lidnatějších a geograficky bližších cílových zemí.
- Početná síť migrantů ze země původu žijící v cílové zemi pozitivně ovlivní migrační toky z první země do druhé.
- Vyšší jsou migrační toky mezi zeměmi původu a určení, které sdílejí společnou hranici, jazyk a koloniální minulost.
- Očekává se migrace do zemí s nízkou mírou chudoby a do zemí, které mají obchodní vztahy se zemí původu.
- Politická nestabilita v domovské zemi často žene migranty do sousedních zemí, které jsou stabilnější.

Pro upřesnění pojmů, osoby prchající před konfliktem jsou chápány jako uprchlíci. Uprchlíci jsou definováni Organizací spojených národů jako ti, kteří prchají ze své země kvůli strachu z "*pronásledování, konfliktu, všeobecného násilí nebo jiných okolností*". Každá přijímající země má však odlišné právní postupy pro určování a udělování azylového statusu a dalších práv uprchlíkům. V této práci bude používán širší termín migrant, který se vztahuje na všechny ty, kteří prchají z Venezuely. Termín migrant není definován v mezinárodním právu a odráží obecné laické chápání osoby, která se odstěhuje z místa svého obvyklého pobytu, ať už v rámci země nebo přes mezinárodní hranici, dočasně nebo trvale a z různých důvodů.⁶

Text práce bude rozdělen na dvě základní části, a to teoretickou a analytickou. Celkové vypracování bude předmětem kvalitativního výzkumu s využitím metody sběru dat, a to jak z kvalitativních údajů (kvalitativní rozbor textů), tak kvantitativních údajů (informace o počtech migrantů), studia odborných pramenů a literatury, analýzy získaných informací z dostupných podkladových materiálů. Z primárních zdrojů budou data pro samotnou analýzu čerpána z oficiálních dokumentů OSN, WHO, UNHCR aj., dále pak médií ve formě denního tisku dostupného na internetu. Zároveň budou využívány sekundární zdroje, zejména anglicky psané odborné texty zabývající se danou

⁶ IOM. 2022. *Key migration terms*. Dostupné na: Key Migration Terms, Migration Glossary | IOM, UN Migration.

problematikou. S ohledem na stanovený cíl a výzkumnou otázku bude jako hlavní výzkumná metoda práce využita instrumentální případová studie. Stake rozlišuje tři typy případových studií – vnitřní, instrumentální a kolektivní. O instrumentální případové studii hovoříme v případě, spočívá-li hodnota případové studie nikoli ve studovaném fenoménu samém, ale v přínosu obecnějšího teoretického poznání. Případ sám o sobě je druhotným zájmem, hraje však podpůrnou roli a usnadňuje nám pochopení něčeho jiného. Případ je zkoumán do hloubky, pozornost je věnována historickému a sociálnímu kontextu.⁷ Studium případu je tedy pouhým nástrojem (instrumentem) pro práci s teorií.⁸

Studovaným fenoménem bude pro tuto práci zvolena venezuelská migrace. Hlavní teorie, která bude aplikována, je tzv. „push-pull“ teorie. Základem této teorie je předpoklad působení faktorů, které daného jedince ze zdrojového prostředí migrace vypuzují (push faktory) a faktorů, které jej naopak přitahují do cílového prostoru migrace (pull faktory).⁹

Teoretická část představí významné přístupy teoretiků zabývajících se fenoménem migrace a následně vysvětlí několik základních pojmů vztahujících se k dané problematice. Pozornost bude dále věnována historickému vývoji mezinárodní ochrany uprchlíků a vybraným dokumentům v této oblasti.

V analytické části práce bude nastíněn politický a hospodářský vývoj ve Venezuele od počátku 20. století po současnost. Dále budou analyzovány sociální, ekonomické a politické faktory způsobující humanitární krizi ve Venezuele. Na základě získaných informací budou definovány základní příčiny venezuelské krize a hlavní důvody obyvatel k migraci. Závěrečná část práce bude zaměřena na výběr cílových zemí venezuelských migrantů. Analýzou vybraných ekonomických, geografických, sociálních a politických faktorů hostitelských zemí bude vyhodnoceno, které faktory určovaly výběr cílové země ve zkoumaném období a jak se s prohlubující humanitární krizí faktory ovlivňující volbu cílové země změnily.

⁷ Stake, Robert, E. 2003. *Case Studies*. Dostupné na: Stake2003-CaseStudies.pdf (sfu.ca).

⁸ Drulák a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portal, 35.

⁹ Lee, Everett, S. 1966. *A theory of migration*. *Demography* 3. s. 47–57.

1 Metodologie a struktura práce

Z metodologického hlediska se jedná o jednopřípadovou studii, která může prostřednictvím hlubší analýzy jednoho případu lépe pochopit dosavadní znalosti ohledně tématu venezuelské migrační krize. Stake konstatuje, že případová studie je jako forma výzkumu definována zájmem o jednotlivé případy. Rozlišuje tři typy případových studií – vnitřní, instrumentální a kolektivní. Pro tuto práci byla jako hlavní výzkumná metoda zvolena instrumentální případová studie. O instrumentální případové studii hovoříme v případě, spočívá-li hodnota případové studie nikoli ve studovaném fenoménu samém, ale v přínosu obecnějšího teoretického poznání. Případ sám o sobě je druhotným zájmem, hraje však podpůrnou roli a usnadňuje nám pochopení něčeho jiného. Případ je zkoumán do hloubky, pozornost je věnována historickému a sociálnímu kontextu.¹⁰ Aplikací vybraných pull faktorů identifikovaných v teoretické části na případ Venezuely bude analyzováno, které faktory hrají obecně klíčovou roli zejména ve výběru cílové země migrantů.

Případ Venezuely byl vybrán z několika důvodů. Jedním z nich je, že v našich podmínkách existuje o této problematice jen málo informací a je vnímána spíše jako regionální problém Latinské Ameriky. Venezuela je také jedním z mála států, kde došlo k masivní migraci obyvatel nikoliv důsledku ozbrojeného konfliktu či přírodní katastrofy, ale v rozhodnutí Venezuelanů opustit svou zemi rozhoduje více faktorů, včetně sociální nejistoty a násilí. Přestože je práce zaměřena na venezuelskou migraci, mohou její závěry přispět k debatám ohledně jiných migračních krizí, jelikož právě toto téma ve společnosti aktuálně opět rezonuje.

Práce je členěna na dvě hlavní části. První z nich je teoretický rámec, kde klíčovou teorií je teorie push-pull, která vychází z Ravensteinových zákonů, a identifikuje faktory, které nutí člověka opustit svou zemi původu (push faktory), a faktory, které člověka přitahují do konkrétní cílové země (pull faktory). Práce zmiňuje další teorie, které základní model push-pull doplňují, a mají za cíl uvést celé téma do širšího kontextu. Teorie světového systému hledá příčiny a původ migrace v historickém uspořádání tržních vztahů v rámci světového systému, což pomáhá vysvětlit příčiny migračních proudů mezi bývalými koloniemi. Významným způsobem doplňuje model push-pull také

¹⁰ Stake, Robert, E. 2003. *Case Studies*. Dostupné na: Stake2003-CaseStudies.pdf (sfu.ca).

teorie migračních sítí, která klade důraz na význam mezilidských vztahů migrantů mezi zemí původu a cílovou zemí. Hlavním zdůvodněním volby těchto teoretických konceptů je, že se v případě Venezuely jedná o bývalou španělskou kolonii (teorie světového systému), migrace probíhala v několika fázích a dají se tudíž předpokládat vytvořené sociální sítě (teorie migračních sítí) a exodus je důsledkem sociálně ekonomické a politické krize (teorie push-pull).

V teoretické části práce jsou dále vysvětleny základní pojmy vztahující se k problematice migrace a zmíněny hlavní dokumenty v oblasti mezinárodní ochrany uprchlíků. Kapitola vychází ze sekundárních zdrojů, využívána je zejména anglicky psaná odborná literatura.

Druhá, analytická část, je instrumentální případovou studií na téma *Faktory ovlivňující venezuelskou migrační krizi*. Cílem této části práce je provést na případu Venezuely identifikaci základních push faktorů, tedy důvodů, které donutily miliony lidí opustit svou zemi, a pull faktorů, které vedly migranty do určité cílové země. Nejprve je představen historický kontext venezuelské migrační krize a následnou podrobnou analýzou sociálních, ekonomických a politických faktorů ve Venezuele jsou definovány základní příčiny venezuelské krize a hlavní důvody obyvatel k migraci. V této části práce je uplatněn kvalitativní výzkum ve smyslu možnosti hloubkového porozumění a detailního popisu konkrétního případu. V rámci výzkumu byla zpracována jak primární data, jako novinové články dostupné na internetu a oficiální dokumenty světových organizací (OSN, WHO, UNHCR aj.), tak sekundární zdroje.

Dalším cílem analytické části je zodpovědět na výzkumnou otázku:

Jaké jsou faktory, které určovaly výběr cílových zemí venezuelských migrantů od roku 2000 do roku 2020?

Podstatou této části je identifikace, analýza a vyhodnocení relevantních faktorů, o nichž lze předpokládat, že budou mít vliv v případě Venezuely na volbu cílové země. Jelikož je venezuelská migrace důsledkem sociálně ekonomické a politické krize, nejsou analyzovány irelevantní faktory, např. environmentální apod. Vzhledem k tomu, že není možné zkoumat všechny faktory, které mohou ovlivnit výběr cílové země migrantů, jsou k zodpovězení výzkumné otázky testovány následující hypotézy, které byly formulovány na základě teoretických konceptů uvedených v teoretické části.

- Lidé budou migrovat více do bohatších, lidnatějších a geograficky bližších cílových zemí.
- Početná síť migrantů ze země původu žijící v cílové zemi pozitivně ovlivní migrační toky z první země do druhé.
- Vyšší jsou migrační toky mezi zeměmi původu a určení, které sdílejí společnou hranici, jazyk a koloniální minulost.
- Očekává se migrace do zemí s nízkou mírou chudoby a do zemí, které mají obchodní vztahy se zemí původu.
- Politická nestabilita v domovské zemi často žene migranty do sousedních zemí, které jsou stabilnější.

Na základě údajů zveřejněných na internetových portálech *Statista a Datosmacro* ohledně počtu venezuelských mezinárodních migrantů je v práci vyčleněno 20 zemí, které byly nejčastějšími přijímacími destinacemi. Zároveň je zkoumané období rozděleno na dvě podobdobí, a to do roku 2015, tedy období relativní stability a období po zintenzivnění migrační krize po roce 2015. S tímto rozdělením je pracováno v následujících podkapitolách, kdy jsou u cílových destinací zkoumány relevantní faktory, které na případu venezuelských migračních toků mohou potvrdit nebo vyvrátit výše uvedené hypotézy (hodnota HDP na obyvatele, velikost populace, geografická vzdálenost, míra chudoby, index politické stability, aj.). Závěrem každé podkapitoly je vyhodnoceno, zda zkoumaný faktor pozitivně ovlivnil venezuelské migrační toky či nikoliv. Zároveň jsou v tomto ohledu komparována dvě zmíněná podobdobí.

Přestože ve výzkumu patří případové studie ke kvalitativním metodám, v této práci byla využita z velké části i data kvantitativní. Kvalitativní údaje (kvalitativní rozbor textů) byly zpracovány převážně z internetových zdrojů, kvantitativní data byla získána ze zdrojů na portálech *Statista, Datosmacro, Macrotrens, Distance Calculator, CIA World Factbook, OEC a The Global Economy*. Kvantitativní data jsou pro přehlednost prezentována kromě textu také pomocí grafů, což je hlavním důvodem, proč práce přesahuje doporučený rozsah závěrečných prací.

2 Teoretická část

S rostoucím rozsahem migrace obyvatelstva a jejími značnými regionálními i globálními dopady je třeba zabývat se jejími teoretickými vysvětleními. Migrace je však natolik složitý fenomén, že kromě souboru sociálních, ekonomických, politických a environmentálních faktorů, je v kterémkoliv regionu do značné míry určována vnímáním a chováním dotčených jedinců. Proto neexistuje žádná jednotná teorie, která by komplexně vysvětlovala příčiny, průběh a důsledky mezinárodní migrace. V současné době existuje pouze „*fragmentovaný soubor teorií, které vznikly většinou izolovaně a v různých vědních disciplínách*“.¹¹

V teoretické části budou vysvětleny základní pojmy vztahující se k problematice migrace. Následně budou představeny vybrané teoretické přístupy zabývající se fenoménem migrace. Jednou z nejpoužívanějších teorií, jak vysvětlit mezinárodní migraci, je identifikace push a pull faktorů. Tato teorie byla rozvinuta v návaznosti na E. G. Ravensteina a jedná se o soubor faktorů, které podněcují nebo nutí člověka opustit svou zemi původu (push faktory), a důvodů, které člověka přitahují do konkrétní cílové země (pull faktory). Existují však další teorie, které doplňují model push-pull o faktory, které nelze při rozhodování o migraci opomíjet. Teorie světového systému hledá příčiny a původ migrace v historickém uspořádání tržních vztahů v rámci světového systému, což pomáhá vysvětlit příčiny migračních proudů mezi bývalými koloniemi. Významným způsobem doplňuje model push-pull také teorie migračních sítí, která klade důraz na význam mezilidských vztahů migrantů mezi zemí původu a cílovou zemí. O tyto zmíněné koncepty se bude práce opírat v analytické části při zkoumání důvodů a motivací Venezuelanů k opuštění své domovské země. Závěr teoretické části práce bude věnován hlavním dokumentům v oblasti mezinárodní ochrany uprchlíků.

¹¹ Massey, Douglas.S. et al. 1993. *Theories of international migration: A review and appraisal*. Population and Development Review, vol. 19, iss. 3. s. 431–466.

2.1 Definice základních pojmů

V rámci debat o aktuálních událostech v oblasti migrace velmi často dochází k zaměňování pojmů, které s fenoménem migrace souvisejí, zejména pak pojmů uprchlík, běžенец a migrant. Jejich rozlišování je však zcela klíčové, neboť s každým z těchto označení se pojí jiný právní status, povinnosti na straně přijímajícího státu a míra ochrany, která může, nebo dokonce musí být těmto osobám poskytnuta.¹²

➤ **Migrace**

Definice migrace není jednotná. Existuje řada pojetí užšího či širšího významu, která se odvíjí většinou od toho, v jakém kontextu o migraci hovoříme. Vydeme-li z definice Mezinárodní organizace pro migraci, můžeme migrantem označit každou osobu, která se přesouvá mimo svou zemi či region původu (resp. mimo zemi, jejímž státním příslušníkem je), ať už dobrovolně či nedobrovolně. Nezáleží přitom na důvodech této cesty, ani na jejím účelu a trvání, nicméně většinou je tento pojem spojován spíše s cestou dlouhodobějšího charakteru, typicky za prací či vidinou lepšího života.¹³ Zjednodušeně řečeno, migrací označujeme pohyb osob mimo místo jejich obvyklého pobytu, a to buď přes mezinárodní hranici (mezinárodní migrace), nebo v rámci státu (vnitřní migrace).¹⁴

➤ **Vnitřní migrace**

Pohyb osob v rámci státu zahrnující zřízení nového přechodného nebo trvalého pobytu. Vnitřní migrační pohyby mohou být dočasné nebo trvalé a zahrnují osoby, které byly vysídleny ze svého obvyklého bydliště, jako jsou vnitřně vysídlené osoby, jakož i osoby, které se rozhodnou přestěhovat na nové místo, například v případě migrace z venkova do měst. Tento pojem zahrnuje rovněž státní příslušníky i cizí státní příslušníky pohybující se v rámci státu za předpokladu, že se přestěhují z místa svého obvyklého bydliště.¹⁵

¹² PSPČR. 2016. Migrace, azyl a uprchlictví v EU. Dostupné na: pi-3-178.pdf.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ IOM. 2022. Key migration terms. Dostupné na: Key Migration Terms, Migration Glossary | IOM, UN Migration.

¹⁵ Tamtéž.

➤ **Mezinárodní migrace**

Pohyb osob z místa jejich obvyklého pobytu a přes mezinárodní hranici do země, jejímiž nejsou státními příslušníky. Ministerstvo hospodářství a sociálních věcí Organizace spojených národů (OSN DESA) pro statistické účely definuje "mezinárodního migranta" jako "jakoukoli osobu, která změní zemi svého obvyklého pobytu". Definice OSN DESA vylučuje pohyby, které jsou způsobeny "rekreací, dovolenou, návštěvami přátel a příbuzných, obchodem, lékařskou péčí nebo náboženskými poutěmi".¹⁶

➤ **Nelegální migrace**

Pohyb osob, který se uskutečňuje mimo zákony, předpisy nebo mezinárodní dohody upravující vstup do státu původu, tranzitu nebo určení nebo výstup ze státu původu, tranzitu nebo určení. Ačkoli všeobecně přijímaná definice nelegální migrace neexistuje, tento termín se obecně používá k identifikaci osob pohybujících se mimo legální migrační kanály. Skutečnost, že migrují nepravidelně, nezbavuje státy povinnosti chránit svá práva. Kategorie migrantů, kteří nemusí mít jinou možnost než využít nelegální migrační kanály, mohou navíc zahrnovat také uprchlíky, oběti obchodování s lidmi nebo migrující děti bez doprovodu. Skutečnost, že využívají nelegální migrační cesty, neznamená, že státy nejsou za určitých okolností povinny poskytnout jim některé formy ochrany podle mezinárodního práva, včetně přístupu k mezinárodní ochraně pro žadatele o azyl prchající před pronásledováním, konflikty nebo všeobecným násilím.¹⁷ Kromě toho jsou uprchlíci podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků chráněni před trestem za neoprávněný vstup nebo pobyt, pokud cestovali z místa, kde byli ohroženi: „*Smluvní státy se zavazují, že nebudou stíhat pro nezákonný vstup nebo přítomnost takové uprchlíky, kteří přicházejí přímo z území, kde jejich život nebo svoboda byly ohroženy ve smyslu článku 1, vstoupí nebo jsou přítomni na jejich území bez povolení, za předpokladu, že se sami přihlásí bez prodlení úřadům a prokáží dobrý důvod pro svůj nezákonný vstup nebo přítomnost*“.¹⁸

¹⁶ IOM. 2022. *Key migration terms*. Dostupné na: Key Migration Terms, Migration Glossary | IOM, UN Migration

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ OSN. 2022. *Úmluva o právním postavení uprchlíků*. Dostupné na: ÚMLUVA O PRÁVNÍM POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ (osn.cz).

➤ **Migrační tok (mezinárodní)**

Počet mezinárodních migrantů přicházejících do země (přistěhovalci) nebo počet mezinárodních migrantů odcházejících ze země (emigranti) v průběhu určitého období.¹⁹

➤ **Migrant**

Jak již bylo výše konstatováno, termín migrant není definován v mezinárodním právu a odráží obecné laické chápání osoby, která se odstěhuje z místa svého obvyklého pobytu, ať už v rámci země nebo přes mezinárodní hranici, dočasně nebo trvale a z různých důvodů. Termín zahrnuje řadu dobře definovaných právních kategorií osob, jako jsou migrující pracovníci, osoby, jejichž konkrétní druhy pohybu jsou právně vymezeny, stejně jako ti, jejichž status nebo způsob pohybu nejsou výslovně definovány v mezinárodním právu, jako jsou zahraniční studenti.²⁰ Na mezinárodní úrovni tedy neexistuje žádná všeobecně přijímaná definice „migranta“, zatímco „uprchlíci“ jsou definováni v Úmluvě o uprchlících z roku 1951. Obecně se k definování pojmu "migrant" používají dva přístupy:

- **Inkluzivistický přístup** zastává názor, že migranti jsou lidé, kteří se přestěhovali ze svého obvyklého bydliště, bez ohledu na jejich právní postavení a motivaci k přestěhování. Jinými slovy, mezi migranty patří uprchlíci, zahraniční pracovníci, oběti obchodování s lidmi, manželé, zahraniční studenti a mnoho dalších více či méně přesných kategorií jednotlivců.
- **Reziduální přístup** vidí migranty jako lidi, kteří se přestěhovali ze svého obvyklého bydliště z každého jiného důvodu, než je útěk před válkou nebo pronásledováním. Z tohoto pohledu jsou různorodou, zbytkovou kategorií lidí, které spojuje rys, že nejsou uprchlíky.²¹

¹⁹ UN. 2012. Toolkit on International Migration. Dostupné na: Microsoft Word - toolkit_DESA_June 2012.doc.

²⁰ IOM. 2022. *Key migration terms*. Dostupné na: Key Migration Terms, Migration Glossary | IOM, UN Migration.

²¹ Meaningofmigrants. 2022. What is the meaning of ‘migrants’? Dostupné na: meaningofmigrants.org – Explaining the meaning of migrants and refugees.

Pro účely shromažďování údajů o migraci definuje Ministerstvo hospodářství a sociálních věcí Organizace spojených národů (UN DESA) mezinárodního migranta jako každou osobu, která změní zemi svého obvyklého pobytu. Definice OSN DESA vylučuje pohyby, které jsou způsobeny rekreací, dovolenou, návštěvami přátel a příbuzných, obchodem, lékařskou péčí nebo náboženskými poutěmi.²² „Mezinárodní migrant, který změní místo svého obvyklého pobytu alespoň na jeden rok, je definován jako dlouhodobý migrant, zatímco osoba, která změní místo svého obvyklého pobytu po dobu delší než tři měsíce, ale méně, než jeden rok je definován jako krátkodobý migrant“.²³

➤ Uprchlík

Uprchlíci jsou kategorií osob zvlášť definovanou a chráněnou mezinárodním právem. Jsou to lidé nacházející se mimo svoji zemi původu kvůli obavám z pronásledování, konfliktu, násilí nebo jiných okolností, které vážně narušily veřejný pořádek, kteří z tohoto důvodu potřebují mezinárodní ochranu. Jejich situace je často tak nebezpečná a nesnesitelná, že překročí státní hranice a hledají bezpečí v okolních zemích, čímž se stávají mezinárodně uznanými „uprchlíky“, a jako takoví mají přístup k pomoci států, a příslušných organizací. Jsou uznáni za uprchlíky právě proto, že je pro ně příliš nebezpečné vrátit se domů, a proto potřebují nalézt útočiště jinde. Jsou to lidé, pro které by odepření azylu mohlo mít fatální následky. Zvláštní právní režim chránící práva uprchlíků se označuje jako mezinárodní ochrana uprchlíků. Důvodem jeho existence je skutečnost, že uprchlíci jsou lidé ve specifické obtížné situaci, která vyžaduje zvláštní záruky. Žadatelům o azyl a uprchlíkům se nedostává ochrany jejich vlastní země.²⁴

Podle znění Úmluvy o právním postavení uprchlíků se uprchlíkem rozumí osoba, která „...se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů,

²² MIGRATION DATA PORTAL. 2022. Recommendations on Statistics of International Migration, Revision 1. Dostupné na: seriesm_58rev1e.pdf (un.org), 32.

²³ UN. 2012. *Toolkit on International Migration*. Dostupné na: Microsoft Word - toolkit_DESA_June 2012.doc.

²⁴ UNHCR. 2016. „Uprchlíci“ a „migranti“. Dostupné na: „Uprchlíci“ a „migranti“ – UNHCR Czech Republic.

*je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit“.*²⁵

➤ **Mezinárodní ochrana**

Ochrana, kterou mezinárodní společenství poskytuje jednotlivcům nebo skupinám, kteří se nacházejí mimo svou vlastní zemi a nemohou se vrátit domů, protože jejich návrat by porušil zásadu nenavracení, a jejich země není schopna nebo ochotna je chránit.²⁶

Podle UNHCR potřeba mezinárodní ochrany vzniká, když se osoba nachází mimo svou zemi a nemůže se vrátit domů, protože by tam byla ohrožena, a její země ji není schopna nebo ochotna chránit. Rizika, která vyvolávají potřebu mezinárodní ochrany, klasicky zahrnují rizika pronásledování, ohrožení života, svobody nebo fyzické integrity vyplývající z ozbrojeného konfliktu, vážného narušení veřejného pořádku nebo různých situací násilí. Další rizika mohou pramenit z hladomoru spojeného se situacemi ozbrojeného konfliktu, přírodní nebo člověkem způsobené katastrofy.²⁷

➤ **Mezinárodní migrační právo**

Mezinárodní právní rámec upravující migraci, odvozený z různých zdrojů mezinárodního práva, které se vztahují na pohyb osob uvnitř států nebo mezi nimi a upravují pravomoci a povinnosti států, status migrantů, práva a povinnosti, jakož i mezinárodní spolupráci. Mezinárodní migrační právo je zejména zastřešujícím pojmem používaným k popisu různých souborů zákonů, zásad a norem, které společně regulují migraci. Právními předpisy, které jsou relevantní pro migraci, jsou mimo jiné: mezinárodní právo v oblasti lidských práv, pracovní právo, humanitární právo, mořské právo, námořní právo, nadnárodní trestní právo, konzulární právo, uprchlické právo a právo státní příslušnosti.²⁸

²⁵ OSN. 2022. *Úmluva o právním postavení uprchlíků*. Dostupné na: ÚMLUVA O PRÁVNÍM POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ (osn.cz).

²⁶ IOM. 2022. Key migration terms. Dostupné na: Key Migration Terms, Migration Glossary | IOM, UN Migration.

²⁷ UNHCR. 2022. *Return of People Not in Need of International Protection*. Dostupné na: UNHCR - Return of People Not in Need of International Protection.

²⁸ IOM. 2022. Key migration terms. Dostupné na: Key Migration Terms, Migration Glossary | IOM, UN Migration.

2.2 Historický vývoj vybraných migračních teorií

Mezi nejvýznamnější předchůdce moderních teorií patří především tzv. Ravensteinovy zákony a „push-pull“ teorie. Přestože nešlo o vytvoření teorie, ale o kumulaci zjištěných pravidelností stěhování, je Ravensteinovi právem prisuzována role zakladatele sofistikovanějšího a systematictějšího přístupu k migrační politice.²⁹

2.2.1 Ravensteinovy zákony

První odborné práce zaměřené na mezinárodní migraci se objevují již v poslední čtvrtině 19. stol. Průkopníkem v oblasti teorií migrace byl anglický geograf a kartograf německého původu Ernst Georg Ravenstein. Ravensteinovy práce sice nevyústily v ucelenou migrační teorii, ale obsahovaly na základě pozorování migrace ve Velké Británii a Spojených státech amerických popis zákonitostí migračních procesů. Jedná se zejména o dvě díla z let 1885 a 1889 s názvem *The laws of migration*, ve kterých formuluje několik základních zákonů migrace:

- Každý migrační tok vytváří zpětnou migraci.
- Většina migrantů se přesunuje na krátkou vzdálenost.
- Migranti, kteří migrují na delší vzdálenosti, mají sklon vybírat si jako destinaci velká centra obchodu nebo průmyslu.
- Venkovské obyvatelstvo migruje více než obyvatelé městských oblastí.
- Ženy jsou v rámci země mobilnější, ale na dlouhé vzdálenosti migrují muži.
- Většinu migrantů tvoří dospělé osoby.
- Hlavními příčinami migrace jsou ekonomické důvody.
- Velká města rostou především v důsledku migrace spíše než díky přirozenému přírůstku.³⁰

Ravensteinovy zákony mají v současném světě stále určitý význam. Například většina migrací je z ekonomických důvodů (hledání zaměstnání, lepší mzdy), venkovští obyvatelé více migrují než obyvatelé měst, aktivní dospělí jsou více migrující, běžné jsou migrace na krátké vzdálenosti. Naopak, některé z Ravensteinových zákonů mají v moderním světě již omezenou použitelnost. Například názor, že ženy migrují na kratší

²⁹ Drbohlav, Dušan a Uherek, Zdeněk. 2007. Reflexe migračních teorií. Geografie-Sborník ČGS 112, č. 2, 128.

³⁰ Jansen, Clifford, J. 1970. *Readings in the Sociology of Migration*. New York: Pergamon Press, s.10.

vzdálenosti než muži, se v dnešní době vytrácí. Ravensteinovo dílo se stalo podnětem pro mnohé další výzkumníky, kteří na něj v mnoha směrech navázali, například konceptem gravitačního modelu nebo push-pull modelem migrace.

2.2.2 Gravitační model

V roce 1931 se William J. Reilly nechal inspirovat zákonem gravitace k vytvoření aplikace gravitačního modelu k měření maloobchodu mezi dvěma městy. Jeho práce a teorie *The Law of Retail Gravitation* identifikuje území obchodních oblastí kolem měst pomocí vzdálenosti mezi městy a počtu obyvatel každého města. Reillyho zákon maloobchodní gravitace tvrdí, že skupiny zákazníků jsou přitahovány do určitých maloobchodních míst kvůli faktorům, jako je vzdálenost od trhu, vzdálenost mezi trhy, populace na trhu, velikost maloobchodu, umístění konkurentů atd.³¹ Také George K. Zipf (1946) stavěl na Ravensteinových zákonech týkajících se vzdálenosti a velikosti populace, aby formuloval gravitační model sociální interakce, kde se očekává, že migrace poroste s velikostí populace v místě původu a v místě určení a bude klesat se zvětšující se vzdáleností mezi dvěma lokalitami.³²

Zipfův model se liší od modelu navrženého Stoufferem (1940), v němž migrační toky nebyly přímým výsledkem vzdálenosti, ale intervenujících příležitostí mezi výchozím a cílovým místem.³³ V roce 1962 použil Jan Tinbergen gravitační model k vysvětlení vzorců mezinárodního obchodu, který byl později přijat pro studium migrace obyvatelstva. Existuje předpoklad, že obchodní nebo migrační tok mezi dvěma zeměmi je v souladu s Newtonovým gravitačním zákonem pozitivně ovlivňován „masami“ obou zemí a negativně vzdáleností mezi nimi.³⁴ V literatuře jsou pro „masy“ zemí používány různé zástupné hodnoty, jako aktuální HDP, HDP na obyvatele nebo velikost populace. Podle Ramose existují další faktory, které mohou ovlivnit migrační toky. Z tohoto důvodu jsou gravitační modely rozšířeny o proměnné související s různými migračními faktory tahu a tlaku, například lepší ekonomické příležitosti v cílové zemi, tj. vyhlídky na vyšší

³¹ Nandi Debayan. 2016. *Is Reilly's law of retail gravitation pertinent in sub-urban areas of West Bengal?* Dostupné na: 19-DEBAYAN.cdr (iesrj.com).

³² Zipf, George, K. 1946. *The P 1 P 2/D Hypothesis: On the Intercity Movement of Persons*. American Sociological Review 11. s. 677.

³³ Stouffer, Samuel, A. (1940). *Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance*. American Sociological Review 5. s. 845.

³⁴ Lewer, Joshua a Van den Berg, Hendrik (2008). "A Gravity Model of Immigration". Management Department Faculty Publications. 22. Dostupná na: <https://digitalcommons.unl.edu/managementfacpub/22>.

mzdy nebo nižší míru nezaměstnanosti, bezpečnější podmínky v cílové zemi a vyšší politická svoboda. Gravitační modely byly použity k pochopení role exogenních faktorů, jako je vzdálenost nebo jazyková blízkost, a zároveň byly použity k posouzení dopadů imigrační politiky, jako jsou vízová omezení. Teoretickým základem gravitačních modelů migrace je obecně model maximalizace náhodného užítku. Tento model popisuje užitek, který jednotlivec získá z toho, že žije v konkrétní zemi, ve srovnání s očekávaným užitekem, který obdrží, pokud se přestěhuje do alternativních destinací. Srovnání zahrnuje jak očekávané přínosy (tj. faktory zvyšující atraktivitu destinace, jako jsou vyšší očekávané výdělky), tak náklady na migraci z místa původu do destinace (vzdálenost nebo nepříznivá migrační politika). Nevýhodou gravitačních modelů je skutečnost, že jejich odhad vyžaduje podrobné údaje o párech zemí (tj. údaje týkající se dvou konkrétních zemí, mezi kterými probíhají migrační toky), což není vždy snadné získat.³⁵

2.2.3 „Push-pull“ teorie

Odborná literatura poskytuje mnoho různých vysvětlení determinant mezinárodní migrace. V roce 1958 poprvé zveřejnil svou obecnou typologii migrace demograf William Petersen, který se ve svých výzkumech soustředil na proměny migrace v čase. Petersen ve svém díle *A General Typology of Migration* rozlišuje několik základních typů migrace:

- primitivní (týká se jednoduchých společností, kdy migrace probíhá zejména z důvodů vyčerpání zdrojů obživy),
- násilná (jedná se o migraci, kdy lidé nemají na výběr, než opustit svou zemi nebo oblast. Může to být z politických důvodů, pronásledování, přírodních katastrof nebo ekologických katastrof),
- vynucená (migranti jsou vystaveni vnímané hrozbě, ačkoliv je zde větší výběr než při nucené migraci),
- dobrovolná (migrace, při které se jednotlivci rozhodli migrovat ze své vlastní svobodné vůle. Může to být z mnoha důvodů, jako jsou ekonomické důvody (hledat práci) nebo se připojit k rodině v jiné zemi),
- masová (migrace svobodná, ale ve velkém měřítku, když se masa lidí pohybuje po společné migrační trase).

³⁵ Ramos, Raul. 2016. *Gravity models: A tool for migration analysis*. Dostupné na: IZA World of Labor - Gravity models: A tool for migration analysis.

Petersen ze svých výzkumů vyvozuje, že se migrace objevuje zejména z ekologických, ekonomických a sociálně politických důvodů.³⁶ Donald J. Bogue stejně jako Petersen, předpokládá působení faktorů, které daného jedince ze zdrojového prostředí migrace vypuzují („push“ faktory) a faktorů, které jej naopak přitahují do cílového prostoru migrace („pull“ faktory).³⁷ „Push faktory“ jsou tedy nepříznivé okolnosti v oblasti, ve které člověk žije a „pull faktory“ naopak okolnosti, které člověka přitahují k přesunu do jiné oblasti. Teorii rozšířil Everett A. Lee, který ve svém díle *A Theory of Migration* konceptualizoval faktory spojené s rozhodnutím migrovat a proces migrace do čtyř kategorií:

- faktory spojené s oblastí původu,
- faktory spojené s oblastí určení,
- zasahující překážky,
- osobní faktory.

Lee rozvádí všechny tyto čtyři kategorie a poukazuje na to, že v každé oblasti existuje mnoho faktorů, které působí tak, že odvádějí lidi z oblasti, drží lidi v oblasti nebo do ní lidi přitahují. V tomto ohledu existují značné rozdíly mezi faktory souvisejícími s oblastí původu a faktory souvisejícími s oblastí určení. K migraci může dojít až po řádném zvážení obou. Obvykle má však člověk lepší a realističtější znalosti o místě původu, zatímco jeho znalosti o místě určení jsou většinou povrchní a nepřesné. Než k migraci konečně dojde, musí být také překonány překážky. Patří mezi ně vzdálenost a doprava. Technologický pokrok však v moderní době jejich význam zmenšil. Osobní faktory patří podle Leeho k nejdůležitějším, jelikož místo skutečných faktorů spojených s místem původu a/nebo určením ovlivňuje skutečný akt migrace jednotlivec, jak tyto faktory vnímá. Svou roli hrají i individuální odlišnosti, protože někteří lidé jsou obecně odolní vůči jakékoli změně, zejména změně bydliště, zatímco jiní po takové změně touží. Lee je tedy toho názoru, že rozhodnutí o migraci není nikdy zcela racionální, a z toho plyne, že vždy lze narazit na výjimky z jakéhokoli zobecnění migrace.

³⁶ Pettersen, William. 1958. *A General Typology of Migration*. American Sociological Review. s. 256-266.

³⁷ Drbohlav, Dušan a Uherek, Zdeněk. 2007. *Reflexe migračních teorií*. Geografie-Sborník ČGS 112, č. 2, 130.

Dalším bodem, který je v této souvislosti třeba vzít v úvahu, je skutečnost, že ne všichni migranti migrují v důsledku svého vlastního rozhodnutí. Například děti musí obecně jít se svými rodiči a manželky doprovázejí nebo následují své manžely. Takový typ migrace je známý jako sekvenční migrace.³⁸ Následující tabulka uvádí základní přehled „push faktorů“, které jsou schopny přimět lidi, aby se odstěhovali z jejich současného místa pobytu, a zároveň základní „pull“ faktory, které mohou migranta přitahovat do cílového místa.

Tabulka č. 1: Přehled základních push a pull faktorů migrace (IOM, 2016)

Push faktory	Pull faktory
válka	bezpečnostní důvody
nedostatek potravin, hladomor	možnost plnohodnotného života
nedostatek pracovních míst, málo příležitostí v mnoha ohledech	pracovní příležitosti, lepší životní podmínky
vysoká nezaměstnanost, nízké mzdy	ekonomická prosperita, vysoké mzdy
nedostatek politické nebo náboženské svobody	politická a náboženská svoboda
špatná zdravotní péče	lepší zdravotní péče, vzdělávání nebo průmysl
politické obavy nebo pronásledování	politická stabilita
vyhrožování smrtí, zastrašování	atraktivní podnebí
špatné podmínky bydlení, ztráta bohatství	rodinné vazby
přírodní katastrofy, sucho	sociální síť
znečištění, primitivní podmínky	koloniální vazby, společný jazyk

Vlastní zpracování.

³⁸ Lee, Everett, S. 1966. *A theory of migration*. Demography 3. s. 47–57.

Rozhodovací proces, zda podstoupit migraci, je kromě „push“ a „pull faktorů“ dále ovlivněn nejrůznějšími překážkami, které migraci brání. Jde např. o velkou vzdálenost cílové země, jazykové bariéry, podmínky vstupu do země (vízová povinnost), odloučení od rodiny aj.³⁹

Ačkoliv je Leeův model zmiňován v přehledech literatury o migračních teoriích, byl široce kritizován. Kritici se shodují, že nejde o teorii jako takovou, ale spíše o koncepční rámec pro klasifikaci různých faktorů, které migraci vysvětlují.⁴⁰ Push-pull modely jsou v podstatě prototypem neoklasických migračních teorií, protože interpretují migraci jako funkci příjmů a dalších příležitostí mezi oblastmi původu a oblastmi určení.⁴¹

2.2.4 Teorie světového systému

Teorie světového systému vychází z Wallersteinova konceptu vztahů jádro-periferie a hledá příčiny migrace na základě změn historického uspořádání tržních vztahů v rámci světového systému, resp. jeho měnící se struktury. Migrace je tak dáována do přímé souvislosti s ekonomickou globalizací. Vychází do značné míry z marxistického učení. Klíčová je soudobá globální integrující úloha kapitalistické ekonomiky, která způsobuje výraznou ekonomickou a sociální nerovnováhu. Na základě konceptu jádro-periferie pronikají kapitalistické ekonomické vztahy do periferních nekapitalistických společností, což v důsledku vytváří mobilní populaci připravenou též k migraci do zahraničí.⁴² S expanzí kapitalistických vztahů do periferních oblastí v nich probíhají strukturální změny a část původně zemědělsky zaměřené populace se stává levnou pracovní silou v oblastech jádrových. Venkovské domácnosti v důsledku nastalých změn ztrácejí svoji původní soběstačnost a jejich členové jako námezdní dělníci odcházejí za vidinou vyššího výdělku do měst či do zahraničí. Tato teorie bere v úvahu konkrétní historické okolnosti, za nichž docházelo k vytváření migračních mostů mezi

³⁹ Palát, Milan. 2014. *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií*. Dostupné na: http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf, s. 710.

⁴⁰ Piché, Victor. 2013. *Contemporary Migration Theories as Reflected in their Founding Texts*. Dostupné na: Contemporary Migration Theories as Reflected in their Founding Texts | Cairn International Edition (www-cairn-int-info.translate.google).

⁴¹ De Haas, Hein. 2021. *A theory of migration: the aspirations-capabilities framework*. Dostupné na: A theory of migration: the aspirations-capabilities framework | Comparative Migration Studies | Full Text (springeropen.com).

⁴² Massey, Douglas.S. et al. 1993. *Theories of international migration: A review and appraisal*. Population and Development Review, vol. 19, iss. 3. s. 431–466.

jednotlivými státy.⁴³ Mezinárodní migrace je dle této teorie zvláště pravděpodobná mezi minulými koloniálními mocnostmi a bývalými koloniemi pro jejich silné kulturní, jazykové, investiční, dopravní a komunikační vazby.⁴⁴

2.2.5 Teorie migračních sítí

Teorie migračních sítí řeší kumulativní příčiny migrace v důsledku snížení sociálních, ekonomických a emočních nákladů migrace. To znamená, že migranti podporovaní sítí mají důležitou pomoc při zajišťování dopravy, hledání bydlení a práce v místě určení a při uskutečňování uspokojivého osobního a emocionálního přizpůsobení se často obtížné situaci.⁴⁵ Sociální sítě hrají také důležitou roli při zmírňování nebezpečí překračování hranic, přičemž přátelé a příbuzní s předchozími zkušenostmi s migranty často doprovázejí nové přistěhovalce přes hranice a ukazují jim preferované trasy.⁴⁶ Massey definuje migrační sítě jako „*soubory mezilidských vazeb, které spojují migranty, bývalé migranty a nemigranty v oblastech původu a určení prostřednictvím příbuzenství, přátelství a sdíleného komunitního původu*“.⁴⁷ Light, Bhachu a Karageorgis zároveň poukazují za skutečnost, že přítomnost sociálních sítí při přeplnění cílového prostoru může krátkodobě zvýšit nezaměstnanost a způsobit další sociální problémy.⁴⁸

2.3 Historie mezinárodní ochrany uprchlíků

Před založením Společnosti národů se problematikou uprchlíků zabývaly soukromé charitativní organizace, církve nebo vlády jednotlivých států. Postupně se problematika stala natolik závažnou, že bylo třeba dát jí určitý institucionalizovaný rámec. Ten jako první poskytla ve 20. letech 20. století právě Společnost národů. Politické, společenské a další změny, které přinesla první světová válka, ale také například ruská revoluce, byly příčinami pohybu velkého množství osob jak v Evropě,

⁴³ Wallerstein, Immanuel. 1974. *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press.

⁴⁴ Massey, Douglas.S. et al. 1993. *Theories of international migration: A review and appraisal*. Population and Development Review, vol. 19, iss. 3. s. 431–466.

⁴⁵ Light, Ivan et al. 1990. *MIGRATION NETWORKS AND IMMIGRANTENTREPRENEURSHIP*. Dostupné na: Migration Networks and Immigrant Entrepreneurship (escholarship.org).

⁴⁶ Mckenzie, David. 2007. *Network effects and the dynamics of migration and inequality: Theory and evidence from Mexico*. Dostupné na: Network effects and the dynamics of migration and inequality: Theory and evidence from Mexico - ScienceDirect.

⁴⁷ Massey, Douglas.S. et al. 1993. *Theories of international migration: A review and appraisal*. Population and Development Review, vol. 19, iss. 3. s. 448.

⁴⁸ Light, Ivan et al. 1990. *MIGRATION NETWORKS AND IMMIGRANTENTREPRENEURSHIP*. Dostupné na: Migration Networks and Immigrant Entrepreneurship (escholarship.org).

tak i v Malé Asii. První reakcí Společnosti národů byla definice pojmu „*uprchlíci*“ jako specifické skupiny lidí, kteří se mohli ocitnout v ohrožení v případě navrácení do vlasti. Druhým krokem bylo vytvoření úřadu Vysokého komisaře pro uprchlíky, v jehož čele stál Fridtjof Nansen.⁴⁹ Jedním ze základních problémů, se kterými se uprchlíci a osoby na útěku setkávali, byla absence mezinárodně uznávaných dokladů totožnosti. Nový Vysoký komisař proto v roce 1922 představil „Nansenův pas“, který byl předchůdcem současného uprchlického pasu. Tento dokument umožnil tisícům lidí vrátit se domů nebo se usadit v jiných zemích a představoval první z dlouhé řady mezinárodních právních opatření, která měla za cíl ochránit vysídlence a uprchlíky.⁵⁰

Po druhé světové válce a po vzniku Organizace spojených národů, jakožto nástupce Společnosti národů, byly vytvořeny dvě po sobě jdoucí agentury OSN, které měly řešit problémy vyplývající z vysídlování lidí v Evropě. Úřad OSN pro pomoc a rehabilitaci (UNRRA),⁵¹ zřízený v roce 1943, byl nahrazen v roce 1947 Mezinárodní organizací pro uprchlíky (IRO). Mezi služby poskytované IRO patřila péče o uprchlíky v táborech, odborný výcvik, orientace při přesídlení a rozsáhlá pátrací služba za účelem nalezení ztracených příbuzných. Když IRO dosáhla konce svého tříletého funkčního období, mnoho vykořeněných osob zůstalo v Evropě a související problémy zůstaly z velké části nevyřešeny. Potřeba vytvořit další institucionální mechanismus byla jasná. Kontext budování institucí se s nástupem studené války radikálně změnil. V novém prostředí vedla mezinárodní jednání k vytvoření dvou nových a dočasných institucí určených k řešení problémů spojených s uprchlíky a „přebytečným“ obyvatelstvem: Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a Mezivládní výbor pro evropskou migraci (ICEM), předchůdce Mezinárodní organizace pro migraci (IOM).

⁴⁹ Lidská práva. 2017. *Historie mezinárodní ochrany uprchlíků*. Dostupné na: [Historie mezinárodní ochrany uprchlíků - Lidská práva \(lidskaprava.cz\)](https://www.lidskaprava.cz/) (02.05.2022).

⁵⁰ UNHCR. 2020. *Fridtjof Nansen – průkopník ochrany uprchlíků*. Dostupné na: [Fridtjof Nansen – průkopník ochrany uprchlíků – UNHCR Czech Republic](https://www.unhcr.org/cz/).

⁵¹ Správa OSN pro pomoc a rehabilitaci (UNRRA), správní orgán vytvořen 9. listopadu 1943 dohodou 44 států na pomoc národům zpusťšeným 2.světovou válkou. Základní činnost byla soustředěna na distribuci humanitárních zásob, jako je jídlo, oblečení, palivo, přístřeší a léky; poskytování pomocných služeb s vyškoleným personálem; napomáhání zemědělské a hospodářské obnově. Kromě toho také poskytovala tábory, personál a potraviny pro péči a repatriaci milionů vysídlených osob a uprchlíků po válce. UNRRA ukončila svou činnost v roce 1947. Nedokončené projekty byly předány Mezinárodní organizaci pro uprchlíky, Světové zdravotnické organizaci a Mezinárodnímu dětskému fondu OSN pro mimořádné události. Britannica. 2022. *United Nations Relief and Rehabilitation Administration*. Dostupné na: [United Nations Relief and Rehabilitation Administration | international organization | Britannica](https://www.britannica.com/topic/united-nations-relief-and-rehabilitation-administration).

Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky byl zřízen Valným shromážděním Organizace spojených národů od 1. ledna 1951. V mandátu UNHCR je termín „uprchlík“ pečlivě definován: obecně je uprchlíkem osoba, která ze strachu z pronásledování vyplývajícího z její rasy, vyznání nebo politické filozofie žije mimo svou bývalou domovskou zemi a není schopen nebo ochoten využít ochrany této země. UNHCR se sídlem v Ženevě a v současnosti asi třiceti pobočkami umístěnými na strategických místech po celém světě, kromě zvláštních zástupců a korespondentů, není specializovanou agenturou, ale nedílnou součástí OSN. Jeho vysokého komisaře jmenuje generální tajemník. Ve své funkci je UNHCR na rozdíl od IRO spíše propagační než provozní. Koordinuje mezinárodní akce pro uprchlíky, navazuje styky s vládami, se specializovanými agenturami OSN.⁵²

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), založená v roce 1951, je přední mezivládní organizací v oblasti migrace a úzce spolupracuje s vládními, mezivládními a nevládními partnery. Se 174 členskými státy a dalšími 8 státy, které mají status pozorovatele a kanceláře ve více než 100 zemích, se IOM věnuje podpoře humánní a řízené migrace ve prospěch všech. Číní tak poskytováním služeb a poradenství vládám a migrantům. IOM se snaží pomáhat zajistit řádné a humánní řízení migrace, podporovat mezinárodní spolupráci v otázkách migrace, pomáhat při hledání praktických řešení migračních problémů a poskytovat humanitární pomoc migrantům v nouzi, včetně uprchlíků a vnitřně vysídlených osob. Ústava IOM uznává souvislost mezi migrací a ekonomickým, sociálním a kulturním rozvojem, stejně jako právo na svobodu pohybu. Mezi aktivity IOM, které se prolínají těmito oblastmi, patří prosazování mezinárodního migračního práva, politické debaty a poradenství, ochrana práv migrantů, zdraví migrace a genderová dimenze migrace.⁵³

2.4 Právní rámec systému mezinárodní ochrany uprchlíků

Povinností států je chránit své občany. Pokud státy nechtějí nebo nemohou poskytovat svým občanům ochranu, může docházet k závažnému porušování lidských práv jednotlivců, kteří jsou pak nuceni opustit své domovy a hledat bezpečí v jiných zemích. Jelikož jim jejich domovské státy již neposkytují ochranu základních práv,

⁵² NOBEL PRIZE. 2022. Office of the United Nations High Commissioner for Refugees. Dostupné na: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees - History (nobelprize.org).

⁵³ IOM. 2022. *Who we are*. Dostupné na: Who We Are | International Organization for Migration, IOM.

vstupuje do situace mezinárodního společenství, které zajišťuje, aby tato základní práva respektována byla. Ve složitém období po konci druhé světové války ustavilo Valné shromáždění OSN Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Mandátem UNHCR je chránit uprchlíky a hledat pro ně trvalá řešení. Aktivity této organizace mají základ ve struktuře mezinárodního práva a legislativních standardů, kam patří Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948 a čtyři Ženevské úmluvy z roku 1949 o mezinárodním humanitárním právu, stejně jako řada mezinárodních a oblastních úmluv a deklarácí, závazných i nezávazných, jež se specificky věnují řešení potřeb uprchlíků.

2.4.1 Úmluva o právním postavení uprchlíků

Proces rozvoje mezinárodního práva, úmluv a směrnic za účelem ochrany uprchlíků vyvrcholil 28. července 1951, kdy Valné shromáždění OSN přijalo v Ženevě Úmluvu o právním postavení uprchlíků (dále též Úmluva) a dne 31. ledna 1967 byl v New Yorku přijat Protokol týkající se právního postavení uprchlíků.

Úmluva o právním postavení uprchlíků je klíčovým dokumentem v oblasti mezinárodní ochrany uprchlíků. Úmluva definuje, kdo je uprchlík a jaký druh právní ochrany, jakou další podporu a jaká sociální práva by měly uprchlíkům zaručit smluvní státy Úmluvy. Zásadní ustanovení Úmluvy uvádí, že uprchlíci nesmějí být navraceni do země, kde jim hrozí pronásledování. Úmluva také definuje povinnosti uprchlíků vůči jejich hostitelské vládě a stanoví, že určité kategorie lidí, jako například váleční zločinci, nemohou získat status uprchlíka. Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 uznala mezinárodní rozměr uprchlických krizí a potřebu mezinárodní spolupráce a sdílení odpovědnosti jednotlivými státy.

Původně se Úmluva z roku 1951 více méně omezovala na ochranu evropských uprchlíků po druhé světové válce. Protokol z roku 1967 rozšířil její působnost a odstranil geografické a časové omezení, čímž význam Úmluvy a její aplikace významně rozšířil. Cílem Úmluvy z roku 1951 není řešit příčiny útěku: porušování lidských práv, politický či ozbrojený konflikt v zemi jejich původu. Úmluva vznikla, aby zmírňovala následky těchto problémů tím, že nabídne obětem mezinárodní právní ochranu a další podporu, případně jim pomůže začít nový život.

Úmluva z roku 1951, společně s Protokolem z roku 1967, ovlivnila také důležité regionální předpisy na ochranu uprchlíků, jakými jsou například Úmluva Organizace africké jednoty týkající se specifických aspektů uprchlické problematiky v Africe z roku 1969 a Cartagenská deklarace o uprchlících v Latinské Americe z roku 1984.⁵⁴

2.4.2 Cartagenská deklarace o uprchlících

Cartagenská deklarace o uprchlících z roku 1984 je přelomovým regionálním uprchlickým nástrojem, který pro Latinskou Ameriku rozšířil definici uprchlíka a navrhl nové přístupy k humanitárním potřebám uprchlíků a vysídlených osob.

Čl. III odst. 3: *... definice nebo pojetí uprchlíka, který má být doporučen pro použití v regionu, je takové, které kromě toho, že obsahuje prvky úmluvy z roku 1951 a protokolu z roku 1967, zahrnuje mezi uprchlíky osoby, které uprchly ze své země, protože jejich životy, bezpečnost nebo svoboda byly ohroženy všeobecným násilím, zahraniční agresí, vnitřními konflikty, masivní porušování lidských práv nebo jiné okolnosti, které vážně narušily veřejný pořádek.*⁵⁵

Přestože tato Deklarace není pro státy právně závazná, většina latinskoamerických zemí v praxi tuto definici aplikuje; některé z nich přejaly tuto definici i do své národní legislativy. Deklarace byla schválena Organizací amerických států (OAS), Valným shromážděním OSN a poradenských Výkonným výborem UNHCR.⁵⁶

U příležitosti 30. výročí Cartagenské deklarace o uprchlících z roku 1984, se vlády Latinské Ameriky a Karibiku setkaly v Brazílii ve dnech 2. a 3. prosince 2014 na ministerském zasedání pořádaném brazilskou vládou, které uzavřelo vzpomínkový proces *Cartagena +30*.

Na závěr zasedání 28 zemí a tři území Latinské Ameriky a Karibiku (Antigua a Barbuda, Argentina, Bahamy, Barbados, Belize, Bolívie, Brazílie, Kajmanské ostrovy, Chile, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Curaçao, Salvador, Ekvádor, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamajka, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Svátá Lucie, Surinam, Trinidad a Tobago, Turks a Caicos, Uruguay a Venezuela)

⁵⁴ UNHCR. 2016. Úmluva o uprchlících | Zásadní dokument pro činnost UNHCR. Dostupné na: Úmluva o uprchlících | Zásadní dokument pro činnost UNHCR – UNHCR Czech Republic.

⁵⁵ FORCED MIGRATION. 2014. *The Cartagena process: 30 years of innovation and solidarity*. Dostupné na: The Cartagena process: 30 years of innovation and solidarity | Forced Migration Review (fmreview.org) (30.04.2022).

⁵⁶ UNHCR. 2022. *Ochrana uprchlíků Průvodce mezinárodním uprchlickým právem*. Dostupné na: Ochrana uprchlíků (muni.cz).

přijaly Brazílskou deklaraci a akční plán, v nichž se dohodly, že budou spolupracovat na dodržování nejvyšších mezinárodních a regionálních standardů ochrany, zavádění inovativních řešení pro uprchlíky a vysídlené osoby a ukončení tíživé situace osob bez státní příslušnosti v regionu.⁵⁷

⁵⁷ UNHCR. 2014. *Cartagena+30*. Dostupné na: Cartagena+ 30 | ACNUR - Declaración de Cartagena - 30 años .

3 Analytická část

3.1 Venezuela – Bolívarovská republika Venezuela

Venezuela, oficiálně nazývaná Bolívarovská republika Venezuela, byla poprvé objevena Španěly během třetí cesty Kryštofa Kolumba v roce 1498. Až o čtvrt století později si Španělská říše udělala na území plný nárok, první stálá španělská osada v Jižní Americe Nuevo Toledo byla založena v roce 1522. V době osídlení region obývalo až 400 000 indiánů. Tato populace se však setkala s velkým poklesem, protože španělská kolonizace přinesla válčení o cenné zdroje. V průběhu 16. století došlo k otevření zlatých dolů v Yaracuy a tím k zavedení otroctví, nejprve domorodých obyvatel a později Afričanů. Právě tato historie domorodého osídlení, evropské kolonizace a dovozu afrických otroků přispěla k rasové rozmanitosti moderní Venezuely. Otročné nájezdy Španělů vyvolaly intenzivní nenávisť mezi domorodými národy, což podnítilo více než století válčení, bojů a povstání.⁵⁸

V roce 1810 začala revoluce k získání nezávislosti na Španělsku a Venezuela vyhlásila svou nezávislost o rok později 5. července 1811. Tato nezávislost byla vybojována až jasným vítězstvím politika a válečníka Simóna Bolívara nad španělskou koloniální armádou v roce 1821. V témže roce bylo zároveň zrušeno otroctví a Simón Bolívar založil republiku Gran Colombia, která zahrnovala celou dnešní Venezuelu, Kolumbii, Ekvádor a Panamu. Venezuela byla součástí republiky Gran Columbia až do roku 1830, kdy se oddělila a stala se suverénní zemí.⁵⁹

3.2 Politický vývoj ve Venezuele od konce 20. století po současnost

Venezuela se od počátku 80. let minulého století nacházela v ekonomických problémech v důsledku oslabení světového trhu s ropou, který způsobil prudký pokles příjmů z exportu. Inlace prudce vzrostla a venezuelská vláda se masivně zadlužila nákupem zahraničních ropných rafinérií ve Spojených státech. Ztráta důvěry v ekonomiku způsobila enormní nárůst odlivu kapitálu. Tento problém a neschopnost vlády splácet zahraniční dluh dosáhly krizových rozměrů na konci 80. let.

⁵⁸ New Internationalist. 2006. *A SHORT HISTORY OF VENEZUELA*. Dostupné na: A short history of Venezuela | New Internationalist.

⁵⁹ CONSTITUTIONNET. 2022. *Constitutional history of Venezuela*. Dostupné na: Constitutional history of Venezuela | ConstitutionNet.

V roce 1989 byl znovuzvolen prezidentem Carlos Andrés Pérez, který zahájil fiskální úsporný balíček jako součást finanční pomoci Mezinárodního měnového fondu. Opatření však vyvolala nepokoje a stávky, po nichž následoval v roce 1992 pokus o puč Hugo Cháveze. Ačkoli byl tento pokus neúspěšný, Chávez byl ve volbách v roce 1998 zvolen téměř 60 % hlasů prezidentem.⁶⁰ Dá se říci, že zvítězil propagováním myšlenky dát moc lidem a ukončit korupci tradičních politických stran, které vládly ve Venezuele poslední čtvrtstoletí.

Jakmile se Chávez dostal k moci, nahradil stávající Kongres vytvořením nového Národního shromáždění, které ovládal. Využil své nové Národní shromáždění k přepsání ústavy, aby se udržel u moci. Prezidentská období byla původně pětiletá bez možnosti okamžitého znovuzvolení. Bývalí prezidenti mohli znovu kandidovat až po uplynutí dvou volebních období. Národní shromáždění jej změnilo na šestileté funkční období s neomezenými znovuzvoleními a rozšířilo tyto nové parametry na guvernéry a další volené úředníky.⁶¹ Nové Národní shromáždění také přetvořilo Nejvyšší soud s tím, že stávající soudci jsou zkorumpovaní a na jejich místo byli dosazeni Chávezovi stoupenci. Také oficiální název země byl změněn z „Venezuela“ na „Bolívarovská republika Venezuela“. Po nástupu do úřadu spustil Chávez také tzv. Plan Bolívar 2000, program proti chudobě, zároveň znárodnil tisíce soukromých společností a průmyslových odvětví. K financování vzdělávacích, zdravotních, potravinových a bytových programů vláda přesměřovala zisky z ropy na řešení naléhavé sociální nerovnosti. Ačkoli Chávez chtěl diverzifikovat venezuelskou ekonomiku, jeho nákladná strategie pouze zvýšila závislost na vyvážené ropě. Chávez také usiloval o vybudování venezuelského vlivu a poskytoval dotovanou ropu Kubě výměnou za služby kubánských lékařů a učitelů. Prodával ropu dalším jihoamerickým zemím a Číně za nižší než tržní sazby.⁶² Když Chávez v roce 2013 zemřel, přenechal svému určenému nástupci Nicolasi Madurovi zemi s velkými veřejnými výdaji, které ji postupně uvrhly do jedné z nejvyšších měr inflace v regionu.

⁶⁰ The policy circle. 2019. *Venezuela: Then and Now*. Dostupné na: Venezuela: Then and Now - The Policy Circle.

⁶¹ THE CONVERSATION.2016. *How today's crisis in Venezuela was created by Hugo Chávez's 'revolutionary' plan*. Dostupné na: How today's crisis in Venezuela was created by Hugo Chávez's 'revolutionary' plan (theconversation.com).

⁶² Barreto, Juan. 2019. *How Venezuela Fell From the Richest Country in South America into Crisis*. Dostupné na: Why Venezuela Is in Crisis - HISTORY.

Maduro vyhrál narychlo svolané prezidentské volby o pouhých 1,49 % hlasů před protikandidátem Henriquem Caprilesem, který neúspěšně usiloval o přepočítání hlasů.⁶³ Pod Madurovým stále více autoritářským vedením se Venezuela politicky rozdělila, což vedlo k pokusům odstranit Madura z úřadu, a to jak na základě hlasování, tak mimo zákon. V tomto procesu se ekonomika země zhroutila, což vedlo k prudce rostoucí inflaci a rozsáhlému nedostatku potravin a léků. Se zhoršující se situací ve Venezuele se Madurov režim dopouští politického násilí, zatýká opoziční vůdce, zavírá zpravodajské weby a zadržuje novináře.⁶⁴ Maduro byl znovu zvolen v roce 2018 na další šestileté funkční období. Volby však byly poznamenány opozičním bojkotem a obviněním z manipulace s hlasováním. Necelé dva týdny po Madurově inauguraci se Juan Guaidó, předseda Národního shromáždění, prohlásil úřadujícím prezidentem Venezuely. Guaidó tvrdil, že kvůli údajným podvodným volbám zůstala země bez prezidenta, a prohlásil, že ústava ho jako předsedu Národního shromáždění zmocňuje k převzetí pravomocí výkonné moci. Téměř okamžitě uznaly Guaidóův nárok na prezidentský úřad Spojené státy a následně přibližně 50 dalších zemí oficiálně uznalo Guaidóa jako vůdce Venezuely.⁶⁵ Tímto Guaidó zahájil boj o moc, který stále není vyřešen.

3.3 Venezuela jako přijímací stát imigrantů

Venezuelská migrační krize je svým charakterem neobvyklá tím, že má původ v zemi, která v moderní historii přijímala migranty a uprchlíky, místo aby byla zdrojem masové emigrace. Obecně se dá říci, že Venezuelan během 20. století ze své země masivně nemigroval, ačkoli existovala desetiletí, v nichž převládalo autoritářství dvěma dlouhými diktaturami, a to diktaturou Juana Vicenta Gómeze a Marcose Péreze Jiméneze. Venezuela naopak po druhé světové válce vítala cizince kvůli příchodu Evropanů. Navíc v průběhu vlády Marcose Péreze Jiméneze došlo ke zvýšení přitažlivosti Venezuely pro evropské imigranty prostřednictvím státní politiky tzv. „otevřených dveří“, která umožnila vstup tisíců cizinců, motivovaný dvěma základními důvody: jedním z nich byl vysoký růst národního hospodářství daný vysokými příjmy z ropy.

⁶³ Americas QUARTERLY. 2020. *What Venezuela's Henrique Capriles Really Wants*. Dostupné na: [What Venezuela's Henrique Capriles Really Wants \(americasquarterly.org\)](https://americasquarterly.org/).

⁶⁴ Barreto, Juan. 2019. *How Venezuela Fell From the Richest Country in South America into Crisis*. Dostupné na: [Why Venezuela Is in Crisis - HISTORY](https://www.history.com/stories/why-venezuela-is-in-crisis).

⁶⁵ Wallenfeldt, Jeff. 2022. *Juan Guaidó*. Dostupné na: [Juan Guaidó | Biography Facts | Britannica](https://www.britannica.com/biography/Juan-Guaido).

Druhým důvodem byl nedostatek příležitostí v jejich domovských zemích původu. Ze strany státu byl podporován příchod velkého počtu Italů, Španělů, Portugalců, mimo jiné, s vizí začlenit je do procesu modernizace a industrializace Venezuely.⁶⁶

Před rokem 1948 Venezuela nikdy otevřeně nepodporovala nehispánskou imigraci, s výjimkou selektivního přílivu obchodníků, námořníků a podnikatelů. S růstem ropného průmyslu se však vláda pokusila přilákat širší okruh lidí. Během období otevřené imigrace (1948–58) Venezuela rekrutovala zemědělské a kvalifikované pracovníky ze Španělska, Itálie a Portugalska, současně se také zvýšila migrace z Kolumbie do Venezuely. Během té doby do země vstoupilo přibližně milion imigrantů, i když se mnozí z nich nakonec vrátili domů. Po roce 1958 vláda zpřísnila imigrační kontroly, aby upřednostnila cizince s dovednostmi na vysoké úrovni, přesto se během 60. let kolumbijští dělníci nadále stěhovali do venkovského sektoru jako náhrada za Venezuelany, kteří opouštěli farmy a odcházeli do měst. V reakci na ropný boom v polovině 70. let vláda opět posunula imigrační politiku, jelikož ve všech sektorech ekonomiky byla velká poptávka po polokvalifikované a kvalifikované pracovní síle.

Ve stejné době opouštěli profesionální techničtí pracovníci a jejich rodiny Argentinu, Chile a Uruguay z důvodu tamní politické nestability a politického pronásledování a stěhovali se do Venezuely. Po roce 1976 vláda znovu zpřísnila své kontroly přistěhovalců z jiných jihoamerických zemí a upřednostňovala odborníky z USA, Itálie, Španělska a Portugalska. Během tohoto období relativní prosperity a ekonomické expanze se objem nelegálního přistěhovalců (především nekvalifikovaných pracovníků a jejich rodin) rovnal objemu legálního vstupu. Většina nelegálních přistěhovalců pocházela z Kolumbie, menší počet přicházel z Brazílie a dalších sousedních zemí. Před hospodářským poklesem v 80. letech 20. století žilo ve Venezuele až 1,5 milionu Kolumbijců bez dokumentů a o více než deset let později zde zůstaly stovky tisíc. Příliv cizinců vyvolal na konci 80. let xenofobní nálady.⁶⁷

⁶⁶ Heurística. 2010. *La Inmigración en la Administración de Pérez Jiménez (1952-1958)*. Dostupné na: [articulo8.pdf \(ula.ve\)](#).

⁶⁷ Britannica. 2022. *Immigration and ethnic composition*. Dostupné na: [Venezuela - Immigration and ethnic composition | Britannica](#).

3.4 Venezuelská migrační krize

Zatímco předcházející kapitola představila Venezuelu jako zemi, která během 20. století přijala miliony imigrantů, následující kapitola přiblíží venezuelskou migrační krizi, jejíž první fáze nastala po zvolení Huga Cháveze prezidentem. Do současné doby opustilo více, než šest milionů Venezuelanů svou zemi, většina z nich od roku 2015.⁶⁸ Venezuelské krizi se dostalo jen zlomku mezinárodní pozornosti a finančních prostředků věnovaných jiným konfliktům a je stále vnímána spíše jako regionální problém. Jedním z důvodů, proč se krizi nedostalo dostatečné mezinárodní pozornosti, je to, že se vymyká konvenčnímu chápání toho, co lidi nutí masově opouštět svou zemi. Podle Úmluvy o uprchlících z roku 1951 je uprchlíkem někdo, kdo má opodstatněné obavy z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k sociální skupině nebo politického názoru. Zatímco někteří lidé, kteří opouštějí Venezuelu, do této kategorie spadají, nevztahuje se na většinu těch, kteří uprchli. Ani konvenční definice migranta, to znamená někdo, kdo dobrovolně opustí svou zemi původu, aby hledal lepší život, a komu nebrání v návratu domů překážky, tento problém nevysvětluje.

Venezuelané prchají před hlubokou ekonomickou a politickou krizí, pro kterou je typické systematické porušování lidských práv a prohlubující se humanitární nouze. Kvůli vývoji uvnitř země UNHCR vyzval mezinárodní společenství, aby uznalo Venezuelany jako skupinu za uprchlíky na základě širších kritérií nastíněných v Cartagenské deklaraci z roku 1984, to znamená rozšíření ochrany na osoby, které uprchly ze své země, protože jejich životy, bezpečnost nebo svoboda byly ohroženy všeobecným násilím, zahraniční agresí, vnitřními konflikty, masivním porušováním lidských práv nebo jinými okolnostmi, které vážně narušily veřejný pořádek. „*Pokyny UNHCR radí, že pro určité profily ohrožených Venezuelanů platí Úmluva o uprchlících z roku 1951. V každém případě většina Venezuelanů potřebuje mezinárodní ochranu uprchlíků na základě širších kritérií Cartagenské deklarace z roku 1984 uplatňované v Latinské Americe. Důvodem je ohrožení jejich životů, bezpečnosti nebo svobody v důsledku okolností, které vážně narušují veřejný pořádek ve Venezuele.*“⁶⁹

⁶⁸ Stav k 05.04.2022: 6.113.035; číslo představuje součet venezuelských uprchlíků, migrantů a žadatelů o azyl hlášený hostitelskými vládami. Vzhledem k tomu, že četné vládní zdroje nepočítají s Venezuelany bez řádného statutu, celkový počet Venezuelanů bude pravděpodobně vyšší. Zdroj: R4V. *info*. Dostupné na: Home | R4V.

⁶⁹ UNHCR. 2019. *Majority fleeing Venezuela in need of refugee protection – UNHCR*. Dostupné na: UNHCR - Majority fleeing Venezuela in need of refugee protection – UNHCR.

3.5 Faktory podněcující venezuelskou migraci

Humanitární krize ve Venezuele, projevující se rozsáhlou chudobou a chronickým nedostatkem potravin, léků a dalších základních životních potřeb, je produktem let špatného ekonomického řízení a korupce úředníků a také prudkého poklesu cen ropy v letech 2013 až 2016. Své kořeny má již v modelu „Socialismu 21. století“ Huga Cháveze, který od roku 1999 zavedl v tomto směru tři hlavní politiky: rozsáhlé znárodnování soukromého průmyslu, měnové a cenové kontroly a fiskálně nezodpovědné rozšiřování sociálních programů.⁷⁰

V další části práce bude poukázáno na provázanost sociálních, ekonomických a politických faktorů způsobujících humanitární krizi ve Venezuele, která přiměla miliony lidí k útěku.

3.5.1 Ekonomická krize

Venezuela vlastní největší zásoby ropy na světě, což je základem její ekonomiky. Je jedním ze zakládajících členů OPEC a je klíčovým hráčem na globálním trhu s ropou. Podle CIA World Factbook (2020) zůstává Venezuela závislá na příjmech z ropy, které představují 98 % příjmů z exportu a polovinu vládních příjmů.⁷¹

Produkce ropy ve Venezuele dosáhla historického maxima v roce 1970, kdy země produkovala 3,8 milionu barelů denně. V roce 1971 Venezuela znárodnila svůj průmysl zemního plynu a začala podnikat kroky ke znárodnění svého ropného průmyslu. Ropný průmysl byl oficiálně znárodněn v roce 1976. Tehdy vznikla venezuelská státní ropná společnost Petróleos de Venezuela, S.A. (PDVSA). Mezi lety 1970 a 1985 zaznamenala těžba ropy ve Venezuele pokles o více než 50 %, ale pak tamní výroba opět začala růst. Za vlády prezidenta Cháveze cena ropy dosáhla opět téměř historického maxima (3,5 milionu barelů denně), příjmy z ropy však směřovaly do spotřeby, nikoli do údržby klíčové infrastruktury nebo ekonomické diverzifikace. Vývoz ropy představoval více než 90 % venezuelského exportu a z prodeje ropy byl financován vládní rozpočet. Během venezuelské generální stávkou v letech 2002-2003 Chávez propustil 19 tisíc zaměstnanců

⁷⁰ E21. 2019. How Socialism Destroyed Venezuela. Dostupné na: [How Socialism Destroyed Venezuela | Economics21](#).

⁷¹ Glocality. 2020. Uncovering the 5 Major Causes of the Food Crisis in Venezuela. Dostupné na: [Uncovering the 5 Major Causes of the Food Crisis in Venezuela \(glocality.eu\)](#).

PDVSA a nahradil je zaměstnanci loajálními jeho vládě.⁷² Počínaje rokem 2005 poskytoval dotovanou ropu několika zemím v regionu, včetně Kuby, prostřednictvím aliance známé jako Petrocaribe.⁷³ V průběhu Chávezova působení ve funkci prezidenta se strategické zásoby ropy zmenšovaly a vládní dluh se více než zdvojnásobil.⁷⁴

Když světová cena ropy v roce 2014 klesla téměř o 50 %, hlavní průmysl a zejména hlavní zdroj státních příjmů byl těžce zasažen. Propad cen ropy zároveň odhalil špatné ekonomické řízení z minulých let, kdy docházelo k rozsáhlému vyvlastňování, znárodnování, byla realizována měnová a cenová kontrola a poskytováno hodně půjček.⁷⁵ Chávez využil své ropné bohatství k půjčce 2,5 miliard dolarů Argentíně, nabídl 1,5 miliard dolarů Bolívii a 500 milionů dolarů Ekvádoru. V roce 2007 půjčky Mezinárodního měnového fondu klesly v Latinské Americe na 50 milionů dolarů, tedy méně než 1 procento jeho globálního portfolia, ve srovnání s 80 procenty v roce 2005. Špatné ekonomické řízení zavedlo deformaci trhu a odrazilo zahraniční investice.⁷⁶

Od roku 2014 se ekonomika Venezuely propadla o více než 75 %, dle ekonomů se jedná o největší ekonomický kolaps mimo válku za posledních nejméně 45 let.⁷⁷ Vládní finance jsou v zoufalé situaci; rozpočtové schodky dosáhly v průměru 20 % HDP, vláda nesplácela dluhy a začala tisknout nové peníze, tím ceny rychle vzrostly a došlo k hyperinflaci. Průměrná míra inflace ve Venezuele v roce 2017 ve srovnání s předchozím rokem dosáhla asi 438,12 procenta.⁷⁸ Dovoz, na který se Venezuela spoléhala u většiny spotřebního zboží, klesl od roku 2013 o téměř 95 %.⁷⁹ Tím se země potýká s kritickým nedostatkem potravin, léků a dalších základních životních potřeb, což přispívá k prohlubování humanitární krize.

⁷² Rapier, Robert. 2019. *Charting The Decline Of Venezuela's Oil Industry*. Dostupné na: [Charting The Decline Of Venezuela's Oil Industry \(forbes.com\)](#).

⁷³ Petrocaribe – plán na poskytování levné ropy zemím Střední Ameriky a Karibiku, které jsou závislé na dovozu. Zdroj: BBC. 2013. *Analysis: How Hugo Chavez changed Venezuela*. Dostupné na: [Analysis: How Hugo Chavez changed Venezuela - BBC News](#).

⁷⁴ CFR. 2022. *Venezuela: The Rise and Fall of a Petrostate*. Dostupné na: [Venezuela: The Rise and Fall of a Petrostate | Council on Foreign Relations \(cfr.org\)](#).

⁷⁵ CRS. 2021. *Venezuela: Background and U.S. Relations*. Dostupné na: [Venezuela: Background and U.S. Relations \(fas.org\)](#).

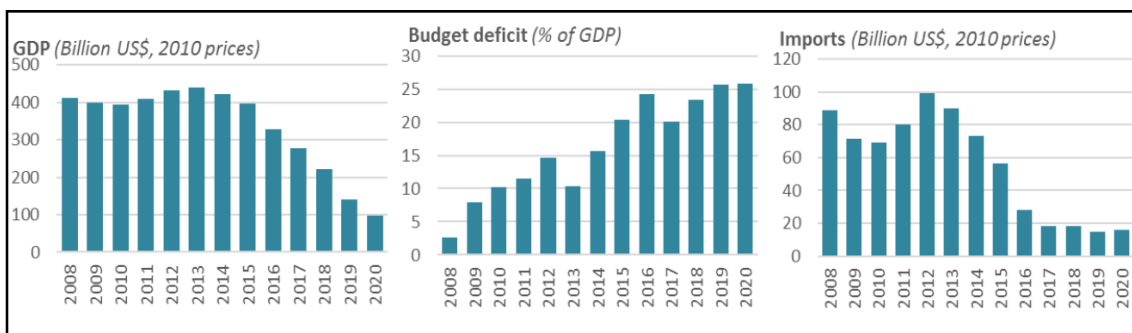
⁷⁶ THE NEW YORK TIMES. 2007. *Hugo Chávez exploits oil wealth to push IMF aside*. Dostupné na: [Hugo Chávez exploits oil wealth to push IMF aside - The New York Times \(nytimes.com\)](#).

⁷⁷ THE NEW YORK TIMES. 2019. *Venezuela's Collapse Is the Worst Outside of War in Decades, Economists Say*. Dostupné na: [Venezuela's Collapse Is the Worst Outside of War in Decades, Economists Say - The New York Times \(nytimes.com\)](#).

⁷⁸ Statista. 2022. *Venezuela: Inflation rate from 1985 to 2023*. Dostupné na

⁷⁹ CRS. 2021. *Venezuela: Background and U.S. Relations*. Dostupné na: [Venezuela: Background and U.S. Relations \(fas.org\)](#).

Obrázek č. 1: Hospodářská krize ve Venezuele: vybrané trendy (HDP, schodek rozpočtu, dovoz)

Zdroj: CRS, 2022.

Od roku 2015 zavedly Spojené státy americké sankce proti venezuelské vládě zahrnující zákazy jako je zmrazení majetku jednotlivců, zákaz transakcí, zabírání majetku a zbrojní embargo.⁸⁰ V lednu 2019 Spojené státy americké uvalily sankce, které zakázaly společnostem a jednotlivcům USA obchodovat s PDVSA. Sankce v podstatě uzavřely venezuelskou ropu z amerického trhu.⁸¹ Prezident Trump v dopise Kongresu USA napsal, že opatření zavedl „s ohledem na pokračující uzurpaci moci Nicolásem Madurem a osobami s ním spojenými, jakož i na porušování lidských práv, svévolné zatýkání a zadržování venezuelských občanů“.⁸²

3.5.2 Sociální oblast

Když se Hugo Chávez ujal prezidentského úřadu, zahájil svou tzv. „*Revolución bolivariana*“, která provedla rozsáhlé změny kulturních, sociálních a politických norem Venezuely. Tyto změny začaly jeho pozorností k venezuelským nižším třídám s tím, že využije obrovské nerostné bohatství ke snížení chudoby a nerovnosti. Prezident a jeho kabinet spravoval zvláštní fond, který získával příjmy z ropy přímo od PDVSA. Za Cháveze Venezuela rozšířila bydlení s nízkými příjmy, zpřístupnila zdravotní péči a léky velké části populace a dotovala distribuci potravin potřebným. Sociální mise sestávaly z více než 30 sociálních programů, které pokrývaly širokou škálu podpor. Ty se pohybovaly od programů gramotnosti, poskytování přístupu

⁸⁰ SANCTIONS SCANNER. 2022. *Sanctions Against Venezuela*. Dostupné na: Sanctions Against Venezuela - Sanction Scanner.

⁸¹ THE NEW YORK TIMES. 2019. *U.S. Sanctions Are Aimed at Venezuela's Oil. Its Citizens May Suffer First*. Dostupné na: U.S. Sanctions Are Aimed at Venezuela's Oil. Its Citizens May Suffer First. - The New York Times (nytimes.com).

⁸² BBC. 2019. *US imposes sweeping sanctions on Venezuelan government*. Dostupné na: US imposes sweeping sanctions on Venezuelan government - BBC News.

ke vzdělání ve venkovských a městských oblastech (*Mision Robinsons & Mision Ribas*), bezplatné komunitní zdravotní a lékařské péče (*Mision Barrio Adentro*), nízkopříjmové bytové výstavby, pracovních míst a příležitostí prostřednictvím podpory družstev (*Mision Vuelvan Caracas*) a dotování potravin a dalšího spotřebního zboží pro nejchudší oblasti v zemi (*Mision Mercal*). Tyto mise se staly základním kamenem Chávezovy lidové podpory a jeho strategie kampaně pro vítězství v následných volbách na regionální a místní úrovni v roce 2004 a pro jeho znovuzvolení prezidentem v prosinci 2006.⁸³ Programy, zejména ve venkovských oblastech, zpřístupnily sociální služby a pracovní místa ve státní správě velké části populace, což vedlo k poklesu míry chudoby ze 48,6 % v roce 2002 na 29,5 % v roce 2011. Míra dětské úmrtnosti se také snížila, zatímco míra gramotnosti se zvýšila díky přístupu k bezplatnému veřejnému vzdělávání.⁸⁴

Za Madurova režimu zůstala PDVSA hlavním finančním zdrojem sociálních výdajů Venezuely. Se zhroucením venezuelské politiky a prohlubující se humanitární krizí Madurova vláda využila strádání obyvatelstva k posílení své politické kontroly. Režim využívá jídlo jako politický nástroj k manipulaci a kontrole venezuelského obyvatelstva. V návaznosti na Chávezův odkaz Maduro posiluje politicky motivovaný systém dotované distribuce potravin nazvaný Místní výbory pro zásobování a výrobu (*Comité Local de Abastecimiento y Producción*), známý pod zkratkou CLAP. Potravinová pomoc poskytovaná prostřednictvím CLAP je zoufalou a strategickou reakcí na rostoucí nedostatek potravin a chudobu ve Venezuele. Tyto dodávky, které jsou téměř výhradně tvořeny dováženým zbožím, se obvykle skládají z nejzákladnějších potravin. Spojení mezi jídlem a politikou vychází z toho, že režim zavedl *Carnet de la Patria* (Homeland Identification Card), což je federálně vydaná karta, která je stále více nezbytná pro přístup nejen k výhodám CLAP, ale také ke zdravotní péči, univerzitám, vládním pracovním místům, a dokonce i vládním dotacím poskytovaným podle Madurova osobního uvážení. Tato strategie umožňuje režimu poskytovat větší pomoc svým vlastním příznivcům a zaměřit se na ty, kteří raději změní svůj hlas, aby se ze zoufalství dostali k potravinové pomoci.⁸⁵

⁸³ Glocality. 2020. *Uncovering the 5 Major Causes of the Food Crisis in Venezuela*. Dostupné na: [Uncovering the 5 Major Causes of the Food Crisis in Venezuela \(glocality.eu\)](http://Uncovering the 5 Major Causes of the Food Crisis in Venezuela (glocality.eu)).

⁸⁴ Harvard Political Review. 2013. *The Legacy of Hugo Chávez*. Dostupné na: [The Legacy of Hugo Chávez - Harvard Political Review \(harvardpolitics.com\)](http://The Legacy of Hugo Chávez - Harvard Political Review (harvardpolitics.com)).

⁸⁵ CSIS. 2018. *The Maduro Diet: Food v. Freedom in Venezuela*. Dostupné na: [The Maduro Diet: Food v. Freedom in Venezuela | Center for Strategic and International Studies \(csis.org\)](http://The Maduro Diet: Food v. Freedom in Venezuela | Center for Strategic and International Studies (csis.org)).

Podle průzkumu domácností v roce 2019 žilo přibližně 96 % populace v chudobě, což je číslo, které v regionu nemá obdoby. S nekontrolovatelnou inflací, která nechává místní měnu (bolívar) téměř bezcennou, byl průměrný příjem Venezuelanů v roce 2019 pouhých 72 amerických centů za den.⁸⁶ Ministerstvo výživy (Ministerio de Alimentación) v roce 2018 uvedlo, že v supermarketech není k dispozici 84 % základních potravin. Hlavní příčinou tohoto nedostatku je snížení národní produkce potravin a dovozu potravin. Podle Venezuelské observatoře zdraví (OVS), se produkce potravin mezi lety 2014 a 2018 snížila o více než 60 %. Chávezova a Madurova administrativa ochromila zemědělský sektor vyvlastněním farem a společností, zavedením cenových kontrol, monopolizací distribuce zemědělských vstupů a požadavkem, aby část plodin byla prodána vládním společností. Ačkoliv venezuelská vláda nezveřejnila od roku 2007 údaje o výživě, zpráva Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) z roku 2019 ukazuje, že se prevalence podvýživy zvýšila z 6,4 % v letech 2012-2014 na 21,2 % populace v období 2016-2018.⁸⁷ Nejvíce postižené jsou děti a těhotné ženy v chudých čtvrtích.

3.5.3 Sektor zdravotnictví

Po nástupu Huga Cháveze byl v rámci Bolívarovské revoluce kladen hlavní důraz na zlepšení zdravotní péče pro venezuelský lid. Chávezova vláda postavila tisíce nových klinik, nemocnic a diagnostických center po celé zemi. Vládní program zdravotní péče se nazýval *Mission Barrio Adentro*. Cílem programu bylo poskytovat komplexní veřejně financovanou zdravotní péči, zubní péči a sportovní medicínu chudým a marginalizovaným komunitám ve Venezuele. Dva rysy Mission Barrio Adentro jsou výstavba tisíců dvoupodlažních lékařských klinik a personální obsazení s rezidentními certifikovanými zdravotnickými pracovníky. Program poslal lékaře do městských chudinských čtvrtí a vesnic. Když zpočátku někteří venezuelští lékaři odmítali jít do těchto odlehlých oblastí, Chávezova vláda přivedla 46 tisíc kubánských lékařů ochotných cestovat kamkoli. Od té doby se venezuelští lékaři připojili ke svým kubánským kolegům při návštěvě všech izolovaných komunit. Kojenecká úmrtnost

⁸⁶ Reuters. 2020. *Venezuela poverty rate surges amid economic collapse, inflation -study*. Dostupné na: Venezuela poverty rate surges amid economic collapse, inflation -study | Reuters.

⁸⁷ FAO. 2019. *The state of FOOD SECURITY AND NUTRITION IN THE WORLD*. Dostupné na: The State of Food Security and Nutrition in the World 2019 (fao.org).

ve Venezuele byla v tomto období snížena z počtu 21 na 13 (počet úmrtí na 1000 živě narozených dětí), což byla třetí nejnižší míra v Jižní Americe.⁸⁸

Hospodářská a politická krize však vedla také ke kolapsu národního zdravotního systému, kde se podmínky po léta zhoršovaly. Dovoz léků se mezi lety 2012 a 2016 snížil o 70 % kvůli cenovým kontrolám, nefunkčnímu systému směny měn a rostoucímu dluhu. Pouze 15 z 56 farmaceutických společností, které v zemi existovaly, je stále funkčních a více než 150 lékáren bylo od roku 2016 uzavřeno.⁸⁹ V říjnu 2018 oznámila Venezuelská farmaceutická federace, že Venezuele chybí 85 % potřebných léků.⁹⁰ Interní dokument OSN v roce 2019 uváděl počet 300 tisíc osob v ohrožení života, jelikož nemají dlouhodobě přístup k lékům a léčení nemocí jako je rakovina, cukrovka, HIV ani k očkování. Údaje od Panamerické zdravotnické organizace (PAHO) a Světové zdravotnické organizace (WHO) ukazují, že se znovu objevily dříve kontrolované a eliminované nemoci, včetně některých, kterým lze snadno předejít pomocí vakcín. Na vzestupu jsou nemoci jako je tuberkulóza, záškrta, spalničky. Také počet případů malárie ve Venezuele výrazně vzrostl v období let 2015-2017 (2015: 136 tisíc případů, 2016: 240 tisíc případů, 2017: 406 289 případů).⁹¹

Průzkum NHCS (*National Hospital Care Survey*), který byl prováděn během tří měsíců (11/2018 až 02/2019) ve 40 nemocnicích, zjistil, že na pohotovosti chybí 50 % potřebných léků a k dispozici není 27 % léků potřebných na operačních sálech. Dřívější průzkum v roce 2018 zjistil, že 68 % nemocnic zaznamenalo výpadky v dodávce elektřiny a 70 % v dodávce vody. V důsledku této skutečnosti odpovědnost za poskytování zásob, včetně léků, vybavení a čisté vody, často připadá na pacienty a jejich rodiny. Protože zásoby jsou drahé a těžko se shánějí, mnoho pacientů umírá na příčiny, kterým lze předejít. Ve 40 nemocnicích zahrnutých do průzkumu zemřelo ve zkoumaném období 1 557 pacientů z důvodu chybějících zásob a 79 osob zemřelo kvůli výpadkům elektřiny.⁹²

⁸⁸ Global Research. 2013. Hugo Chavez Leaves a Prodigious Legacy That Will Never Die. Dostupné na: Hugo Chavez Leaves a Prodigious Legacy That Will Never Die - Global Research Global Research - Centre for Research on Globalization.

⁸⁹ Wilson Center. 2019. Understanding the Venezuelan Refugee Crisis. Dostupné na: Understanding the Venezuelan Refugee Crisis | Wilson Center.

⁹⁰ EL UNIVERSAL. 2018. *Fefarven advirtió que existe un 85% de desabastecimiento de medicinas*. Dostupné na: Fefarven advirtió que existe un 85% de desabastecimiento de medicinas (eluniversal.com).

⁹¹ WHO. 2018. 162nd SESSION OF THE EXECUTIVE COMMITTEE. Dostupné na: CE162-INF-22-e-PAHO-TC-respond.

⁹² Wilson Center. 2019. *Understanding the Venezuelan Refugee Crisis*. Dostupné na: Understanding the Venezuelan Refugee Crisis | Wilson Center.

Údaje o zdravotním stavu ve Venezuele na národní úrovni přestala vláda v červenci roku 2015 zveřejňovat. Ministerstvo zdravotnictví však v červnu 2017 krátce zveřejnilo údaje o kojenecké a mateřské úmrtnosti (ministryně zdravotnictví, která stála za zveřejněním těchto údajů, Antonieta Caporaleová, byla odvolána během několika dní po jejich zveřejnění).⁹³ Statistiky ukazují, že mateřská úmrtnost se mezi lety 2015 a 2016 zvýšila o 66 % a kojenecká úmrtnost o 30 %. Zpráva o kojenecké úmrtnosti uvádí jako hlavní příčiny neonatální sepsi, zápal plic, syndrom respirační tísně a nedonošenost. Nemocnice často postrádají základní vybavení včetně inkubátorů.⁹⁴

V roce 2018 uvedla zpráva zdravotnických nevládních organizací, že více než polovina venezuelských lékařů byla nucena uprchnout před zdrcující ekonomickou a politickou krizí. "Mezi lety 2012 a 2017 emigrovalo 22 000 venezuelských lékařů", tj. 55 % z celkových 39 tisíc lékařů registrovaných Panamerickou zdravotnickou organizací v roce 2014, uvádí zpráva. Ve stejném období zemi opustilo také asi 6 tisíc zdravotních sester, což je téměř čtvrtina z celkového počtu ve Venezuele.⁹⁵

3.5.4 Oblast školství a vzdělávání

Vzdělávání, které bylo jedním z pilířů populární kampaně Huga Cháveze „Socialismus 21. století“ se ve Venezuele téměř rozpadlo. Do roku 2013 země neustále zlepšovala počet zápisů do škol díky štědrému školnímu stravování a rozdávání jídla a hotovosti rodičům a dětem. Chávez postavil stovky nových škol, ale jeho populistická politika se soustředila spíše na množství studentů ve škole než na kvalitu vzdělání.⁹⁶ Za Cháveze a poté za Madura byly vládní finance přesunuty z autonomních univerzit směrem k více vládou kontrolovaným institucím známým jako „bolívarske univerzity“, které prosazují „Socialismus 21. století“. Podle údajů vlády od roku 2013 do roku 2017 přestalo navštěvovat školy více než 683 000 studentů. Venezuelský národní statistický ústav uvádí, že mezi lety 2015 a 2018 bylo uzavřeno více než 1270 škol.⁹⁷

⁹³ The New Humanitarian. 2018. *Venezuela's doctors and patients share tales of despair and dismay*. Dostupné na: [The New Humanitarian | Venezuela's doctors and patients share tales of despair and dismay](#).

⁹⁴ Reuters. 2017. *Infant mortality and malaria soar in Venezuela, according to government data*. Dostupné na: [Infant mortality and malaria soar in Venezuela, according to government data | Reuters](#).

⁹⁵ France24. 2018. *More than half Venezuela's doctors emigrated since 2012: NGOs*. Dostupné na: [More than half Venezuela's doctors emigrated since 2012: NGOs - France 24](#).

⁹⁶ The New York Times. 2019. *Students Fainting From Hunger in Venezuela's Failing School System*. Dostupné na: [Students Fainting From Hunger in Venezuela's Failing School System - The New York Times \(nytimes.com\)](#).

⁹⁷ DIALOGO AMERICAS. 2020. *The Venezuelan Migration and the Maduro Regime*. Dostupné na: [The Venezuelan Migration and the Maduro Regime - Diálogo Américas \(dialogo-americas.com\)](#).

La Escuela de Fe y Alegría, instituce zahrnující více než 170 veřejných škol po celé zemi, zaznamenala v roce 2019 další prudký pokles počtu studentů a učitelů. V oblastech Caracasu je zapotřebí přibližně 1765 pedagogů.⁹⁸ Mnoho institucí se potýká s problémy s platy vyučujícím a zaměstnancům, které nestačí na živobytí (6 dolarů měsíčně; k získání potravinového koše je zapotřebí téměř 30 platů). V důsledku toho mnoho členů fakulty hledalo druhé zaměstnání a několik institucí, včetně špičkových, jako je Central University of Venezuela, zkrátilo svůj školní týden na tři dny. Kromě toho studenti, učitelé a zaměstnanci často čelí bezpečnostním problémům vyplývajícím z vysoké kriminality a politické nestability, časté jsou také krádeže, a to zejména mobilních telefonů a notebooků. V důsledku četných problémů, kterým čelí sektor vysokoškolského vzdělávání, studenti a profesori houfně utíkají z Venezuely. Od roku 2012 do roku 2017 opustilo svá místa na pěti hlavních veřejných univerzitách odhadem 1600 členů fakulty.⁹⁹ Dá se říci, že kolaps vzdělávacího systému ve Venezuele může způsobit posun vývoje země zpět o desítky let a vážně zbrzdit její růstový potenciál.

3.5.5 Odliv mozků jako důsledek migrace

Rozhodnutí Cháveze propustit tisíce zkušených pracovníků PDVSA, kteří se účastnili průmyslové stávky v letech 2002–2003, připravilo společnost o důležité technické znalosti. Byl to začátek velkého odlivu mozků ve Venezuele, když mnoho vysoce kvalifikovaných průmyslových pracovníků opustilo svou domovskou zemi, aby pracovali pro nadnárodní korporace jako ExxonMobil a Chevron. V roce 2013 produkce ropy klesla o 16 %, což bylo výsledkem tohoto vládního zásahu v PDSVA, který vedl k vyčerpání odborných znalostí potřebných ke zvýšení výroby.¹⁰⁰ Tomas Paez, sociolog z Centrální venezuelské univerzity, provedl v roce 2014 průzkum na základě kterého uvedl, že až 90 % emigrantů má alespoň bakalářský titul a jejich útěk je odliv mozků, který ovlivňuje sektory od ropného průmyslu po nemocniční péči. „*Jsou to vzdělaní lidé, kteří chtějí investovat, budovat podniky, vytvářet pracovní místa*“.¹⁰¹ Jak již bylo uvedeno,

⁹⁸ Infobae. 2019. Los maestros venezolanos están al límite de sus fuerzas ante el caos educativo: „Tenemos docentes desnutridos“. Dostupné na: Los maestros venezolanos están al límite de sus fuerzas ante el caos educativo: “Tenemos docentes desnutridos” - Infobae.

⁹⁹ WENR. 2018. Venezuela in Crisis: What Does It Mean for Northbound Student Mobility?. Dostupné na: Venezuela in Crisis: What Does It Mean for Northbound Student Mobility? (wes.org).

¹⁰⁰ The borgen project. 2017. *HOW TO STOP THE BRAIN DRAIN IN VENEZUELA*. Dostupné na: How to Stop the Brain Drain in Venezuela - The Borgen Project.

¹⁰¹ Reuters. 2014. *Economic crisis, political strife drive Venezuela brain-drain*. Dostupné na: Economic crisis, political strife drive Venezuela brain-drain | Reuters.

mezi lety 2012 a 2017 emigrovalo 22 tisíc venezuelských lékařů, v souvislosti s kolapsem vzdělávacího systému pak velký počet univerzitních profesorů, učitelů, pedagogických pracovníků a studentů. Také elektrotechnický průmysl trpí podle odborového svazu zastupujícího venezuelské elektrotechnické pracovníky ztrátou kvalifikovaného personálu v důsledku migrační krize. V roce 2018 opustilo elektrotechnický průmysl 20 tisíc zaměstnanců a tím je zbývající pracovní síla přetížena. Následkem této skutečnosti probíhá v nejméně 20 z 23 venezuelských států přidělový plán, který nechává občany několik hodin denně bez proudu, s následným výpadkem služeb, jako jsou mobilní telefony, internet a dodávky vody.¹⁰² S takto významným poklesem národních dovedností poškozují emigrace klíčová odvětví od energetického průmyslu, zdravotnictví, školství po bankovníctví a finance. Lidský kapitál nezbytný k obnově národa po skončení politických nepokojů se tímto odlivem značně vyčerpává.

3.5.6 Porušování občanských a politických práv

Prezidentské období Huga Cháveze se vyznačovalo dramatickou koncentrací moci a otevřeným ignorováním základních záruk lidských práv. Prezidentský úřad se zmocnil kontroly nad Nejvyšším soudem a znemožnil tak schopnost novinářů, ochránců lidských práv a dalších Venezuelanů uplatňovat základní práva. Koncentrace moci a narušení ochrany lidských práv pak daly vládě volnou ruku k zastrašování, cenzuře a stíhání Venezuelanů, kteří kritizovali prezidenta nebo mařili jeho politickou agendu.

V roce 2004 Chávez a jeho stoupenci v Národním shromáždění provedli politické převzetí venezuelského Nejvyššího soudu, přidali 12 křesel k tomu, co byl dvacetimístný tribunál, a obsadili je vládními příznivci. Tím Nejvyšší soud přestal fungovat jako kontrola prezidentské moci a jeho soudci otevřeně slíbili prosazovat Chávezovu politickou agendu. Kromě neutralizace soudnictví, jako garanta práv, vláda zavrhlá meziamerický systém lidských práv, neprovedla závazná rozhodnutí Meziamerického soudu pro lidská práva (IACHR) a bránila Meziamerické komisi pro lidská práva provádění monitorování problémů lidských práv v zemi.¹⁰³ V červenci 2012 Chávez oznámil, že nebude uznávat Meziamerický soud pro lidská práva a nařídil Nicolasi Madurovi, ministru zahraničí, aby zahájil kroky k odstranění Venezuely od soudu.

¹⁰² EFE. 2018. *Venezuela electric sector suffering from brain drain, union says*. Dostupné na: Venezuela plans to ration electricity (chinadaily.com.cn).

¹⁰³ HRW. 2013. *Venezuela: Chávez's Authoritarian Legacy*. Dostupné na: Venezuela: Chávez's Authoritarian Legacy | Human Rights Watch (hrw.org).

"Venezuela se z důstojnosti stahuje z Meziamerického soudu pro lidská práva a my je před světem obviňujeme z toho, že se nehodí nazývat skupinou pro lidská práva", prohlásil Chávez během vojenského ceremoniálu ve městě Puerto Cabello. V září 2013 Venezuela definitivně odstoupila od Americké úmluvy o lidských právech, což byl krok, který nechává Venezuelany bez nároku na to, co bylo nejdůležitějším externím mechanismem pro hledání nápravy, když u národních soudů neuspějí.¹⁰⁴

3.5.7 Cílené represe a pronásledování z politických důvodů

Trend kriminalizace politických oponentů a lidí kritických vůči vládě se zrychlil v roce 2016 poté, co opozice získala většinu křesel v Národním shromáždění. To vedlo ke zvýšeným represím namířeným proti politické opozici a k neustálému zmenšování již tak omezeného demokratického prostoru.

Bezpečnostní aparát zahrnuje Bolívarovskou národní gardu (GNB), Bolívarovskou národní policii (PNB) a její zvláštní akční síly (FAES), Úřad pro vědecká, trestní a forenzní vyšetřování (CICPC), Bolívarovskou národní zpravodajskou službu (SEBIN) a Generální ředitelství vojenské kontrarozvědky (DGCIM). Podle Zprávy Vysokého komisaře OSN pro lidská práva jsou GNB a PNB zodpovědné za nadměrné použití síly při demonstracích nejméně od roku 2014. FAES, jednotka rychlé reakce vytvořená v roce 2017 pro boj s organizovaným zločinem, byla údajně zodpovědná za řadu mimosoudních poprav v bezpečnostních operacích, stejně jako CICPC. Zpravodajské služby (SEBIN a DGCIM) jsou odpovědné za svévolné zadržování, špatné zacházení a mučení politických oponentů a jejich příbuzných. Ozbrojené skupiny, známé jako "colectivos" přispívají k tomuto systému tím, že vykonávají sociální kontrolu v místních komunitách a podporují bezpečnostní síly při potlačování demonstrací a disentu. Instrukce odpovědné za ochranu lidských práv, jako je nejvyšší státní zastupitelství, soudy a veřejný ochránce práv, obvykle neprovádějí rychlé, účinné, důkladné, nezávislé, nestranné a transparentní vyšetřování porušování lidských práv a dalších trestných činů spáchaných státními subjekty, nestaví pachatele před soud a nechrání oběti a svědky.¹⁰⁵

¹⁰⁴ BBC. 2012. *Venezuela to withdraw from regional human rights court*. Dostupné na: [Venezuela to withdraw from regional human rights court - BBC News](#).

¹⁰⁵ Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela. 2019. Dostupné na: [A_HRC_41_18.pdf](#).

Během několika represí od roku 2014 venezuelské bezpečnostní síly a provládní ozbrojené skupiny zaútočily na demonstrace. Z více než 15500 lidí zatčených od roku 2014 v souvislosti s protesty, včetně demonstrantů, přihlížejících a lidí vyvedených z jejich domovů bez zatykačů, bylo k září 2020 asi 9255 podmíněně propuštěno, ale zůstali stíháni. Celkem 870 lidí bylo stíháno vojenskými soudy. Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva oznámil 16 případů údajného mučení a špatného zacházení od června 2019 do května 2020 s tím, že skutečný počet by mohl být „výrazně vyšší“.¹⁰⁶ Podle amerického ředitele HRW dochází k mimosoudním popravám a svévolnému zatýkání v chudých komunitách, které již nepodporují vládu Nicoláse Madura: *"Uprostřed hospodářské a humanitární krize, která nejhůře dopadá na chudé, se venezuelské úřady uchylují k ohavnému zneužívání v komunitách s nízkými příjmy, které již nepodporují Madurův režim. V zemi, kde se soudní systém používá ke stíhání odpůrců místo vyšetřování zločinů, berou venezuelské bezpečnostní síly spravedlnost do svých rukou, zabíjejí nebo svévolně zatýkají lidi, o kterých tvrdí, že spáchali zločiny, aniž by prokázali jakýkoli důkaz"*. Od roku 2016 do poloviny roku 2019 policie a bezpečnostní síly zabily ve Venezuele v případech údajného "odporu vůči autoritě" 18 tisíc lidí.¹⁰⁷

3.5.8 Svoboda projevu

Vláda již více než deset let zneužívá své pravomoci k regulaci médií. Může pozastavit webové stránky za vágně definované „podněcování“, stíhat „neúctu“ k vysokým vládním úředníkům, odejmout mediální licence, pokud je to „vhodné pro zájmy národa“, a zablokovat webové stránky kritické vůči vládě. V roce 2017 schválilo Ústavodárné shromáždění vágní zákon proti nenávisti, který zakazuje politické strany, které „propagují fašismus, nenávist a nesnášenlivost“, a zavádí tresty odnětí svobody až na 20 let za zveřejňování „sdělení o nesnášenlivosti a nenávisti“. Během výjimečného stavu Covid-19 bylo mnoho lidí, kteří sdíleli nebo publikovali informace na sociálních sítích, obviněno z podněcování k nenávisti nebo ze spáchání trestného činu.¹⁰⁸ Objevila

¹⁰⁶ HRW. 2020. Venezuela Events of 2020. Dostupné na: World Report 2021: Venezuela | Human Rights Watch (www-hrw-org.translate.goog).

¹⁰⁷ HRW. 2019. Venezuela: Extrajudicial Killings in Poor Areas. Dostupné na: Venezuela: Extrajudicial Killings in Poor Areas | Human Rights Watch (hrw.org).

¹⁰⁸ HRW. 2020. Venezuela Events of 2020. Dostupné na: World Report 2021: Venezuela | Human Rights Watch (hrw.org).

se obvinění proti vládě za to, že se snaží kontrolovat mediální pokrytí a umlčuje nezávislá média, a novináři jsou vystaveni zatýkání a násilí ze strany policie a zpravodajských služeb. V důsledku toho mnoho reportérů uprchlo ve strachu z násilí nebo zatčení. Zahraniční novináři jsou také vystaveni zatýkání, pronásledování a rušení víz.

3.5.9 Korupce, kriminalita, organizovaný zločin

Venezuelský soudní systém postrádá nestrannost, nefunguje nezávisle na výkonné moci a je obzvláště zranitelný vůči korupčním praktikám. Vězeňský systém také trpí korupcí, slabou ostrahou, špatnou infrastrukturou, přeplněností, nedostatečným personálním obsazením a špatně vyškolenými strážemi, což umožňuje vzestup ozbrojených gangů. Podmínky jsou zhoršovány neúčinnými soudními postupy. Zločin a porušování lidských práv, páchané zločineckými skupinami a donucovacími orgány, je na hranicích Venezuely, zejména s Kolumbií, běžné. Venezuelský stát je obviněn z účasti na pašování, praní špinavých peněz, nezákonném využívání přírodních zdrojů, manipulaci se směnnými kurzy a korupčních schématech souvisejících s distribucí potravin a léků.¹⁰⁹ V roce 2016 byla tři města ve Venezuele uvedena v top 10 nejnebezpečnějších městech na světě, přičemž Caracas obsadil první místo.¹¹⁰

Organizace pro mezinárodní transparentnost v roce 2021 uvedla, že Venezuela získala 14 bodů v indexu vnímání korupce. Index klasifikuje země tak, že je hodnotí od 0 (vysoká úroveň korupce) do 100 (velmi nízká úroveň korupce) na základě vnímání korupce ve veřejném sektoru jejich obyvateli. Vnímání korupce se v posledních pěti letech zhoršilo a Venezuela dosáhla pozice 177 ze 180 analyzovaných zemí světa.

Organizované zločinecké skupiny přispěly k nárůstu vražd, únosů, vydírání a násilí. Venezuele se nepodařilo komplexně kriminalizovat korupci, praní špinavých peněz a obchodování s lidmi a místo řešení hluboce zakořeněných problémů byly národní instituce využity ke zvýšení výkonné moci. Úroveň korupce ve vládě a širší společnosti je ve Venezuele jedna z nejvyšších na světě.

¹⁰⁹ OCI. 2022. *Venezuela*. Dostupné na: *Criminality in Venezuela - The Organized Crime Index* (ocindex.net).

¹¹⁰ The borgen project. 2017. *HOW TO STOP THE BRAIN DRAIN IN VENEZUELA*. Dostupné na: *How to Stop the Brain Drain in Venezuela - The Borgen Project*.

3.6 Vyhodnocení faktorů venezuelské migrace (push faktory)

Podmínky popsané v předchozích kapitolách představují důležité motivační faktory venezuelské migrace. Exodus lze rozdělit do dvou vln. První vlna začala nástupem Huga Cháveze k moci. V té době opustil svou zemi více než jeden milion Venezuelanů v naději na lepší budoucnost. První vlna zahrnovala zejména podnikatele, vůdce politické opozice a bývalé státní zaměstnance. Jelikož v letech 2000 až 2013 příjem dělnické třídy spolu s dalšími sociálními programy umožnil, aby se více než 30 % venezuelské populace dostalo z chudoby a stalo se součástí střední třídy, tato skupina obyvatel neměla pádné důvody opouštět zemi. Demografické údaje první vlny byly poměrně úzké. V rámci této skupiny mělo přes 90 % emigrantů magisterský nebo doktorský titul, popřípadě nějakou jinou odbornou kvalifikaci.¹¹¹

Druhá vlna začala po roce 2014 za vlády Nicoláse Madura. Počet migrujících byl mnohem vyšší a jejich demografické údaje rozmanitější. Bylo prokázáno, že přibližně polovina těchto obyvatel v roce 2019 má odbornou kvalifikaci, což je však stále vysoké procento ve srovnání s jinými globálními migracemi, ale nižší než v období první vlny.¹¹²

Na obou vlnách je zřejmá aktivní role Cháveze a Madura. Od nástupu Cháveze počátkem 21. století opustil Venezuelu velký počet bývalých státních zaměstnanců, především ze státní ropné společnosti PDVSA poté, co se účastnili protivládních stávek. Vláda propustila kolem 18 000 pracovníků PDVSA, zařadila je na černou listinu z vládních pracovních míst, zablokovala jim přístup k veřejné službě, pronásledovala a věznila odborové předáky. Mnoho z těchto inženýrů, vědců a správců opustilo Venezuelu a bylo najato ropným průmyslem jiných zemí. Během Madurova režimu zesílilo především pronásledování vůdců politické opozice, a to ze všech sociálních vrstev. Madurovo pronásledování se nezaměřovalo pouze na politické aktivisty, ale rozšířilo se i na jejich rodinné příslušníky.

¹¹¹ The borgen project. 2017. *HOW TO STOP THE BRAIN DRAIN IN VENEZUELA*. Dostupné na: How to Stop the Brain Drain in Venezuela - The Borgen Project.

¹¹² DIALOGO AMERICAS. 2020. *The Venezuelan Migration and the Maduro Regime*. Dostupné na: The Venezuelan Migration and the Maduro Regime - Diálogo Américas (dialogo-americas.com).

Tabulka č. 2: Vyhodnocení základních push faktorů venezuelské migrace

2000-2015	2015-2020
ztráta soukromého vlastnictví	nedostatek potravin, růst podvýživy, hrozba hladomoru
ztráta zaměstnání	nedostatečný přístup ke zdravotní péči, nedostatek léků
rostoucí nejistota	kolaps základních služeb, výpadky elektřiny, kolaps vzdělávacího systému
politické a sociální napětí	nízké mzdy, stagnující vyhlídky na lepší zaměstnání, hyperinflace
ztráta ústavních práv a individuálních svobod	porušování občanských a politických práv, strach z politického násilí a pronásledování
politická korupce	vysoká míra korupce

Vlastní zpracování.

Na základě uvedených skutečností lze konstatovat, že do roku 2015 byla hlavním motivem k opuštění domovské země ztráta zaměstnání, v souvislosti se znárodněním a vyvlastňováním majetku to byla pak ztráta soukromého vlastnictví a nezávislosti na vládě, v neposlední řadě strach ze ztráty ústavních práv a individuálních svobod.

Od roku 2015 způsobila masovou migraci lidí z Venezuely extrémní hyperinflace, nedostatek potravin, nízké mzdy, stagnující vyhlídky na lepší zaměstnání. Zhruba 44 % Venezuelanů uvedlo, že odešli kvůli potřebám osobního nebo profesního rozvoje.¹¹³ Později v letech 2019 a 2020 byla migrace poháněna především hroučící se ekonomikou země, spolu s politickými nepokoji, kolapsem základních služeb včetně výpadků elektřiny, rostoucím násilím a politickou nejistotou. Významným faktorem je nedostatek léků, stejně jako nárůst případů podvýživy a hrozba hladomoru. Občané opouštějící Venezuelu hledají lepší kvalitu života a větší osobní bezpečí. Stále větší počet Venezuelanů také utíká před politickým pronásledováním, což je podle tradiční definice tohoto pojmu opravňuje k získání politického azylu.

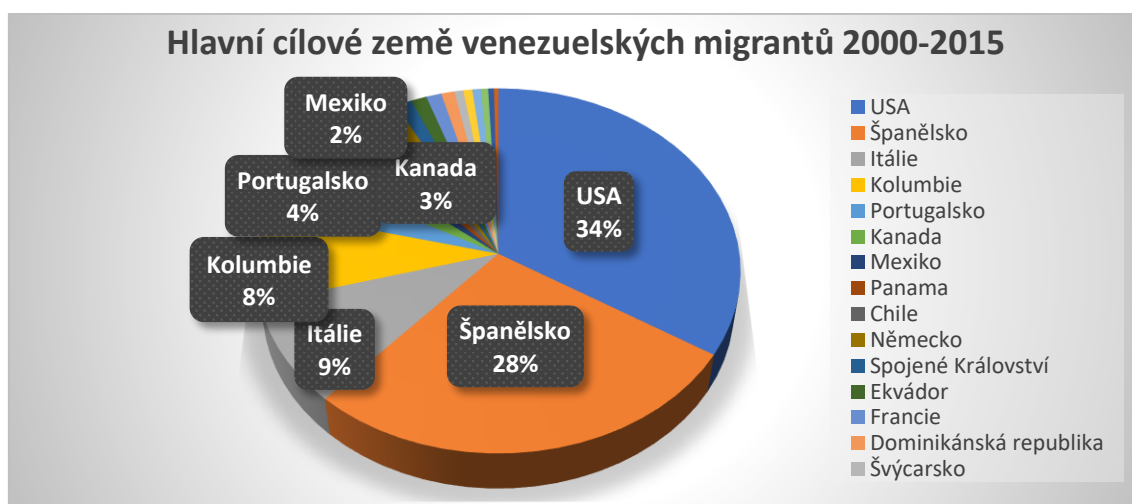
¹¹³ The borgen project. 2017. *HOW TO STOP THE BRAIN DRAIN IN VENEZUELA*. Dostupné na: [How to Stop the Brain Drain in Venezuela - The Borgen Project](https://www.borgenproject.org/stop-the-brain-drain-in-venezuela/).

3.7 Kvantifikace migrace a cílové země venezuelských migračních toků

V předchozích kapitolách byly analyzovány hlavní příčiny, které vedly venezuelské občany k rozhodnutí opustit zemi, na druhé straně OSN a národní oficiální statistiky shromáždily údaje a publikovaly zprávy o venezuelských migračních trasách a populacích migrantů. Mezinárodní populace migrantů je odhadem počtu lidí narozených v jiné zemi, než ve které žijí.¹¹⁴ Tato práce se opírá o údaje zveřejněné zejména na internetovém portále *Statista* a *Datosmacro*. Údaje použité k odhadu počtu mezinárodních migrantů v konkrétním čase jsou získány ze sčítání lidu. Registry obyvatel a celostátně reprezentativní průzkumy navíc poskytly informace o počtu a složení mezinárodních migrantů.¹¹⁵ Zároveň je nutné poznamenat, že hodnoty migračních stavů i migračních toků berou v úvahu celkový počet venezuelských migrantů, to znamená, že zahrnují ekonomické migranty, stejně jako uprchlíky, žadatele o azyl a další registrované osoby. Nezapočítávají však neregistrovanou a nelegální migraci.

Následující grafy vytvořené z údajů o počtech venezuelských mezinárodních migrantů zahrnují 20 zemí, které byly nejčastějšími příjímáckými destinacemi, a rozdělují zkoumané období na dvě podobdobí, tj. zobrazují hlavní cílové země venezuelských migrantů do roku 2015, tedy v období relativní stability a v období po zintenzivnění migrační krize po roce 2015.

Graf č. 1: Hlavní cílové země venezuelských migrantů 2000-2015

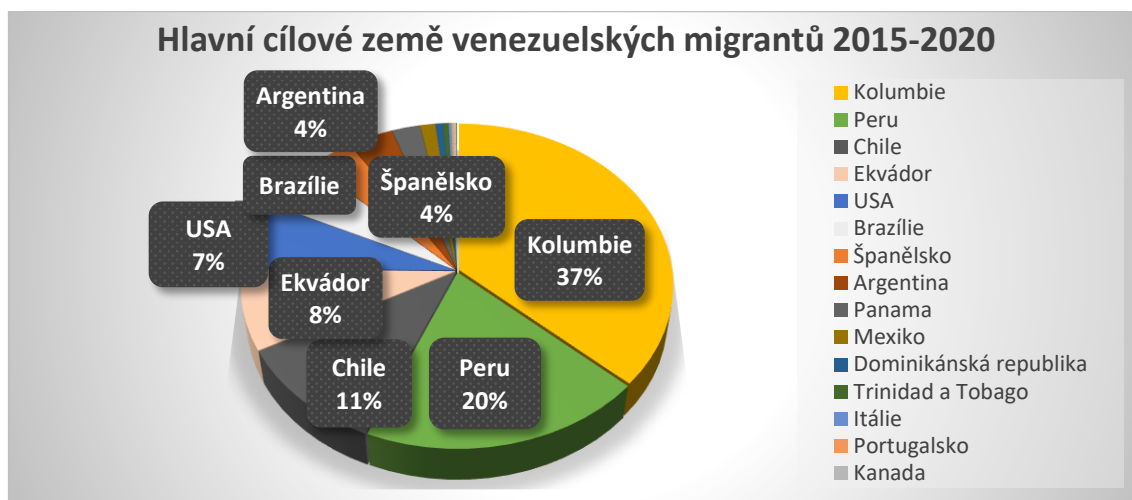

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Statista a Datosmacro.

¹¹⁴ World Data. 2022. *Asylum applications and refugees from*. Dostupné na: Refugees from Venezuela: Figures and development (worlddata.info).

¹¹⁵ Statista. 2022. *Leading countries of destination of Venezuelan emigrants in 2020*. Dostupné na: Main destinations for Venezuelan migrants 2020 | Statista.

Graf č. 2: Hlavní cílové země venezuelských migrantů 2015-2020

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Statista a Datosmacro.

Z vytvořených grafů je zřejmé, že nejvyšší počet venezuelských migrantů ve zkoumaném období přijala Kolumbie (mimo jiné španělsky mluvící stát a zároveň sousední země), Spojené státy americké (mimo jiné nejbohatší země amerického kontinentu) a Španělsko (mimo jiné bývalý kolonizátor). Dá se vyvodit, že v těchto zemích jsou vytvořeny sítě Venezuelanů, jelikož byly trvale mezi hlavními přijímacími zeměmi venezuelských migrantů. Markantní rozdíly však lze spatřit ve složení ostatních destinací před rokem 2015 a po roce 2015, tedy po zmíněné intenzifikaci migrační krize. Jak ukazují grafy, hlavní destinace venezuelských migrantů před rokem 2015 tvořily s výjimkou sousední Kolumbie především severoamerické a evropské země (USA, Kanada, Španělsko, Itálie, Portugalsko, Mexiko), zatímco po roce 2015 jsou to zejména jihoamerické země (Kolumbie, Peru, Chile, Ekvádor, Brazílie).

Další část práce se bude zabývat vybranými faktory, které mohly ovlivnit výběr cílové země pro venezuelské migranty. Následná analýza bude tedy založena na relevantních determinantech mezinárodní migrace identifikovaných a popsanych v existující literatuře.

3.7.1 Ekonomická životní úroveň, geografická vzdálenost

Mezi nejdůležitější determinanty lze zařadit zejména ekonomickou životní úroveň dané země a geografickou vzdálenost. Ravenstein naznačoval důležitou roli geografických a ekonomických faktorů. Ve svém díle uvádí, že „...migranti postupují pouze na krátkou vzdálenost... migranti, kteří migrují na delší vzdálenosti, mají sklon

vybírat si jako destinaci velká centra obchodu nebo průmyslu“.¹¹⁶ Tinbergen použil v roce 1962 gravitační model k vysvětlení vzorců mezinárodního obchodu, který byl později přijat pro studium migrace obyvatelstva. Existuje předpoklad, že obchodní nebo migrační tok mezi dvěma zeměmi je v souladu s Newtonovým gravitačním zákonem pozitivně ovlivňován „masami“ obou zemí a negativně vzdáleností mezi nimi. V literatuře jsou pro „masy“ zemí používány různé zástupné hodnoty, jako aktuální HDP, HDP na obyvatele nebo velikost populace. Lewer a Van den Berg na základě teoretického modelu trhu práce tvrdí, že přitažlivá síla mezi zemí původu a cílovou zemí závisí na rozdílu pracovních příjmů obou zemí a že také záleží na velikosti populace: „čím více lidí žije ve zdrojové zemi, tím více lidí bude pravděpodobně migrovat, a čím větší počet obyvatel žije v cílové zemi, tím je více příležitostí na trhu práce pro imigranty“.¹¹⁷ Z uvedeného vyplývá, že se obecně očekává, že lidé budou migrovat více do bohatších, lidnatějších a bližších cílových zemí.

Aby bylo možné tuto hypotézu potvrdit nebo vyvrátit, je nutné zjistit ekonomickou úroveň hlavních cílových zemí venezuelských migrantů. Standardním měřítkem ekonomického pokroku a blahobytu dané země je hrubý domácí produkt (HDP). HDP je celková peněžní nebo tržní hodnota všech hotových výrobků a služeb vyrobených v rámci hranic země v určitém časovém období. Jako široké měřítko celkové domácí produkce funguje jako komplexní ukazatel ekonomického zdraví dané země. HDP však podle odborníků není dokonalým měřítkem ekonomického blahobytu, ale je to nejlepší vodítko, které máme k dispozici k hodnotě vytvořené v ekonomice za určité období.¹¹⁸ Dalším měřítkem je hodnota HDP na obyvatele. HDP na obyvatele měří ekonomický výkon země na osobu a vypočítává se vydělením HDP země počtem obyvatel. HDP na hlavu je globálním měřítkem pro měření prosperity národů a ekonomové jej spolu s HDP používají k analýze prosperity země na základě jejího ekonomického růstu.¹¹⁹ Z uvedeného vyplývá, že populačně malé, bohaté a rozvinutější průmyslové země mají tendenci mít nejvyšší hodnotu HDP na obyvatele, a ačkoliv tato

¹¹⁶ Corbett, John. 2011. Ernest George Ravenstein: The Laws of Migration, 1885. Dostupné na: thehumanimprint.com).

¹¹⁷ Lewer, Joshua a Van den Berg, Hendrik (2008). "A Gravity Model of Immigration". Management Department Faculty Publications. 22. Dostupné na: <https://digitalcommons.unl.edu/managementfacpub/22>.

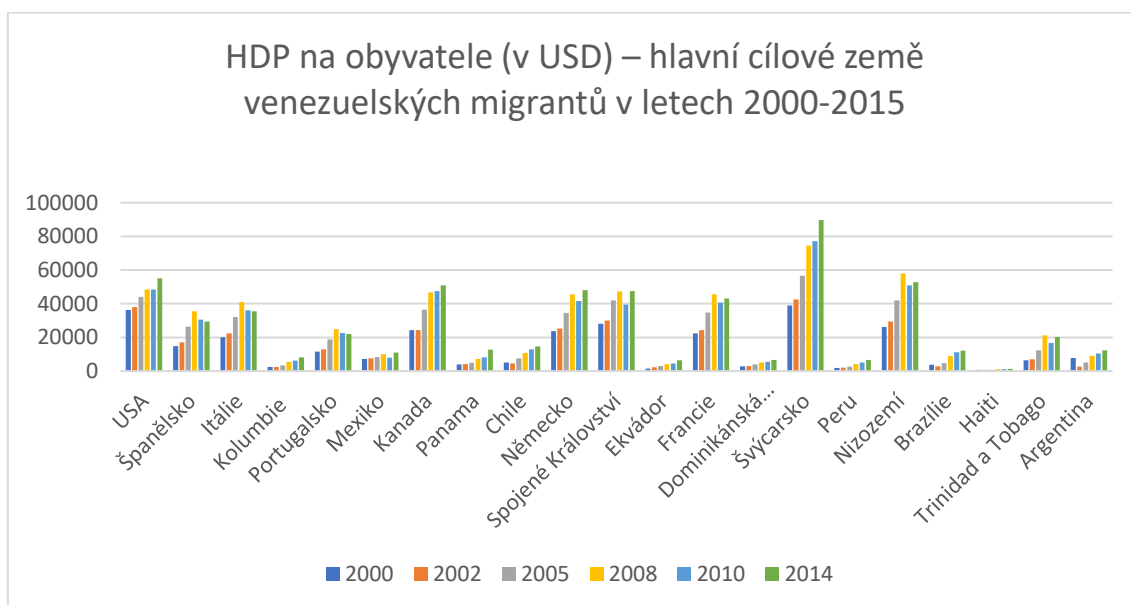
¹¹⁸ Investopedia. 2022. Gross Domestic Product (GDP). Dostupné na: Gross Domestic Product (GDP) Definition (investopedia.com).

¹¹⁹ Investopedia. 2022. Per Capita GDP. Dostupné na: Per Capita GDP Definition (investopedia.com).

hodnota narození od HDP přesněji odráží životní úroveň země, kterou může migrant potenciálně očekávat, může být v rozporu s tvrzením, že si migranti obecně vybírají lidnatější země.

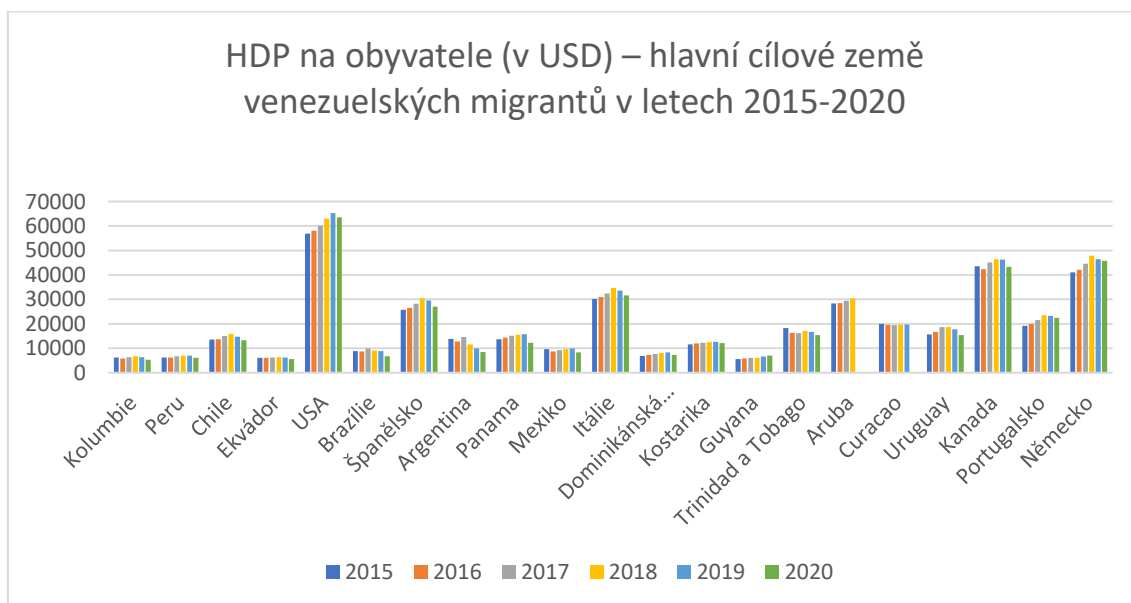
Z dostupných údajů byly vytvořeny grafy znázorňující vývoj HDP na obyvatele v období let 2000-2015 a v období 2015-2020 u hlavních cílových zemích venezuelských migrantů.

Graf č. 3: HDP na obyvatele (v USD) - hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2000-2015

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Macrotrends.

Graf č. 4: HDP na obyvatele (v USD) - hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2015-2020

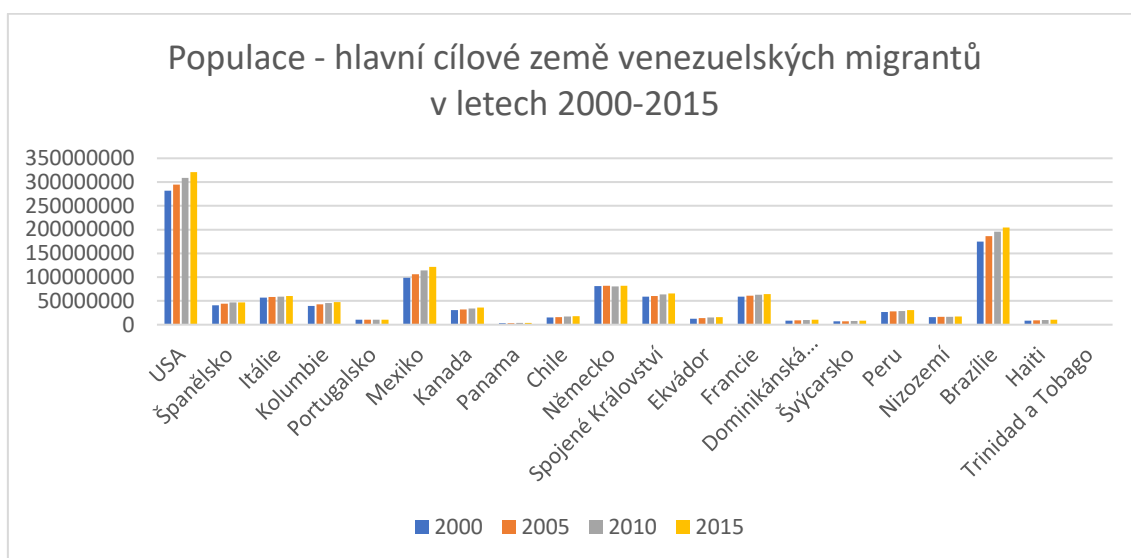

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Macrotrends.

Z vyobrazených grafů je zřejmé, že venezuelští migranti byli obecně přitahováni do zemí s vysokým HDP na obyvatele v období 2000-2015, kdy byly hlavními cílovými zeměmi zejména USA, Kanada, Španělsko, Itálie, Portugalsko, zatímco v době prohloubení venezuelské migrační krize v letech 2015-2020, kdy byly hlavními cílovými destinacemi zejména jihoamerické státy, není hodnota HDP na obyvatele cílových zemí výrazným determinanem.

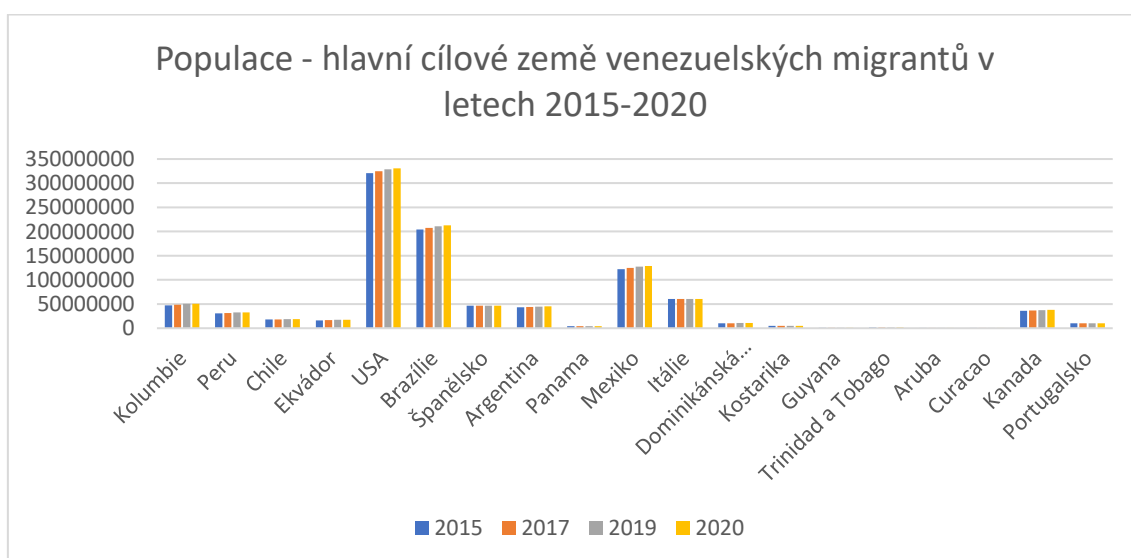
Dalším zkoumaným faktorem je velikost populace cílové země.

Graf č. 5: Populace – hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2000-2015

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Macrotrends.

Graf č. 6: Populace – hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2015-2020

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Macrotrends.

Vzhledem ke složení hlavních přijímacích zemí venezuelských migrantů lze konstatovat, že faktor velikosti populace a s ním spojené větší příležitosti na trhu práce byl rozhodující při výběru cílové země jen částečně, zejména v období 2000-2015 (emigrace do lidnatějších evropských zemí a USA). V této době mohla být táhnoucím faktorem spíše konkrétní poptávka po kvalifikovaných pracovnících především v ropném průmyslu v souladu s konstatováním, že čím větší populace v dané zemi je, tím více je pracovních příležitostí na trhu práce pro imigranty. Jak již bylo v práci zmíněno, v roce 2003 propustil tehdejší prezident Chávez více než 18 tisíc zaměstnanců, téměř polovinu pracovní síly, státní ropné korporace PDVSA. Ne všichni tito bývalí zaměstnanci zůstali v ropném průmyslu, menšina se rozhodla zůstat ve Venezuele. Tisíce lidí však odešly do zahraničí, konkrétně do Spojených států, Mexika a Perského zálivu a do vzdálenějších míst, jako je Kazachstán. Mnozí zamířili do Alberty v Kanadě, kde dehtové pisky poskytují zbytky, které jsou podobné těžké ropě z pásu Orinoka.

V roce 2001 bylo v Albertě 465 Venezuelanů a v roce 2011 jich byly téměř 4 tisíce (3 860). Žádná země však neměla z venezuelského exodu větší prospěch než sousední Kolumbie. Kolumbijská těžba ropy v době čistek klesla z 687 000 barelů denně (b/d) v roce 2000 na 526 000 b/d o pět let později. V roce 2014 se průměrná denní produkce pohybovala kolem 1 milionu b/d, na čemž měli velkou zásluhu právě Venezuelané. Podle venezuelského deníku El Nacional si svářeči, elektrikáři a strojní dělníci za pomoc s expanzí rafinérie Ecopetrolu (kolumbijská státní ropná společnost) v Cartageně vydělali v roce 2014 třikrát více peněz než ve Venezuele. Žebříček zveřejněný personální agenturou Hays Oil and Gas uvedl v témže roce průměrný roční plat profesionálů v ropném průmyslu v Kolumbii na 100 300 USD. Ve Venezuele to bylo 50 000 USD.¹²⁰

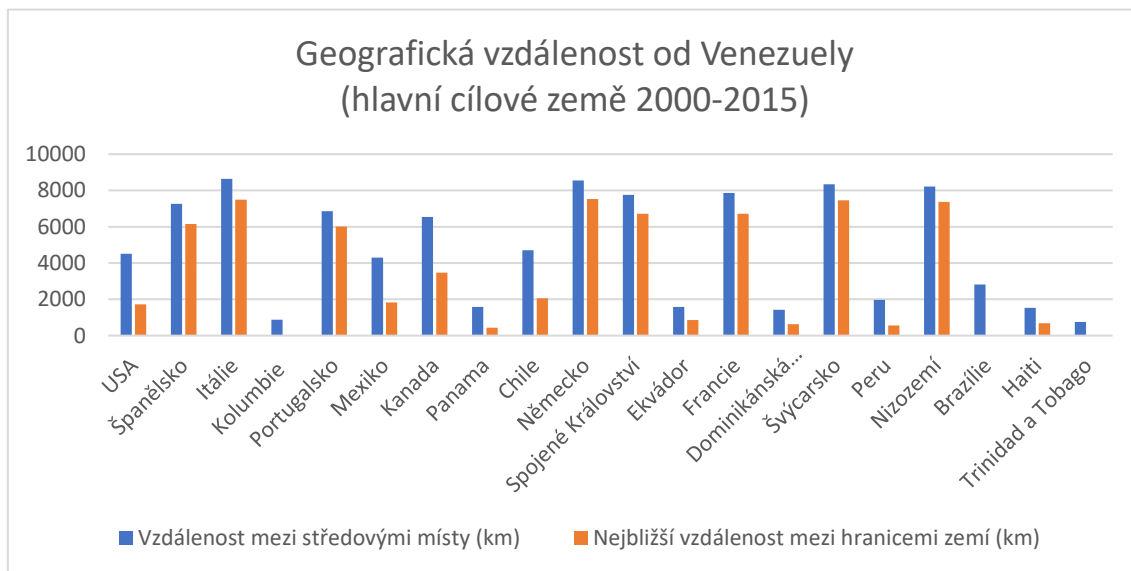
Jak je opakovaně popsáno v literatuře, vzdálenost mezi dvěma zeměmi negativně ovlivňuje migrační toky. Odrazuje od migrace, protože větší vzdálenosti jsou obecně spojeny s vyššími finančními náklady a větší psychologickou zátěží (obvykle zahrnují cestování na méně známá místa).¹²¹ Pro názornost, jak geografická vzdálenost ovlivnila migrační toky z Venezuely, budou využita data z portálu *Distance Calculator*. Orientační vzdálenost mezi zeměmi, v tomto případě mezi Venezuelou a 20 hlavními cílovými

¹²⁰ The Economist. 2014. *Brain haemorrhage*. Dostupné na: Brain haemorrhage | The Economist.

¹²¹ Greenwood, Michael, J. 1975. *Research on internal migration in the United States: A Survey*. Journal of Economic Literature. s. 397–433.

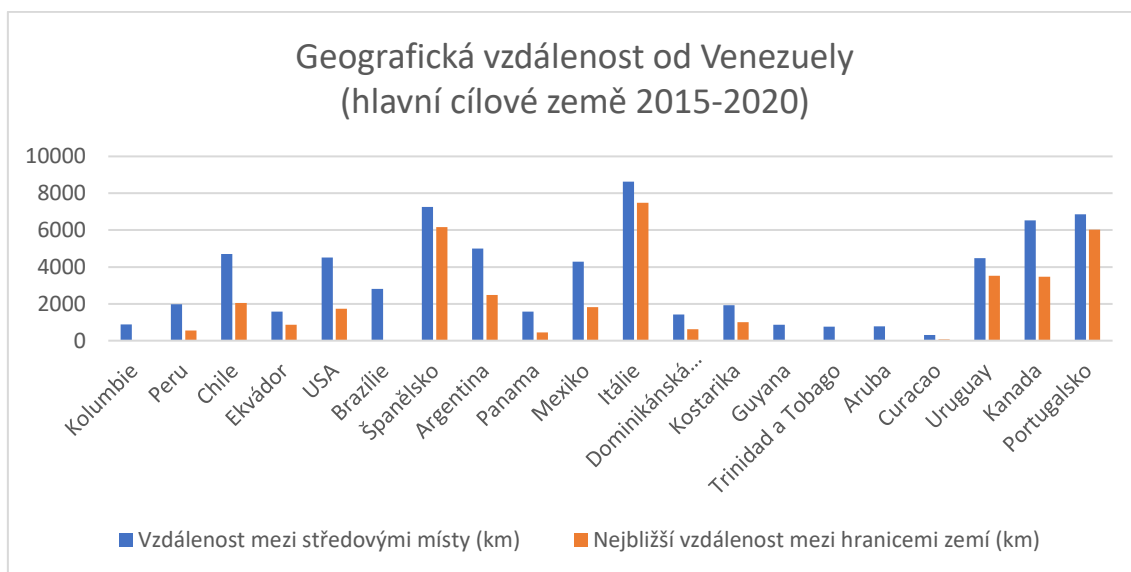
zeměmi, je vyjádřena dvěma hodnotami, a to vzdáleností mezi středovými místy obou zemí a nejbližší vzdáleností mezi hranicemi obou zemí.

Graf č. 7: Geografická vzdálenost od Venezuely – hlavní cílové země 2000-2015

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Distance Calculator.

Graf č. 8: Geografická vzdálenost od Venezuely – hlavní cílové země 2015-2020

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Distance Calculator.

Z vytvořených grafů je zřejmé, že v prvním období migrace mezi lety 2000-2015, kdy hlavními cílovými zeměmi byly USA, Španělsko, Itálie, Kolumbie, Portugalsko, neměla vzdálenost mezi zeměmi na migraci významný vliv. Jak již bylo zmíněno, v tomto období docházelo k emigraci zejména bohatších Venezuelanů, vysoké finanční náklady na cestování do vzdálenějších zemí v Evropě neměly negativní vliv na migrační toky.

Naopak v období let 2015-2020, kdy k hlavním cílovým zemím patřila Kolumbie, Peru, Chile, Ekvádor, geografické faktory nabyly na významu a lidé volili bližší cílové země na jihoamerickém kontinentu.

V této části práce autor pracoval s hypotézou, že obecně lidé emigrují do bohatších, lidnatějších a bližších zemí. Na základě vymezení hlavních cílových zemí venezuelských migrantů a získaných dat (hodnota HDP na obyvatele a velikost populace hlavních cílových zemí) lze konstatovat, že v letech 2000-2015 HDP na obyvatele cílových zemí celkem výrazně určoval venezuelské migrační toky. Se zhoršující se situací ve Venezuele došlo v letech 2015-2020 k zintenzivnění migrace a hodnota HDP na obyvatele cílových zemí již nebyla relevantním determinantem. Na významu naopak nabyly geografické faktory (lidé si k emigraci vybírali zejména bližší jihoamerické státy). Faktor velikosti populace a s ním spojené větší příležitosti na trhu práce na příkladu venezuelské migrace zásadním způsobem prokázán nebyl. V tomto směru převažovala spíše konkrétní poptávka po kvalifikovaných pracovnících z Venezuely zejména v letech 2000-2015.

3.7.2 Síť migrantů

Migrace s sebou nese finanční, sociální a psychologické náklady. Tyto náklady lze snížit, pokud má potenciální migrant rodinu nebo přátele (sítě) v cílové zemi. Migrační sítě usnadňují přístup k informacím, například kde a jak najít práci, pomoc s bydlením a péčí o děti. Zároveň mohou snížit zranitelnost vůči vykořisťování a trestné činnosti. Přítomnost komunit imigrantů může také pomoci migrantům vyrovnat se s osobním a kulturním stresem spojeným s migrací. Ekonomové se domnívají, že sítě, koloniální vazby a kulturní podobnosti mohou být někdy mnohem silnějšími tažnými faktory ve srovnání s platy nebo selektivní imigrační politikou.¹²² Výzkumníci migrace obvykle definovali síť migrantů jako mezilidské vazby spojující příbuzné, přátele a členy komunity v místě jejich původu a určení. Pro migranty však existují i jiné druhy sociálních vazeb. Mnoho migrantů má vazby na instituce a organizace, které jim pomáhají migrovat, získat práci nebo se jinak přizpůsobit společnosti v cílové zemi. Mezi takové instituce mohou patřit univerzity, organizace diaspory, vládní a nevládní organizace,

¹²² The Migration Observatory. 2017. *Determinants of Migration to the UK*. Dostupné na: [Determinants of Migration to the UK - Migration Observatory - The Migration Observatory \(ox.ac.uk\)](https://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/)

soukromé pracovní agentury, korporace, náboženské a kulturní organizace.¹²³ Massey definuje migrační síť jako „*soubory mezilidských vazeb, které spojují migranty, bývalé migranty a nemigranty v oblastech původu a určení prostřednictvím příbuzenství, přátelství a sdíleného komunitního původu*“.¹²⁴ Na základě uvedeného se obecně očekává, že početná síť migrantů ze země původu žijící v cílové zemi pozitivně ovlivní migrační toky z první země do druhé.

Jak již bylo v práci zmíněno, jednou z trvale přijímacích zemí venezuelských migrantů je Španělsko. Evropská imigrace do Venezuely, zejména Španělů, Italů a Portugalců, nepřestala během 20. století růst a nejvyššího bodu dosáhla v 50. a 60. letech 20. století. V 80. letech začal sestupný trend v důsledku ekonomických problémů, které učinily Venezuelu neatraktivní destinací. Migrační vzorec je ve sledovaném období této práce obrácený a Španělsko (zejména v období 2000-2015 také Portugalsko a Itálie) začalo pro tisíce Venezuelanů zaujímat důležité místo jako cílová země. V těchto případech hrají jistě mimo jiné důležitou roli příbuzenské, rodinné a přátelské vazby vedoucí k transgenerační návratové emigraci, která vede druhou a třetí generaci emigrantů k návratu do země svých předků. Tuto hypotézu ještě umocňuje skutečnost, že velká část španělské imigrace do Venezuely během 20. století pocházela z Kanárských ostrovů a Galicie a v menší míře z jiných komunit, jako je Asturie, Katalánsko a Baskicko. Stejně tak jsou základními komunitami, které registrují největší počet lidí z Venezuely, především Kanárské ostrovy a Galicie. I se zintenzivněním migrační krize zůstaly Kanárské ostrovy a Galicie hlavními příjemci migrantů, nárůst populace byl zároveň pozorován směrem ke Katalánsku, Madridu a v menší míře směrem k Valencii a Andalusii.¹²⁵ Je nutné zmínit, že se cílové oblasti liší pro Venezuelany se španělskou státní příslušností, kteří míří zejména na Kanárské ostrovy a do oblasti Galicie, a pro Venezuelany, kteří španělskou státní příslušnost nemají, a jejich cílovými oblastmi jsou především Katalánsko a Madrid. V případě migrující populace španělského původu se dá očekávat, že se mnozí vracejí do míst odjezdu svých předků, kde mohou mít

¹²³ MPI. 2011. *Migrant Social Networks: Vehicles for Migration, Integration, and Development*. Dostupné na: Article: Migrant Social Networks: Vehicles for Mig.. | migrationpolicy.org.

¹²⁴ Massey, Douglas.S. et al. 1993. *Theories of international migration: A review and appraisal*. Population and Development Review, vol. 19, iss. 3. s. 448.

¹²⁵ Páez, Tomás. 2019. *Emigración venezolana hacia España en tiempos de revolución bolivariana (1998-2017)*. Dostupné na: (PDF) Emigración venezolana hacia España en tiempos de revolución bolivariana (1998-2017) (researchgate.net).

ponechaný nějaký majetek, a především jsou podporováni příbuzenskými vazbami. V případě Venezuelanů bez španělského původu je zřejmě důležitý ekonomický faktor, protože hledají zaměstnání a investiční příležitosti. Například Kanárské ostrovy vykazují míru nezaměstnanosti nad celostátním průměrem, která se naopak nevyskytuje v oblasti Madridu a Katalánska s většími pracovními příležitostmi.¹²⁶

Podle údajů ze sčítání lidu vzrostla venezuelská komunita také ve Spojených státech z počtu 109 748 v roce 2000, rok po nástupu Huga Cháveze do úřadu, na 177 866 v roce 2006. K velkému nárůstu došlo na jižní Floridě. Díky tomu je venezuelská komunita jednou z nejrychleji rostoucích latinskoamerických subpopulací v regionu v prvním desetiletí 21. století. Venezuelský příliv v mnoha ohledech připomíná kubánskou migraci vyvolanou svržením Fulgencia Batisty v roce 1959 a zavedením socialistického státu Fidela Castra. Stejně jako mnoho Kubánců, kteří přišli na jižní Floridu v raných Castrových letech, většina Venezuelanů, kteří přijeli během několika prvních let Chávezovy vlády, pravděpodobně nečekala, že zde zůstanou dlouho. Poté, co Chávez zůstal u moci, začali Venezuelané stěhovat své rodiny zejména do bližších měst jako je Miami. Venezuelané tak zapustili své kořeny na půdě jižní Floridy a přesunuli své peníze do amerických bank, otevřeli podniky, stali se aktivními v místní politice a zapsali své děti do amerických škol.¹²⁷ Zejména jižní Florida je pro Venezuelany dlouho oblíbeným cílem. Město Doral nedaleko Miami je hlavním městem venezuelského exilu a stalo se známým jako Doralzuela, stejně jako Weston je přezdíván jako Westonzuela.¹²⁸

Hlavní cílovou destinací venezuelských migrantů je sousední Kolumbie. Ke konci roku 2020 žilo v Kolumbii více než 1,7 milionu venezuelských občanů. Přibližně 495 tisíc Venezuelanů je registrováno v hlavním městě Bogotě a dalších 191 tisíc se nachází v Medellínu, druhém největším kolumbijském městě.¹²⁹ Ačkoliv Kolumbie není bohatá země připravená na masivní příjem migrantů, Kolumbijci chápou, co znamená být nucen

¹²⁶ Mateo, Cristina. 2006. *LOS VENEZOLANOS COMO EMIGRANTES. ESTUDIO EXPLORATORIO EN ESPAÑA*. Dostupné na: Redalyc.Los venezolanos como emigrantes. Estudio exploratorio en España.

¹²⁷ The New York Times. 2008. *Rise of Chávez Sends Venezuelans to Florida*. Dostupné na: Rise of Chávez Sends Venezuelans to Florida - The New York Times (nytimes.com).

¹²⁸ INSIDER. 2017. *Venezuela is at risk of losing an entire generation*. Dostupné na: Venezuela Protest Driving Migration Changing Demographics and Politics (www-businessinsider-com.translate.goog).

¹²⁹ Statista. 2022. *Number of migrants from Venezuela residing in Colombia in 2021, by department*. Dostupné na: Venezuelan migrants to Colombia by department 2021 | Statista.

opustit domov. V 70. a 80. letech mnoho Kolumbijců uprchlo před násilím a ekonomickou stagnací a zamířilo do Venezuely, která zažívala ropný boom.¹³⁰ Počet Kolumbijců, kteří uprchli do Venezuely kvůli desetiletím konfliktu, není znám. V roce 2015 žilo ve Venezuele asi pět milionů Kolumbijců, kteří tvořili asi 15 % populace.¹³¹ Vzhledem k této společné migrační historii se dá očekávat, že Kolumbijci a Venezuelané sdílejí své rodiny přes hranice a vytvořené rodinné a pracovní vazby mohou kromě jiných faktorů hrát pozitivní roli v rozhodování o cílové zemi.

Obecně lze konstatovat, že zatímco výběr evropských zemí, zejména Španělska, Portugalska a Itálie byl umocněn ve velké míře příbuzenskými vazbami z minulosti, v případě USA byly táhnoucím faktorem spíše sítě venezuelských krajanů a v případě sousední Kolumbie hrály roli v rozhodování o cílové zemi rodinné i pracovní vazby. Jelikož Španělsko, USA a Kolumbie patří k hlavním trvale přijímacím zemím venezuelských migrantů, dá se konstatovat, že vytvořené sociální vazby pozitivně ovlivňují volbu cílové země.

3.7.3 Sdílená hranice, jazyk a koloniální vztahy

Gravitační model sloužící k vysvětlení obchodu zahrnuje často proměnné pro kontrolu demografických, geografických, etnických, lingvistických a ekonomických podmínek. Jedná se především o proměnné pro dvojice zemí, které sdílejí členství v zóně volného obchodu, společný jazyk, sousední hranici, popřípadě společnou koloniální minulost. Jak bylo popsáno v jedné z předchozích kapitol, vzdálenost mezi dvěma zeměmi negativně ovlivňuje migrační toky. Odrazuje od migrace, protože větší vzdálenosti jsou obecně spojeny s vyššími finančními náklady a větší psychologickou zátěží. V tomto kontextu se dá tedy očekávat, že země, které sdílejí společnou hranici, mezi sebou mají více migračních toků.

Příkladem studií, kde jsou gravitační modely použity k posouzení vlivů dyadických proměnných na migrační toky je podle Ramose analýza jazykové blízkosti. V jedné studii autoři zjistili, že dopad jazykové blízkosti na bilaterální migrační toky je ve skutečnosti mnohem silnější než dopad rozdílů mezi zeměmi, pokud jde o míru

¹³⁰ Gallo, Luis. 2016. *Many Venezuelans are migrating to Colombia. It used to be the other way around*. Dostupné na: [Many Venezuelans are migrating to Colombia. It used to be the other way around. | The World from PRX.](#)

¹³¹ International crisis group. 2022. *Hard Times in a Safe Haven: Protecting Venezuelan Migrants in Colombia*. Dostupné na: [Hard Times in a Safe Haven: Protecting Venezuelan Migrants in Colombia | Crisis Group.](#) Hard Times in a Safe Haven

nezaměstnanosti, i když je tento účinek nižší než u etnických sítí nebo jiných tradičních faktorů tahu a tlaku.¹³² Adserà a Pytliková konstatují, že jazykové a kulturní rozdíly hrají při rozhodování o migraci stále větší roli. Jazykové rozdíly mohou vytvářet bariéry, které brání plné realizaci potenciálních ekonomických zisků z mezinárodní mobility, když se lidé rozhodnou přestěhovat do kulturně podobných zemí. Rozsáhlá literatura ukazuje, že jak plynulost v cílovém jazyce, tak schopnost se jej rychle naučit jsou klíčem k úspěšnému přesunu existujícího lidského kapitálu na trhy práce v cílových zemích.¹³³ V této souvislosti je nutné zmínit zvláštní zastoupení angličtiny. Několik jazyků se široce používá v mezinárodních transakcích, v médiích a v zaměstnání trhu, bez ohledu na místo. Mezi ně patří jednoznačně angličtina. Takto rozšířený mluvený jazyk jako místní v cílové zemi může představovat imigrační faktor sám o sobě. Studie odhadující dopad jazykové blízkosti zjišťují, že jazyková blízkost je důležitější pro neanglicky mluvící destinace a angličtina představuje pro migranty menší překážku než jiné jazyky.¹³⁴

Nejen sdílená hranice nebo jazyk, ale také společné koloniální vazby mohou vést k větším migračním tokům mezi dvěma zeměmi. „*Vzdálenost výrazně snižuje migrační toky, zatímco sdílení hranice, sdílení oficiálního jazyka, sdílení legálního původu a být součástí stejné koloniální říše, to vše výrazně zvyšuje velikost bilaterální migrace*“.¹³⁵ Nagel a Boyle tvrdí, že vztahy mezi zeměmi, které byly v koloniálním vztahu nebo měly společného kolonizátora, jsou zvláště důležité pro pochopení migračních vzorců. Prostřednictvím sdílené koloniální historie a kultury bývá podobný politický a právní systém zemí, což snižuje náklady migrantů na adaptaci.¹³⁶ Obecně se tedy očekávají vyšší migrační toky mezi zeměmi původu a určení, které sdílejí společnou hranici, jazyk a koloniální minulost.

¹³² Ramos, Raul. 2016. Gravity models: A tool for migration analysis. Dostupné na: IZA World of Labor - Gravity models: A tool for migration analysis.

¹³³ Alícia, Adserà a Mariola, Pytliková. 2015. *International migration: The impact of linguistic proximity on preferred destinations*. Dostupné na: Language and migration | VOX, CEPR Policy Portal (voxeu.org).

¹³⁴ Adserà, Alícia. 2015. *Language and culture as drivers of migration Linguistic and cultural barriers affect international migration flows*. Dostupné na: Language and culture as drivers of migration (iza.org).

¹³⁵ Ortega, Francesc. 2013. *The effect of income and immigration policies on international migration*. Dostupné na: effect of income and immigration policies on international migration | Migration Studies | Oxford Academic (oup.com).

¹³⁶ Nagel, Caroline a Boyle, Paul. 2020. *Migration*. Dostupné na: Migration Theory - an overview | ScienceDirect Topics.

Pozemní hranici s Venezuelou sdílejí tři země; Guyana, Brazílie a Kolumbie. Z těchto sousedních zemí má s Kolumbií nejdelší hranici, zatímco s Guyanou nejkratší. Země má dlouhé pobřeží, kde hraničí s Atlantským oceánem a Karibským mořem. Venezuela má také námořní hranici, kterou sdílí s mnoha dalšími zeměmi včetně Spojených států, Svatého Vincenta, Nizozemska, Francie, Dominiky, Spojeného království, Trinidadu a Tobaga, Dominikánské republiky a Grenady.

Na venezuelské hranici s Kolumbií se nachází sedm oficiálních hraničních přechodů rozložených ve čtyřech různých departementech Kolumbie. Počínaje severní pouští La Guajira mohou migranti přejít z venezuelského města Maracaibo do kolumbijského města Maicao. Nejvyužívanější hraniční přechody se nacházejí v kolumbijském departementu North Santander, kde čtyři mosty spojují venezuelské město San Antonio del Táchira s Villa del Rosario, Cúcuta, přes řeku Táchira. Dále je možné překročit most přes řeku Arauca, který spojuje venezuelské město El Amparo de Apure s Arauca v Kolumbii. Navzdory obtížnosti trasy si někteří migranti rozhodnou překročit řeku Meta v regionu Los Llanos, kde lodě přepravují lidi z Puerto Páez ve Venezuele do Puerto Carreño v Kolumbii. Oficiální hraniční přechody však nejsou jediným způsobem, jak přejít mezi Venezuelou a Kolumbií, běžně migranti přechází přes hranice i v neregulovaných regionech.

Venezuelská hranice s Brazílií je mnohem omezenější, pokud jde o oficiální hraniční přechody, z nichž existuje pouze jeden, který spojuje venezuelské město Santa Elena de Uairén s brazilskou obcí Pacaraima. Jelikož jde o nejsevernější oblast Brazílie, zbývající vzdálenost podél hranice s Venezuelou tvoří pastviny podobné savanám. Měst je málo a jsou od sebe vzdálená, což komplikuje přechody v mnoha oblastech. V roce 2017 existovalo nejméně sedm nelegálních nebo neregistrovaných hraničních přechodů mezi Venezuelou a Brazílií.¹³⁷ Brazílie hostila v roce 2020 přibližně 250 tisíc venezuelských migrantů a odhady ukazují, že většina z nich vstoupila a usadila se na severu v Roraimě (50 %) a Amazonas (19 %). Roraima je jedním z nejchudších států Brazílie a podle zprávy UNHCR Venezuelané v Brazílii čelí problémům s integrací do vzdělávacího systému, sociálních programů ochrany a formálního trhu práce.¹³⁸

¹³⁷ Foggin. Sophie. 2019. *What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge*. Dostupné na: [What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge](https://www.latinamericareports.com/what-venezuela-s-borders-look-like-for-migrants-seeking-refuge/) (latinamericareports.com).

¹³⁸ UNHCR. 2022. *Integration of Venezuelan Refugees and Migrants in Brazil*. Dostupné na: [5-pages-Integration-of-Venezuelan-Refugees-and-Migrants-in-Brazil-en.pdf](https://www.acnur.org/5-pages-integration-of-venezuelan-refugees-and-migrants-in-brazil-en.pdf) (acnur.org).

Na venezuelsko – guyanské hranici je situace složitější. Existuje část hranice, o jejíž vlastnictví se obě země po desetiletí prou. Toto území, známé jako Guayana Esequiba zůstává navzdory venezuelskému nároku pod administrativní kontrolou Guyany. Kvůli dlouhotrvajícímu hraničnímu sporu mezi Venezuelou a Guyanou neexistuje mezi oběma zeměmi žádný legální hraniční přechod a venezuelští migranti se potýkají s velmi omezenou přítomností nevládních organizací, které jim poskytují pomoc.¹³⁹ Guayana je domovem odhadem 24 500 migrantů z Venezuely, včetně zhruba 2 500 původních obyvatel Warao. Někteří se usadili v těžko dostupných oblastech poblíž venezuelských hranic a jiní ve městech Mabaruma a Port Kaituma nebo v jejich okolí.¹⁴⁰

Největší podíl venezuelských migrantů je tedy v Kolumbii, a podle UNHCR se zhruba třetina nachází v Bogotě a Medellín, tedy v největších průmyslových městech.¹⁴¹ Po Kolumbii jsou země s nejvyšším počtem venezuelských migrantů Peru, Chile a Ekvádor, které s Venezuelou nehraničí. Role Kolumbie jako hlavního příjemce venezuelských migrantů může být spojena s geografii, ale také s dalšími faktory, jako je například společná historie migrace s Venezuelou zmíněná v předchozí kapitole. Vzhledem k této společné historii mohou kromě faktoru společné hranice hrát roli v rozhodování o cílové zemi také vytvořené přeshraniční sociální vazby.

Závěrem je nutné zmínit profil venezuelských migrantů. Podle průzkumu IOM Venezuelané, kteří zamířili do nejbližších sousedních zemí, Brazílie, Kolumbie a Guyany mají obvykle nižší dosažené vzdělání než Venezuelané, kteří se stěhují do vzdálenějších zemí. Ti, kteří migrovali do bližších, ale ne přilehlých zemí, jako je Peru a Ekvádor, mají z jedné třetiny technické nebo vyšší vzdělání. Poslední skupina, která migrovala do vzdálenějších destinací, například Argentiny, Chile, Kostariky, Paraguaye a Uruguaye vykazuje zvláště vysokou úroveň dosaženého vzdělání a minimálně polovina má bakalářský nebo magisterský titul.¹⁴²

¹³⁹ Foggin. Sophie. 2019. *What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge*. Dostupné na: [What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge \(latinamericareports.com\)](https://www.latinamericareports.com/what-venezuela-s-borders-look-like-for-migrants-seeking-refuge).

¹⁴⁰ UNHCR. 2022. *UNHCR concerned about difficult conditions of indigenous Venezuelans in Guyana*. Dostupné na: [UNHCR - UNHCR concerned about difficult conditions of indigenous Venezuelans in Guyana](https://www.unhcr.org/en/news/stories/2022/11/1661111111/unhcr-concerned-about-difficult-conditions-of-indigenous-venezuelans-in-guyana).

¹⁴¹ Foggin. Sophie. 2019. *What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge*. Dostupné na: [What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge \(latinamericareports.com\)](https://www.latinamericareports.com/what-venezuela-s-borders-look-like-for-migrants-seeking-refuge).

¹⁴² IOM. 2020. *Profile of Venezuelan Refugees and Migrants in Latin America & the Caribbean Reveals Country-to-Country Variations in their Characteristics and Experiences*. Dostupné na: [Profile of Venezuelan Refugees and Migrants in Latin America & the Caribbean Reveals Country-to-Country Variations in their Characteristics and Experiences | International Organization for Migration \(iom.int\)](https://www.iom.int/publications-profile-of-venezuelan-refugees-and-migrants-in-latin-america-the-caribbean-reveals-country-to-country-variations-in-their-characteristics-and-experiences).

Ačkoliv byla Kolumbie trvale hlavní přijímací zemí venezuelských migrantů, dá se konstatovat, že faktor společné hranice významně určoval migrační toky zejména v období po roce 2015. S prohlubující se krizí ve Venezuele se počet migrantů směřujících do Kolumbie mnohonásobil a vlny migrantů byly chudší a chodily pěšky. Na druhou stranu je nutné podotknout, že další dvě země, které sdílejí společnou hranici, jako je Brazílie a Guyana, k hlavním přijímacím zemím nepatří. Ve srovnání s těmito zeměmi je Kolumbie relativně pohodlně dostupná a vzhledem ke společné historii migrace Kolumbie s Venezuelou umocňují migrační toky zároveň vytvořené sítě migrantů. Důležitost faktoru společné hranice se odvíjí od původu migrační krize. V dobách relativní stability tento faktor výrazně migrační toky do cílové země neovlivňuje, na významu faktor společné hranice nabývá v případě migrační krize, která je poháněna politickým a ekonomickým kolapsem v zemi, popřípadě válečným vyhnáním.

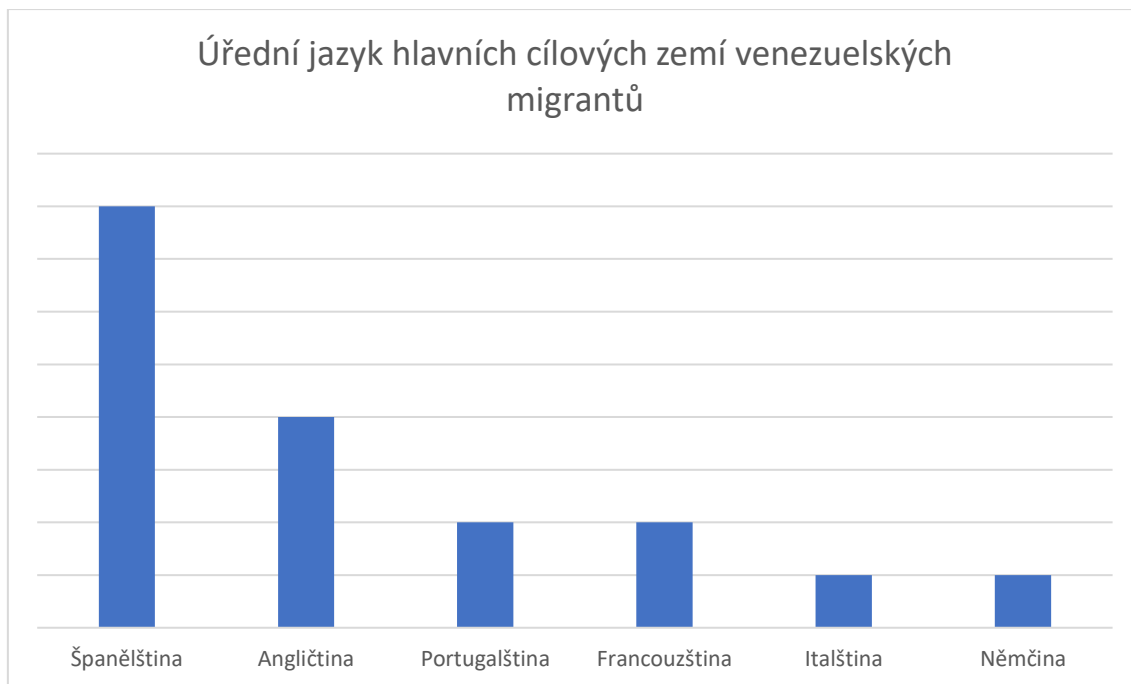
Také sdílení společného úředního jazyka mezi zemí původu a určení má podle teoretiků migrace silný dopad na migrační toky. K potvrzení této myšlenky je nutné zjistit úřední/oficiální jazyk Venezuely a hlavních cílových zemí venezuelských migrantů. Článek 9 venezuelské ústavy z roku 1999 stanoví, že „*Španělština je úředním jazykem. Používání rodných jazyků má také oficiální status pro původní národy a musí být respektováno na celém území republiky jako součást kulturního dědictví národa a lidstva.*“¹⁴³ Španělština je mateřským jazykem 92 % obyvatel země. Kromě španělštiny existují také oficiální domorodé jazyky pro domorodé národy, jako je mimo jiné Pemón, Warao, Guajiro, Arawak, Motilón. Ve Venezuele je nejméně 31 domorodých jazyků.¹⁴⁴

¹⁴³ CONSTITUTE. 2022. *Venezuela (Bolivarian Republic of) 1999 (rev. 2009)*. Dostupné na: Venezuela (Bolivarian Republic of) 1999 (rev. 2009) Constitution - Constitute (constituteproject.org).

¹⁴⁴ Embajada de Venezuela. 2022. *Idiomas de Venezuela*. Dostupné na: Idiomas de Venezuela - Embajada de Venezuela.

Prostřednictvím databáze CIA World Factbook byly pro výzkum této práce zjištěny údaje o úředních a oficiálních jazycích hlavních přijímacích zemí venezuelských migrantů. Následně byl vytvořen graf, který ukazuje poměrové zastoupení jazyka v těchto zemích.

Graf č. 9: Úřední jazyk hlavních cílových zemí venezuelských migrantů

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu The World Factbook.

Vytvořený graf potvrzuje, že společný jazyk v hostitelských zemích je jedním z faktorů, které pomáhají vysvětlit směr migračních toků. Míra migrace je nejvyšší mezi zeměmi se stejným úředním jazykem, tedy španělštinou, následují anglicky mluvící země. Portugalština, francouzština a italština patří spolu se španělštinou mezi příbuzné románské jazyky. Znalost nebo sdílení jazyka lze vyhodnotit jako jeden z faktorů, které přitahují migrační toky do konkrétní země. Naopak, jazykové rozdíly je třeba vnímat jako faktor, který odrazuje nebo má negativní vliv na výběr hostitelské země.

Nejen sdílená hranice a společný jazyk, ale také společné koloniální vazby mohou vést k větším migračním tokům mezi dvěma zeměmi. Stejně jako mnoho jiných latinskoamerických zemí byla Venezuela kolonizována Španěly od 15. do 19. století. Rozsáhlé španělské kolonie zahrnovaly dnešní Mexiko, Floridu, ostrovy v Karibiku, jihozápad Spojených států a polovinu Jižní Ameriky (s výjimkou Brazílie se jedná o nejvíce preferované cílové země venezuelských migrantů jako Kolumbie, Peru, Chile,

Ekvádor, Argentina).¹⁴⁵ Španělská kolonizace měla důležité důsledky jak pro Španělsko, tak pro kolonizovaná území. Hlavním důsledkem byla expanze katolického náboženství a jeho trvalého usazení v Hispánské Americe, stejně jako rozšíření španělského jazyka přijatého v bývalých španělských koloniích. Během průzkumu provedeného v roce 2020 přibližně 57 % respondentů v 18 zemích Latinské Ameriky prohlásilo, že jsou katolíci.¹⁴⁶ Vzhledem k tomu, že Španělsko, jako bývalý kolonizátor, je trvale hlavním přijímacím státem venezuelských migrantů, společné koloniální vazby také pozitivně ovlivňují migrační toky do země určení. Stejně tak se dají zachytit další možné efekty mezi státy, které měly společného kolonizátora, jako je zvýšená pravděpodobnost společného náboženství a jazyka.

3.7.4 Chudoba a obchod

Faktor chudoby je často analyzován jako spíše faktor vynucující migraci, avšak míra chudoby v určité cílové oblasti může být také relevantním faktorem, který povzbuzuje lidi k migraci do více prosperující destinace. Migrace byla historicky zdrojem příležitostí pro lidi, aby zlepšili svůj život a život svých rodin. Velké rozdíly v příjmech mezi jednotlivými zeměmi dodnes motivují jednotlivce k tomu, aby se prostřednictvím migrace vymanili z chudoby. Tento účel lze zachytit zvážením HPD na obyvatele v cílové zemi pouze částečně. Jelikož je hodnota HDP na obyvatele dané země pouze průměrem životní úrovně každého občana, mohou být tyto příjmy a bohatství rozděleny nerovnoměrně.¹⁴⁷ Z tohoto důvodu mají lidé možnost výběru migrovat do zemí s vysokou ekonomickou životní úrovní, ale zároveň do zemí s nízkou mírou chudoby.

Další ekonomický faktor, který by mohl ovlivnit migraci, je obchodní vztah mezi zemí původu a cílovou zemí. Podle Schmiegové obchod mezi zeměmi znamená kontakt mezi lidmi a větší informovanost o životních podmínkách v určité destinaci. Tyto aspekty mohou usnadňovat rozhodování o migraci do určité země, zejména pokud již existují

¹⁴⁵ LARAZON. 2022. *Todos estos territorios del mundo han sido en algún momento parte de España*. Dostupné na: Imperio español: Todos estos territorios del mundo han sido en algún momento parte de España (larazon.es).

¹⁴⁶ Statista. 2022. *Religion affiliation in Latin America as of 2020, by type*. Dostupné na: • Religion affiliations in Latin America 2020 | Statista.

¹⁴⁷ Milanovic, Branko. 2013. *Global Income Inequality in Numbers: in History and Now*. Dostupné na: Global Income Inequality in Numbers: in History and Now (gabriel-zucman.eu).

osobní vazby.¹⁴⁸ Je tedy pravděpodobné, že užší obchodní vztahy rovněž podporují migraci z jedné země do druhé. Jelikož venezuelský obchod představuje bezesporu ropa a na vývoz této komodity připadá podle statistik OPEC¹⁴⁹ téměř veškerý venezuelský export, bude práce zkoumat, zda země dovážející ve sledovaném období ropu z Venezuely, patří mezi preferované cílové země venezuelských migrantů. V tomto kontextu lze obecně konstatovat, že se očekává migrace do zemí s nízkou mírou chudoby a do zemí, které mají obchodní vztahy se zemí původu.

Chudoba je stav bytí, kdy osoba nebo komunita postrádá finanční zdroje a nezbytné podmínky pro minimální životní úroveň. Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) definuje chudobu takto: "*Absolutní chudoba měří chudobu ve vztahu k množství peněz nezbytných k uspokojení základních potřeb, jako jsou potraviny, oblečení a přístřeší. Koncept absolutní chudoby se nezabývá širšími otázkami kvality života ani celkovou mírou nerovnosti ve společnosti.*"¹⁵⁰ Mezinárodní hranice chudoby je peněžní práh, pod kterým je jednotlivec považován za žijícího v chudobě. Současná mezinárodní hranice chudoby je 1,90 USD na den. Prahová hranice pod 3,20 USD na den odráží hranice chudoby v zemích s nižšími středními příjmy, zatímco 5,50 USD denně odráží standardy v zemích s vyššími středními příjmy.¹⁵¹ Míra chudoby je počet lidí (obvykle vyjádřený v procentech) v dané demografické skupině, jejichž příjem spadá pod hranici chudoby. Podle Světové banky jsou země s nejvyšší mírou chudoby na světě: Jižní Súdán (82,3 %), Rovníková Guinea (76,8 %), Madagaskar (70,7 %), Guinea - Bissau (69,3 %), Eritrea (69,0 %), Svatý Tomáš a Princův ostrov (66,7 %), Burundi (64,9 %), Demokratická republika Kongo (63,9 %), Středoafriická republika (62,0 %), Guatemala (59,3 %).¹⁵²

¹⁴⁸ Schmieg, Evita. 2019. *Connections between Trade Policy and Migration*. Dostupné na: [Connections between Trade Policy and Migration - Stiftung Wissenschaft und Politik \(swp-berlin.org\)](https://www.connections-between-trade-policy-and-migration.org/).

¹⁴⁹ Statista. 2022. *Petroleum industry as share of exports from Venezuela from 2010 to 2020*. Dostupné na: [Venezuela: petroleum industry as share of exports | Statista](https://www.statista.com/statistics/1101110/petroleum-industry-as-share-of-exports-from-venezuela/).

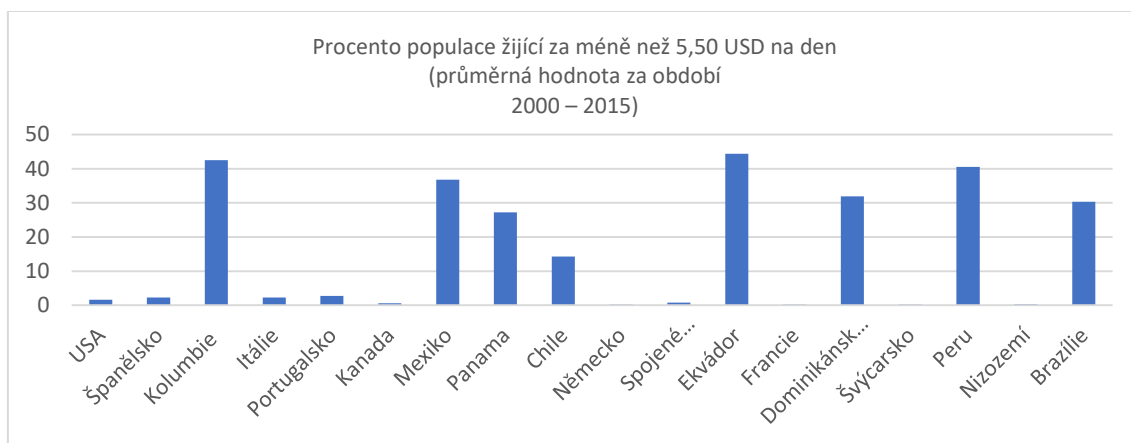
¹⁵⁰ Statista. 2022. *Poverty rate in the United States from 1990 to 2020*. Dostupné na: [U.S. poverty rate by year 1990-2018 | Statista](https://www.statista.com/statistics/1101110/poverty-rate-in-the-united-states/).

¹⁵¹ Investopedia. 2022. *International Poverty Line*. Dostupné na: [International Poverty Line Definition \(investopedia.com\)](https://www.investopedia.com/terms/i/international-poverty-line-definition/).

¹⁵² World Population Review. 2022. *Poverty Rate by Country 2022*. Dostupné na: [Poverty Rate by Country 2022 \(worldpopulationreview.com\)](https://www.worldpopulationreview.com/country-comparisons/poverty-rate-by-country/).

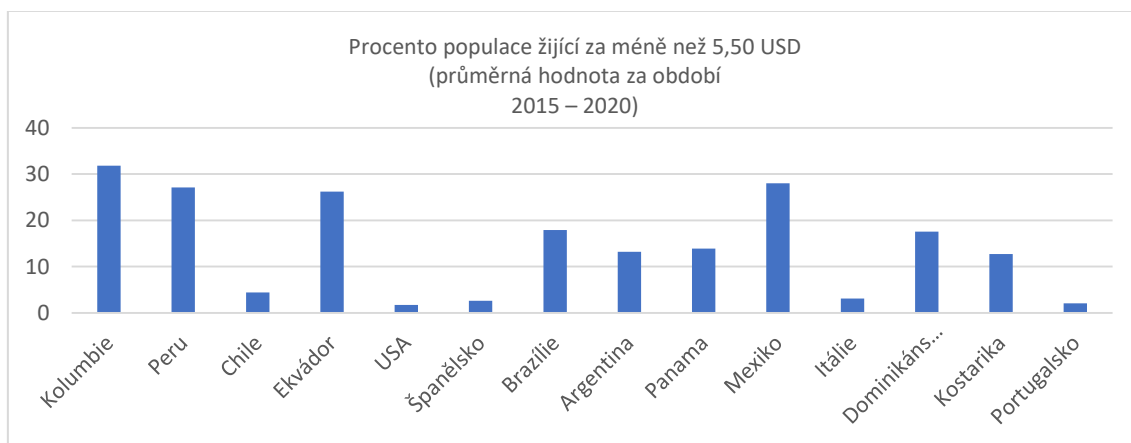
Údaje o chudobě nabízejí důležitý způsob, jak zhodnotit ekonomický blahobyt národa. Prostřednictvím databáze *Macrotrends* poskytující poměr počtu lidí v chudobě ve výši 5,50 USD na den, tj. procento populace žijící za méně než 5,50 USD na den při mezinárodních cenách roku 2011, byla vypočítána průměrná hodnota procenta míry chudoby u hlavních cílových zemí venezuelských migrantů, a to pro období před rokem 2015 a po roce 2015.

Graf č. 10: Procento populace žijící za méně než 5,50 USD na den (průměrná hodnota za období 2000-2015)

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Macrotrends.

Graf č. 11: Procento populace žijící za méně než 5,50 USD na den (průměrná hodnota za období 2000-2020)

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu Macrotrends.

Vytvořené grafy zobrazují procento populace žijící za méně než 5,50 USD na den. Země jsou pro obě podobdoby seřazené podle počtu registrovaných venezuelských migrantů sestupně zleva doprava. Pro srovnání je nutno uvést, že v období 2000-2015 byla průměrná hodnota procenta míry chudoby ve Venezuele 42,4 %, v období 2015-2020 vystoupala na 82,9 %.

Na základě zjištěných údajů lze konstatovat, že venezuelští migranti byli přitahováni do cílových zemí s relativně nízkou mírou chudoby. Dle očekávání byly preferovány destinace s velmi nízkým procentem míry chudoby zejména v období mezi lety 2000-2015. Průměrná hodnota v tomto období byla nejnižší pro Švýcarsko (0,2 %) a nejvyšší pro Ekvádor (44,4 %) a Kolumbii (42,5 %). Pro srovnání, světový průměr v roce 2019 založený na 22 zemích je 24,86 %.¹⁵³ Pod tímto průměrem se v tomto sledovaném podobdobí nacházelo z jihoamerických států pouze Chile. Ve druhém sledovaném období, tj. od roku 2015 do roku 2020 dochází k emigraci zejména do sousedních zemí Latinské Ameriky. Vzhledem ke skutečnosti, že v tomto období dosáhla průměrná hodnota procenta míry chudoby ve Venezuele na 82,9 %, je zřejmé, že destinace s nižší mírou chudoby, než je v zemi původu, obecně přitahují migranty.

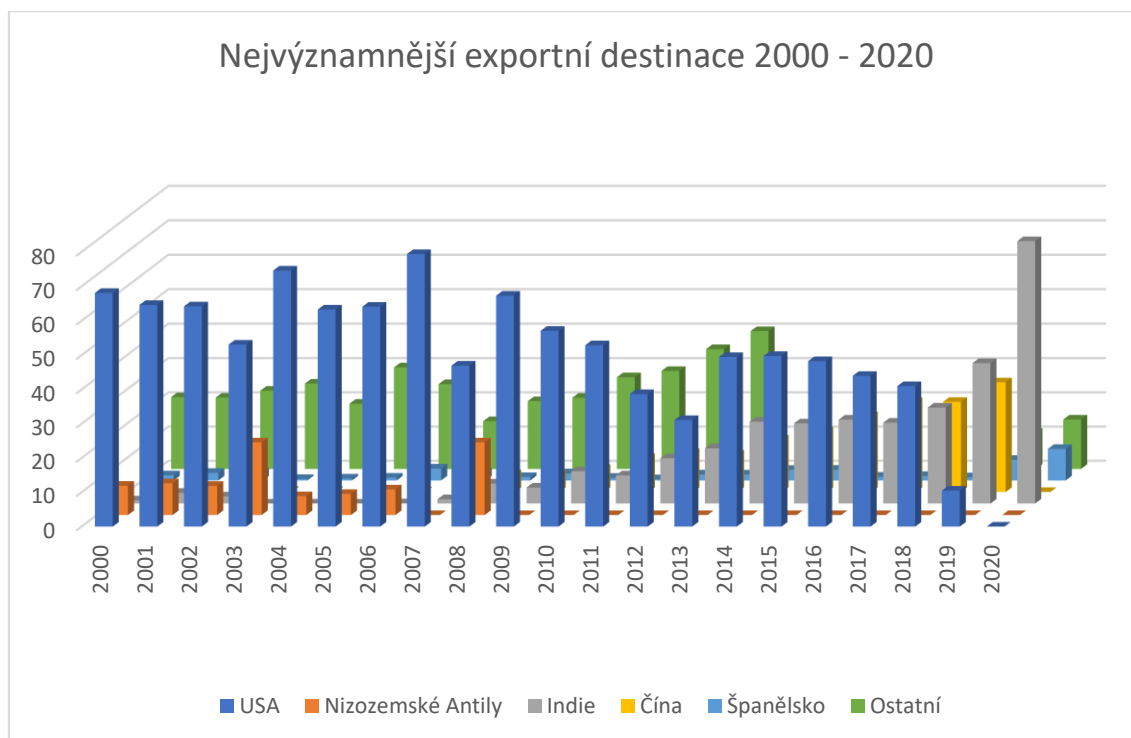
Ohledně obchodních vztahů se tato práce zaměřuje na komoditu ropy, která představuje téměř celý venezuelský export, a zkoumá, zda země nakupující ve sledovaném období ropu z Venezuely, patří mezi preferované cílové země venezuelských migrantů. V roce 2020 činil vývoz ropy z Venezuely v průměru kolem 487 tisíc barelů denně (b/d), což je nejnižší hodnota hlášená v 21. století. Ve srovnání s předchozím rokem to představovalo pokles o 42 %. Vývoz ropy v zemi se od roku 2015 každoročně snižuje. Podobně i venezuelská produkce ropy klesla v uplynulém desetiletí o více než 80 %.¹⁵⁴

Co se týče exportních zemí, Spojené státy byly historicky primární destinací pro venezuelské dodávky ropy a na svém vrcholu v roce 2007 činil americký dovoz venezuelské ropy v průměru 1,1 milionu b/d. Údaje zveřejněné na portále OEC (*The Observatory of Economic Complexity*) uvádí za každý rok v období 2000-2020 hlavní destinace venezuelského exportu ropy. Na základě procentuálního zastoupení jednotlivých destinací byl vytvořen následující graf.

¹⁵³ TheGlobalEconomy. 2022. Poverty ratio - Country rankings. Dostupné na: Poverty ratio by country, around the world | TheGlobalEconomy.com.

¹⁵⁴ Statista. 2022. Crude oil exports from Venezuela from 2000 to 2020. Dostupné na: • Crude oil exports from Venezuela | Statista.

Graf č. 12: Nejvýznamnější exportní destinace 2000-2020

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu OEC.

Z vytvořeného grafu se dá vysledovat, že do roku 2008 byla kromě USA významnou exportní destinací oblast Nizozemských Antil, po roce 2010 se venezuelský export zaměřuje čím dál více na asijské státy, zejména Indii a Čínu. V lednu 2019 Spojené státy uvalily sankce na Venezuelu, které zakázaly dovoz ropy ze země, a veškerý import venezuelské ropy do USA skončil v březnu 2019. Po ztrátě amerických ropných zakázek se zasažená PDVSA stále více zaměřila na Asii. V roce 2019 Venezuela vyvážela především do Indie (321 000 b/d), Číny (147 000 b/d) a Malajsie (119 000 b/d).¹⁵⁵ V roce 2020 vyvezla Venezuela surovou ropu za 2,62 miliardy dolarů. Hlavními destinacemi vývozu ropy byly Indie, Španělsko, Malajsie, Itálie a Řecko.¹⁵⁶ Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že obchodní vztah mezi zemí původu a cílovou zemí, v tomto případě zeměmi nakupujícími venezuelskou ropu, zásadním způsobem neovlivnil migrační toky z jedné země do druhé. Do roku 2008 patřily mezi hlavní destinace dodávek venezuelské ropy Nizozemské Antily, tam však v tomto období

¹⁵⁵ EIA. 2022. *VENEZUELA*. Dostupné na: International - U.S. Energy Information Administration (EIA).

¹⁵⁶ OEC. 2022. *Crude Petroleum in Venezuela*. Dostupné na: Crude Petroleum in Venezuela | OEC - The Observatory of Economic Complexity

významný nárůst venezuelských migrantů zaznamenán nebyl, stejně tak, po roce 2010, kdy nabývají na významu vzdálené asijské státy (Čína, Indie, v posledních letech také Malajsie). Mezi výjimku lze řadit pouze USA, které byly do roku 2019 primární destinací dodávek venezuelské ropy. Je nutno uvést, že téměř 75 % celkové produkce ropy v USA pochází z pouze šesti států, kdy Texas je jediným největším domácím producentem ropy s 31 ropnými rafinériemi, které dle *Investopedia* dokážou zpracovat téměř 5,9 milionů b/d¹⁵⁷. Institut migrační politiky uvádí, že více než polovina venezuelských přistěhovalců ve Spojených státech žije na Floridě (53 %), a druhý významný cílový stát je právě Texas, který představuje 12 % venezuelských migrantů.¹⁵⁸ Odhaduje se, že 50 tisíc Venezuelanů žije v širším okolí Houstonu, což je největší komunita mimo jižní Floridu. Ve městě Katy, 20 km západně od energetického koridoru v Houstonu, sídlí ConocoPhillips, BP America a venezuelská CITGO Petroleum Corporation, dceřiná společnost PDVSA. CITGO vlastní a provozuje tři vysoce komplexní rafinérie ropy nacházející se ve městě Lake Charles, Louisiana, městě Lemont, Illinois a Corpus Christi, Texas. Tyto rafinerie zpracovávaly v roce 2014 přibližně 285 000 b/d venezuelské ropy, včetně dodávek od modernizátorů ropného pásu Orinoko.¹⁵⁹ Z uvedeného vyplývá, že obchodní vazby v případě USA byly jedním z faktorů, který pozitivně ovlivnil výběr této cílové destinace včetně pracovního uplatnění v ropném průmyslu.

3.7.5 Politické faktory

Dalším determinantem mezinárodní migrace, kterým se bude práce zabývat, jsou politické faktory. Ačkoliv je obtížné tyto determinanty identifikovat, mohou hrát také roli při výběru cílové země. Politická nestabilita v domovské zemi často žene emigranty do sousedních zemí, které jsou stabilnější.¹⁶⁰ Poslední zkoumaný faktor se týká migrační politiky cílové země. Dá se očekávat, že migrační toky ze země původu budou podpořeny politicky stabilní situací a vstřícnou otevřenou migrační politikou cílové země.

¹⁵⁷ Investopedia. 2022. *Top 6 Oil-Producing States*. Dostupné na: [Top 6 Oil-Producing States \(investopedia.com\)](https://www.investopedia.com/top-6-oil-producing-states/).

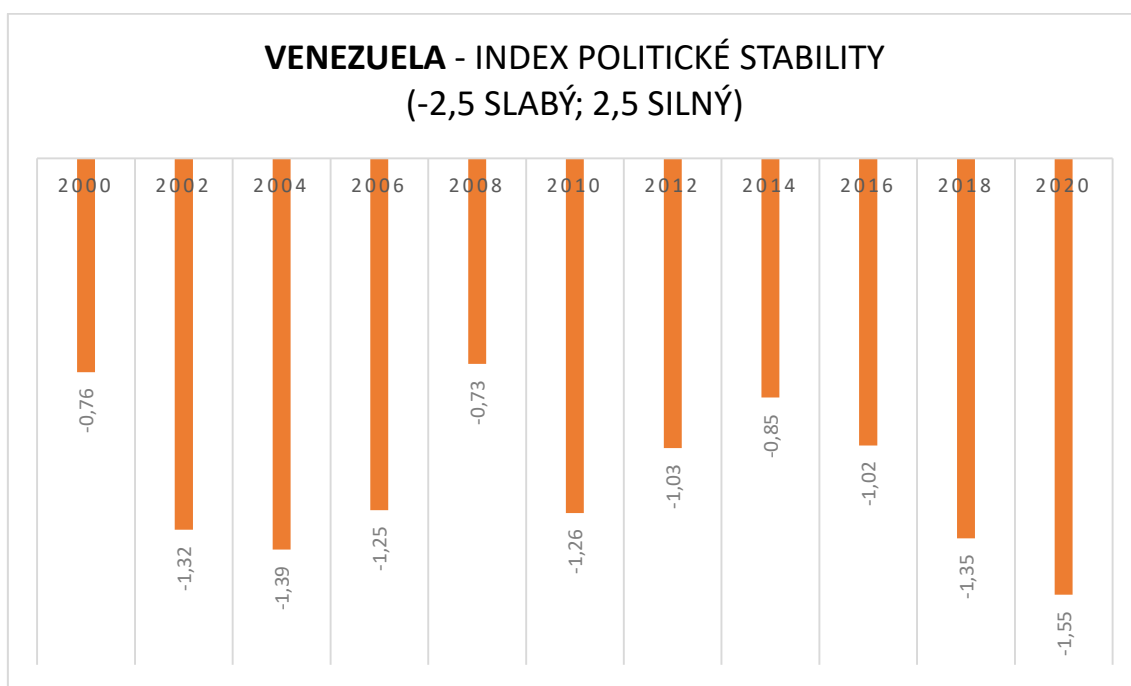
¹⁵⁸ MPI. 2020. *Venezuelan Immigrants in the United States*. Dostupné na: [Article: Venezuelan Immigrants in the United States | migrationpolicy.org](https://www.migrationpolicy.org/article/venezuelan-immigrants-in-the-united-states/).

¹⁵⁹ EMA. 2022. *Citgo Petroleum*. Dostupné na: [Citgo Petroleum - Energy Marketers of America](https://www.energy-marketers.com/citgo-petroleum/).

¹⁶⁰ OECD. 2022. *The immigration landscape: Patterns, drivers and policies*. Dostupné na: [Home | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](https://www.oecd-ilibrary.org/immigration-and-asylum/the-immigration-landscape-patterns-drivers-and-policies/).

Standardní ukazatel politické situace je index politické stability a zachycuje vnímání pravděpodobnosti, že vláda bude destabilizována nebo svržena protiústavními nebo násilnými prostředky, včetně politicky motivovaného násilí a terorismu.¹⁶¹ Pro názornost byl na základě dat z portálu *The Global Economy* vytvořen graf, který zobrazuje hodnoty výše uvedeného indexu pro Venezuelu ve dvouletých intervalech od roku 2000 do roku 2020. Hodnota -2,5 bodu představuje „slabý“, hodnota +2,5 bodu „silný“.

Graf č. 13: Venezuela – index politické stability

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu The Global Economy.

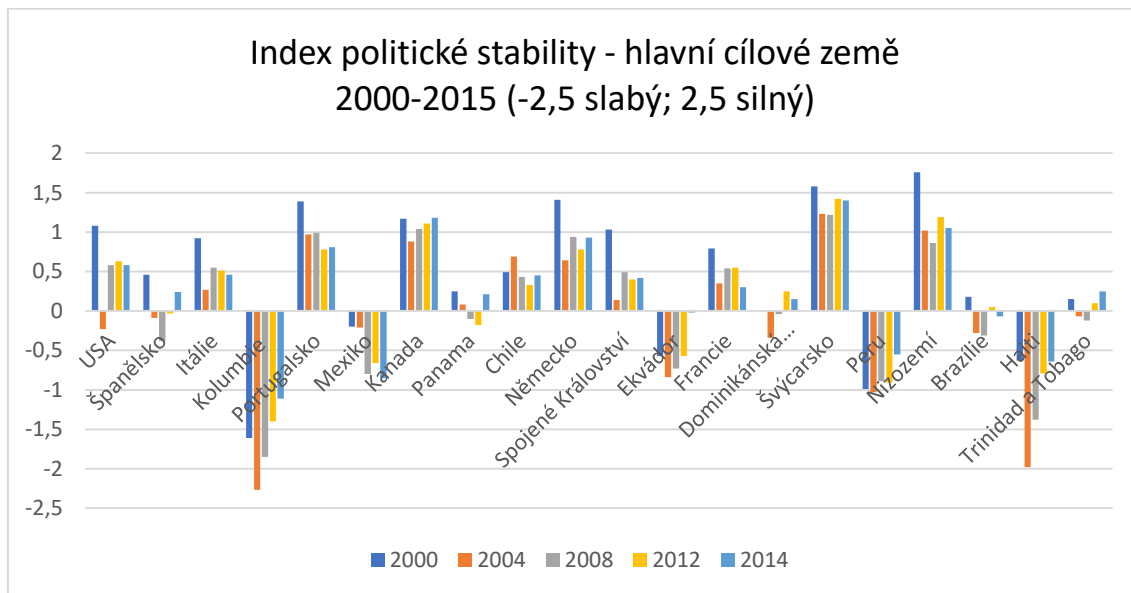
Průměrná hodnota pro Venezuelu v tomto období byla -1,14 bodu s minimem -1,55 v roce 2020 a maximem -0,73 v roce 2008. Pro srovnání, světový průměr v roce 2021 na základě hodnocení 194 zemí byl -0,07 bodu.¹⁶²

¹⁶¹ Landportal. 2022. *Political stability and absence of violence/terrorism (index)*. Dostupné na: Political stability and absence of violence/terrorism (index) | Land Portal.

¹⁶² The Global Economy. 2022. *Venezuela: Political stability*. Dostupné na: Venezuela Political stability - data, chart | TheGlobalEconomy.com.

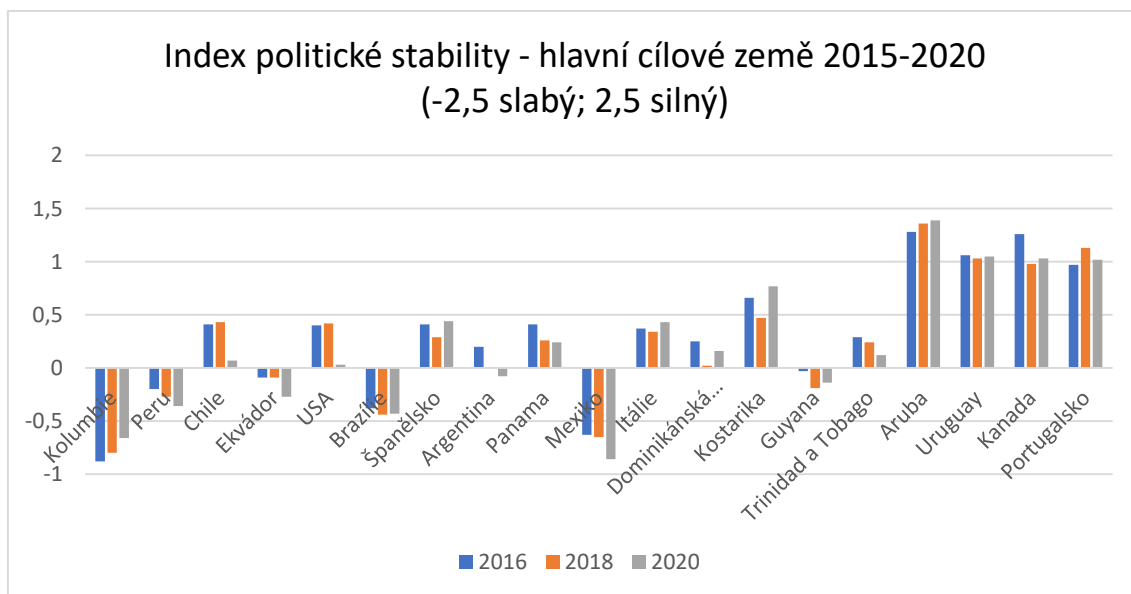
Pro další srovnání byl stejný ukazatel stability v politických a vládních otázkách použit pro hlavní cílové země venezuelských migrantů.

Graf č. 14: Index politické stability – hlavní cílové země 2000-2015

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu The Global Economy.

Graf č. 15: Index politické stability – hlavní cílové země 2015-2020

Vlastní zpracování s využitím dat z portálu The Global Economy.

Z vytvořených grafů lze vyvodit, že Venezuelané volili politicky stabilnější země v období do roku 2015. Po roce 2015, kdy se cílovými zeměmi staly zejména okolní jihoamerické státy, u kterých lze zaznamenat nízkou hodnotu indexu politické stability, není tento faktor rozhodující pro volbu cílové země.

Poslední zkoumaný faktor se týká migrační politiky vybraných cílových zemí.

➤ Kolumbie

Od roku 2017 Kolumbie vytvořila několik zvláštních povolení k pobytu, která byla udělena Venezuelanům, kteří vstoupili do země v určitém časovém období a splnili specifické požadavky, jako je orazítkování pasu na oficiálním hraničním přechodu. Ačkoliv Kolumbie nemá zkušenosti jako přijímací země, rozšířila právní status na některé z přibližně 1,7 milionu Venezuelanů, přičemž 766 296 získalo k 31. srpnu 2020 řádný status. Z těch, kteří získali pravidelný status, přibližně 12 % získalo trvalá nebo humanitární víza a 88 % procent zvláštní povolení k pobytu, které jim umožňuje zůstat a pracovat v Kolumbii. Ostatní Venezuelané, kteří nemají řádný status, mohou požádat o dočasná pracovní povolení. Kolumbie také nabízí kartu hraniční mobility, která umožňuje Venezuelanům vstoupit do Kolumbie po dobu až sedmi dnů, aby získali základní zboží a služby.¹⁶³ V únoru 2021 kolumbijská vláda oficiálně nabídla dočasný ochranný status Venezuelanům bez dokladů žijícím v Kolumbii. Cílem statutu je poskytnout Venezuelanům bez formálního statusu v Kolumbii možnost zaregistrovat se a mít právní status v zemi po dobu 10 let.¹⁶⁴

➤ Peru

Peru přijalo druhý největší počet Venezuelanů. Když začala venezuelská krize, Peru bylo považováno za nejvstřícnější zemi pro uprchlíky v Jižní Americe. Původně mohli venezuelští uprchlíci vstoupit pouze s národním průkazem totožnosti a požádat o pracovní povolení, které jim umožnilo pracovat až jeden rok, po kterém mohli požádat o prodloužení. Přibližně 85 % Venezuelanů v Peru se usadilo v Limě. V roce 2018 začala země čelit těžkostem z objemu uprchlíků a začala zpřísnovat vstupní požadavky. Cestovní pas byl vyžadován od 31. října 2018 a víza byla vyžadována od 19. června 2019. Tato zpřísněná uprchlická politika byla uzákoněna, protože Peru postrádalo infrastrukturu a zdroje, aby se vyrovnalo s rostoucím počtem Venezuelanů, kteří vstupovali do země.

¹⁶³ Wolfe, George. 2021. *Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries*. Dostupné na: [Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries - The Center for Migration Studies of New York \(CMS\) \(cmsny.org\)](#).

¹⁶⁴ CSIS. 2021. *Colombia Makes History by Offering Protective Status to Displaced Venezuelans*. Dostupné na: [Colombia Makes History by Offering Protective Status to Displaced Venezuelans | Center for Strategic and International Studies \(csis.org\)](#).

➤ Ekvádor

Do listopadu 2019 vstoupilo do Ekvádoru přibližně 385 tisíc Venezuelanů. Ti, kteří vstoupili do Ekvádoru před 26. červencem 2019, byli přijati, pokud byli schopni předložit platný pas, neměli záznam v trestním rejstříku a zaregistrovali se v migračním registru, aby požádali o dvouleté povolení k pobytu. Toto povolení poskytuje Venezuelanům přístup ke službám a občanským právům.¹⁶⁵ Politika přijímání uprchlíků byla změněna ekvádorským výkonným dekretem č. 826 ze dne 26. července 2019, který vytvořil vstupní vízum pro venezuelské státní příslušníky.¹⁶⁶ Tato politika vedla více Venezuelanů ke vstupu nepravidelnými kanály. V Ekvádoru Venezuelané čelí potížím s přístupem na trhy práce a s integrací. Zatímco ekvádorská ústava zaručuje všeobecný přístup ke zdravotní péči a vzdělání, migrantům často tento přístup chybí.

➤ Chile

Do poloviny roku 2019 se v Chile usadilo celkem 371 tisíc Venezuelanů. Navzdory značnému napětí a finančním dopadům, které vytvořila velká populace uprchlíků, chilská vláda pracovala na tom, aby reagovala na potřeby uprchlíků, migrantů a jejich hostitelských komunit. Venezuelané mohli vstoupit do Chile za turistickými účely nebo požádat o pracovní povolení v zemi v rámci statusu osvobození od vízové povinnosti. Chile také vydává povolení ke vstupu a pobytu ve výjimečných případech na hranicích. Ty jsou obvykle poskytovány Venezuelanům, kteří vstupují do Chile, aby se spojili se svými rodinami, ale nemají příslušnou dokumentaci pro vstup do Chile. Zatímco Chile má obecně politiku přátelskou k migraci, začalo vyžadovat konzulární turistická víza v červnu 2019, aby byl regulován objem Venezuelanů vstupujících do země. Tato vstupní víza nahradila předchozí venezuelský status osvobození od vízové povinnosti.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Wolfe, George. 2021. *Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries*. Dostupné na: [Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries - The Center for Migration Studies of New York \(CMS\) \(cmsny.org\)](#).

¹⁶⁶ E-International relations. 2020. *Regional Responses to Venezuela's Mass Population Displacement*. Dostupné na: [Regional Responses to Venezuela's Mass Population Displacement \(e-ir.info\)](#).

¹⁶⁷ Wolfe, George. 2021. *Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries*. Dostupné na: [Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries - The Center for Migration Studies of New York \(CMS\) \(cmsny.org\)](#).

➤ Spojené státy americké

Cesta do Spojených států je pro venezuelské migranty obtížná kvůli vzdálenosti, nebezpečným trasám a americké přistěhovalecké politice. Venezuelané, kteří chtějí vstoupit do Spojených států, musí vstoupit prostřednictvím formálního procesu žádosti o vízum nebo mít již existující víza. Od ledna 2019 protokoly o ochraně migrantů nutí žadatele o azyl čekat na slyšení o azylu v USA v Mexiku a po většinu roku 2020 jim uzavření hranic COVID-19 bránilo v podání žádosti o azyl. Od roku 2014 vstoupilo do Spojených států přibližně 351 000 Venezuelanů. Přístup k americkému azylovému systému byl v posledních letech přísně omezen a Spojené státy nerozšířily dočasný chráněný status Venezuelanům v zemi. USA podporují venezuelské uprchlíky prostřednictvím finanční pomoci hostitelským zemím. Od roku 2017 poskytly Spojené státy zhruba 611 milionů dolarů venezuelským uprchlíkům v Argentině, Arubě, Brazílii, Karibiku, Chile, Kolumbii, Kostarice, Curacau, Dominikánské republice, Ekvádoru, Guyaně, Mexiku, Panamě, Paraguayi, Peru a Trinidadu a Tobagu, Uruguayi a Venezuele.

➤ Španělsko

Ve Španělsku žije celkem 320 tisíc Venezuelanů a tato země poskytuje Venezuelanům dočasnou ochranu a pracovní povolení, zatímco čekají na zpracování a rozhodnutí o jejich žádostech o azyl.

V konvenčním chápání má imigrační politika, ať už restriktivní nebo vstřícná, značný vliv na tok migrantů do dané země. S ohledem na současný venezuelský exodus zůstává otázkou, do jaké míry ovlivňují tyto politiky migrační toky. Dle zjištěných poznatků země projevily vnímavou politiku v době, kdy byly migrační toky relativně stabilní (otevřené hranice nebo udělování dočasných zvláštních vstupních povolení). S prohloubením krize a s rozšířením exodu země v reakci na to přešly k restriktivnějším politikám, včetně lhůt pro udělování dočasných povolení, dodatečných žádostí o stávající víza nebo pasy, požadavku na nová víza, přestaly přijímat národní průkazy totožnosti.

Druhá polovina roku 2019 byla tedy v několika přijímajících zemích poznamenána přijetím přísnější imigrační politiky, což vedlo ke stagnaci legálních vstupů. Přesto se podle UNHCR migrační toky nesnížily. Například v Peru byl navzdory restriktivním opatřením a uzavření pozemních hranic v důsledku pandemie pozorován

nepřetržitý tok venezuelských migrantů přes severní hranici země.¹⁶⁸ Využívání nelegálních vstupů je pak vystaveno vyššímu riziku bez přístupu k základním službám a podle terénní hodnotící studie MMC (*Mixed Migration on Centre*) z roku 2019 jsou dva hlavní faktory výběru Peru jako cílové země sloučení rodiny nebo existence podpůrných sítí (přátel) a ekonomické příležitosti v dané zemi.

Hraniční oblasti mezi Kolumbií a Venezuelou jsou historicky nebezpečné, zejména kvůli přítomnosti zločineckých skupin zapojených do pašování. V únoru 2019 prezident Maduro přerušil diplomatické vztahy, vyhostil kolumbijské diplomaty a nařídil uzavření a zablokování hraničních přechodů. Během pandemie v březnu 2020 kolumbijský prezident Duque nařídil „uzavřít hranice“ z důvodu zabránění šíření pandemie COVID-19 a v červnu stejného roku nařídil jejich znovuotevření. Po uzavření hranic však exponenciálně přibývalo využití neregulárního překračování hranic venezuelskými migranty a stalo se právě zdrojem příjmů těchto zločineckých ozbrojených skupin. Na celém světě pašeráctví profituje z uzavřených hranic a restriktivní imigrační politiky. Migrace z Venezuely není výjimkou a zejména v případě Kolumbie se dalo očekávat, že zločinecké skupiny, které jsou zde přítomné, rychle najdou způsoby, jak profitovat z této migrační krize, včetně nelegálního pašování lidí do země. Náhlý nárůst pašeráctví a obchodování s lidmi nastal také v Peru po zavedení humanitárních víz a provádění předběžného prověřování žadatelů o azyl na hranicích.¹⁶⁹

Regionální reakce na venezuelské migranty a uprchlíky byla na začátku migrační vlny velkorysá. Podle dostupných údajů 15 % Venezuelanů opustilo zemi a sousední země je přijaly. Schopnost těchto zemí poskytovat podporu je však omezená. Vysoká koncentrace Venezuelanů také zhoršuje přeplněnost v mnoha velkých městech, zejména v Bogotě a Limě. Tento nárůst migrantů způsobil, že mnoho zemí ustoupilo od svých původních politik otevřených hranic a zavedlo přísnější požadavky na vstup. V polovině roku 2019 se peruánská ekonomika začala hroutit pod tlakem téměř milionu venezuelských migrantů a uprchlíků, s rostoucí mírou nezaměstnanosti, nedostatkem místních potravin a léků, což zapříčinilo rostoucí vlnu zášti mezi domorodci. K nátlaku na venezuelské migranty došlo v mnoha zemích, jejichž ekonomiky se zhoršily s jejich

¹⁶⁸ DTM. 2022. *Perú — Flujo de Migración Venezolana, Ronda 14 (Marzo 2022)*. Dostupné na: Perú — Flujo de Migración Venezolana, Ronda 14 (Marzo 2022) | DTM (iom.int).

¹⁶⁹ MMC. 2019. *Waning welcome: the growing challenges facing mixed migration flows from Venezuela*. Dostupné na: 072_venezuela.pdf (mixedmigration.org).

přílivem. Venezuelští migranti byli také vystaveni urážkám, hrozbám a násilí v nových hostitelských zemích. Podle průzkumu v letech 2016 a 2019 zaznamenaly latinskoamerické země nejprudší pokles postojů k přijímání migrantů, zejména v Peru, Ekvádoru a Kolumbii.¹⁷⁰

Závěrem lze konstatovat, že v případě venezuelské migrace nebyl prokázán jasný vztah mezi migračními toky a imigračními politikami zemí nejzatíženějšími touto krizí. Zatímco v Peru (také v Ekvádoru a Chile) se dá pozorovat změna restriktivní politiky, Kolumbie si zachovala relativně otevřený přístup v řízení migrace. Přijetím přísnějších imigračních opatření nebo uzavřením hranic nebyl pokles migračních toků zaznamenán, naopak přibýlo neregulérní překračování hranic a došlo k nárůstu zločinů jako pašeráctví a obchodování s lidmi. Vnímání, že restriktivní politiky úspěšně ovlivňují příliv migrantů, je třeba přinejmenším ve venezuelském kontextu přehodnotit. Jak například ukázala terénní studie v Peru, více než polovina venezuelských migrantů se do Peru přesouvá za účelem sloučení rodiny a hledání pracovních příležitostí, bez ohledu na skutečnou politiku vstupu. Kromě imigračních politik je třeba věnovat více pozornosti ostatním faktorům tahu a tlaku, které ovlivňují rozhodování k migraci. Jak výstižně prohlásil Venezuelan čekající na rozhodnutí o své žádosti o azyl: „Peru zavedlo toto vízum v domnění, že lidé přestanou přicházet jen proto, že nesplňují požadavky, ale hlad nezná byrokracií“.¹⁷¹

¹⁷⁰ Wolfe, George. 2021. *Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries*. Dostupné na: [Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries - The Center for Migration Studies of New York \(CMS\) \(cmsny.org\)](#).

¹⁷¹ MMC. 2019. *Waning welcome: the growing challenges facing mixed migration flows from Venezuela*. Dostupné na: [072_venezuela.pdf \(mixedmigration.org\)](#).

Závěr

Venezuelská migrace je největší lidskou mobilizací v historii Latinské Ameriky a její rozsah vyvíjí obrovský tlak na přijímací země. Z modelů používaných k vysvětlení velkých migračních pohybů, je jedním z nejznámějších model push-pull faktorů. Snaží se vysvětlit mezinárodní migraci identifikací míry vlivu faktorů, které tlačí obyvatelstvo určitých území do zahraničí, a faktorů, které lidi táhnou do konkrétních zemí. Kombinace těchto dvou druhů faktorů se stává jedním z vysvětlení mezinárodních migračních procesů.

Cílem práce bylo provést na případu Venezuelské migrační krize identifikaci základních push faktorů, tedy důvodů, které donutily miliony lidí opustit svou zemi. Po důkladné analýze ekonomického, sociálního a politického vývoje ve Venezuele autor rozdělil exodus do dvou hlavních vln. První vlna nastala v době znovuzvolení prezidenta Huga Cháveze v roce 2000. Za jeho vlády docházelo k vyvlastňování a znárodňování soukromého majetku a v důsledku toho k masivním politickým nepokojům. Poté, co se velký počet státních zaměstnanců, zejména ze státní ropné společnosti PDVSA, zúčastnil protivládních stávek, propustila Chávezova vláda tisíce těchto pracovníků a zařadila je na černou listinu z vládních míst. První vlna migrace zahrnovala mnoho z těchto zaměstnanců, kteří byli najati do ropného průmyslu jiných zemí, dále pak podnikatele, bohaté lidi a studenty, kteří migrovali převážně z ekonomických a politických důvodů do zemí s lepšími vyhlídkami. Mezi hlavní push faktory venezuelské migrace v období let 2000-2015 patří zejména ztráta zaměstnání, ztráta soukromého vlastnictví, nedostatek politických svobod a politické pronásledování.

Za vlády prezidenta Nicoláse Madura došlo od roku 2014 k silnému propadu venezuelské ekonomiky vedoucí k hyperinflaci, která způsobila nejen existenční problémy se zásobováním potravinami, ale zhroutil se i systém zdravotnictví a řadu nemocí lze jen nedostatečně léčit nebo zabránit jejich šíření. S rostoucími socioekonomickými problémy v zemi docházelo k násilným protivládním protestům zaměřeným zároveň proti vládní korupci a porušování lidských práv. Od první poloviny roku 2015 tak došlo v důsledku politických, ekonomických a humanitárních problémů k masivnímu exodu Venezuelanů a do roku 2019 se počet migrantů mnohonásobně zvýšil. Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že základními push faktory venezuelské migrace v období let 2015-2020 jsou nedostatek potravin, hrozba

hladomoru, špatná zdravotní péče, nízké mzdy, nedostatek pracovních míst, politické obavy a pronásledování, vysoká míra korupce v zemi.

Pro zodpovězení výzkumné otázky, jaké jsou faktory, které určovaly výběr cílových zemí venezuelských migrantů od roku 2000 do roku 2020, stanovil autor na základě poznatků z teoretické části práce pět hypotéz, které testoval u hlavních cílových zemí venezuelských migrantů:

- Lidé budou migrovat více do bohatších, lidnatějších a geograficky bližších cílových zemí.
- Početná síť migrantů ze země původu žijící v cílové zemi pozitivně ovlivní migrační toky z první země do druhé.
- Vyšší jsou migrační toky mezi zeměmi původu a určení, které sdílejí společnou hranici, jazyk a koloniální minulost.
- Očekává se migrace do zemí s nízkou mírou chudoby a do zemí, které mají obchodní vztahy se zemí původu.
- Politická nestabilita v domovské zemi často žene migranty do sousedních zemí, které jsou stabilnější.

Na základě provedené analýzy lze obecně konstatovat, že venezuelští migranti byli přitahováni zeměmi s vysokým HDP na obyvatele v období první migrační vlny. Se zhoršující se socioekonomickou situací ve Venezuele a zintenzivněním migrace nebyla hodnota HDP na obyvatele relevantním determinantem, a naopak nabyly na významu geografické faktory, kdy si lidé vybírali jako cílové země bližší jihoamerické státy. Faktor velikosti populace a s ním spojené větší příležitosti na trhu práce byl spíše prokázán v období před rokem 2015, což koreluje s výše uvedeným zjištěním, že v tomto období byla jedním z hlavních push faktorů ztráta zaměstnání. Další výsledky výzkumu naznačují, že v obou zkoumaných migračních vlnách byli Venezuelané přitahováni do destinací s velkou populací migrantů (diaspor) ze stejné země původu. Důležitost těchto sítí byla ověřena na třech trvale hlavních příjmacích zemích venezuelských migrantů, kdy byl zjištěn silný pozitivní vliv sítí migrantů a tento faktor lze obecně brát v úvahu při předvídání nových migračních toků.

Stejně tak přítomnost komunity lidí mluvící stejným jazykem a sdílející stejnou kulturu vede k nižším psychologickým nákladům spojených s migrací a tím pozitivně působí na migrační toky. Rovněž faktor sdílené hranice hraje v případě jakékoliv

migrační vlny důležitou roli. V případě venezuelské migrace bylo zjištěno, že se jeho důležitost odvíjí od původu migrační krize. V dobách relativní stability tento faktor výrazným způsobem migrační toky do cílové země neovlivňuje. Na významu nabývá v případě migrační krize, která je poháněna politickým či ekonomickým kolapsem v zemi, popřípadě válečným vyhnáním.

K opačnému zjištění autor dospěl u zkoumání faktoru míry chudoby hostitelské země. Destinace s velmi nízkou mírou chudoby byly preferovány v rané fázi migrace, to znamená v době ekonomické stability. V době ekonomické krize, kdy průměrná hodnota procenta míry chudoby dosáhla ve Venezuele 82,9 %, faktor míry chudoby neměl na výběr cílové země významný vliv. Taktéž nebylo prokázáno, že obchodní vztah mezi zemí původu a cílovou zemí, v tomto případě zeměmi nakupujícími venezuelskou ropu, zásadním způsobem ovlivňoval migrační toky z jedné země do druhé.

Posledním determinantem, kterým se práce zabývala, byly politické faktory, konkrétně politická stabilita a migrační politika cílové země, přičemž bylo zjištěno, že migrační toky Venezuelanů vedly do politicky stabilních států pouze v první fázi migrace do roku 2015. Politická reakce na migraci z Venezuely se postupně vyvíjela. Jihoamerické země zpočátku přivítaly migranty prchající před krizí velkoryse, flexibilní imigrační politika na hranicích umožnila přístup do země včetně výjimek, dočasných povolení nebo trvalého statusu. Státy také poskytovaly humanitární pomoc a přístup k sociálním službám, zdravotní péči a vzdělání. Se zintenzivněním migračních toků přestaly země poskytovat dostatečnou podporu a začaly své imigrační politiky zpřísnovat, avšak v případě venezuelské migrace nebyl zaznamenán pokles migračních toků přijetím těchto přísnějších imigračních opatření, a tudíž prokázán jasný vztah mezi migračními toky a imigračními politikami zemí nejzatíženějšími touto krizí.

Z uvedeného vyplývá, že je nutné věnovat více pozornosti ostatním faktorům tahu a tlaku, které se zároveň mohou lišit s ohledem na původ a charakter migrační krize. Vytvoření účinné reakce na tyto krize je výzvou pro vlády a mezinárodní organizace. Návrh dlouhodobých politik pro řešení migračních krizí by měl vycházet z hlubšího pochopení složitosti těchto událostí. Pro tento účel je zásadní zmapovat a pochopit základní vzorce mezinárodní migrace včetně vývoje a proměny v čase.

V případě Venezuely zjištění naznačují, že o výběru cílové destinace rozhodují různé faktory. Zatímco v době relativní stability jsou migranti méně omezováni vzdáleností a více přitahováni bohatými zeměmi, které jim nabízejí lepší ekonomické příležitosti a životní úroveň, v dobách krize je nejdůležitějším faktorem výběr blízkých nebo sousedních destinací. Zvolené destinace se zároveň liší podle socioekonomického statusu. Blízké země jsou preferovány nízkopříjmovými migranty, zatímco vzdálené a ekonomicky vyspělejší země si vybírají jedinci s vyššími příjmy. Ačkoliv ke zintenzivnění venezuelské migrace došlo až po roce 2015, vyvíjela se několik předchozích let, což ovlivnilo vývoj sociálních sítí v hostitelských zemích.

Volbu Kolumbie, jako hlavní cílové země pro Venezuelany, ovlivnilo několik zásadních faktorů, které jsou charakteristické s ohledem na další případy migrace. Na jedné straně je Kolumbie sousední zemí, na druhé straně má Kolumbie další velmi silné vazby s Venezuelou. Obě země sdílejí společnou historii, kulturu, jazyk a společnou migrační historii. Ačkoliv Brazílie a Guyana sdílejí také hranice s Venezuelou, nepředstavují srovnatelný počet migrantů. V této souvislosti lze konstatovat, že při výběru cílové země nerozhoduje jeden faktor, ale jedná se o soubor determinantů, které charakterizují migrační tok do konkrétní země. Jiné významné cílové země, jako USA a zejména Španělsko, dokazují, že sociální sítě jsou pro migranty důležitějším tažným faktorem než geografická vzdálenost.

Ačkoliv žádný migrační model neumožňuje spolehlivě předvídat budoucí migrační toky, identifikace push a pull faktorů, jakožto hnacích sil mobility, může vést částečně k vysvětlení migračních procesů. Náhlé toky migrantů, jako v případě humanitárních krizí, představují pro hostitelské země institucionální problémy, pokud jde o zdravotní systémy, bydlení, vzdělávací a školicí programy. Proto je pro účinnou reakci na migrační krize klíčová koordinace na mezinárodní úrovni. Řešení by mělo zahrnovat větší pomoc od mezinárodních organizací. Zvýšené finanční prostředky od IOM by měly být přiděleny zejména sousedním zemím, které přijímají většinu migrantů, a zemím s vytvořenými sociálními sítěmi ze stejné země původu, aby byly náležitě vybaveny ke zvládnutí nárůstu populace.

Seznam pramenů

Literatura

Drbohlav, Dušan a Uherek, Zdeněk. 2007. *Reflexe migračních teorií*. Geografie-Sborník ČGS 112, č. 2, 128-130.

Drulák a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portal, 35.

Greenwood, Michael, J. 1975. *Research on internal migration in the United States: A Survey*. Journal of Economic Literature. s. 397–433.

Jansen, Clifford, J. 1970. *Readings in the Sociology of Migration*. New York: Pergamon Press, s.10.

Lee, Everett, S. 1966. *A theory of migration*. Demography 3. s. 47–57.

Massey, Douglas.S. et al. 1993. *Theories of international migration: A review and appraisal*. Population and Development Review, vol. 19, iss. 3. s. 431–466.

Pettersen, William. 1958. *A General Typology of Migration*. American Sociological Review. s. 256-266.

Stake, Robert, E. 2003. *Case Studies*. Dostupné na: Stake2003-CaseStudies.pdf (sfu.ca).

Stouffer, Samuel, A. (1940). *Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance*. American. Sociological Review 5. s. 845.

Wallerstein, Immanuel. 1974. *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press.

Zipf, George, K. 1946. *The P 1 P 2/D Hypothesis: On the Intercity Movement of Persons*. American Sociological Review 11. s. 677.

Internetové zdroje

Adserà, Alicia. 2015. *Language and culture as drivers of migration Linguistic and cultural barriers affect international migration flows*. Dostupné na: Language and culture as drivers of migration (iza.org).

Alicia, Adserà a Mariola, Pytliková. 2015. *International migration: The impact of linguistic proximity on preferred destinations*. Dostupné na: Language and migration | VOX, CEPR Policy Portal (voxeu.org).

Americas QUARTERLY. 2020. *What Venezuela's Henrique Capriles Really Wants*. Dostupné na: What Venezuela's Henrique Capriles Really Wants (americasquarterly.org).

- Barreto, Juan. 2019. *How Venezuela Fell From the Richest Country in South America into Crisis*. Dostupné na: Why Venezuela Is in Crisis - HISTORY.
- BBC. 2012. *Venezuela to withdraw from regional human rights court*. Dostupné na: Venezuela to withdraw from regional human rights court - BBC News.
- BBC. 2013. *Analysis: How Hugo Chavez changed Venezuela*. Dostupné na: Analysis: How Hugo Chavez changed Venezuela - BBC News.
- Britannica. 2022. *Immigration and ethnic composition*. Dostupné na: Venezuela - Immigration and ethnic composition | Britannica.
- Britannica. 2022. *United Nations Relief and Rehabilitation Administration*. Dostupné na: United Nations Relief and Rehabilitation Administration | international organization | Britannica.
- CFR. 2022. *Venezuela: The Rise and Fall of a Petrostate*. Dostupné na: Venezuela: The Rise and Fall of a Petrostate | Council on Foreign Relations (cfr.org).
- CONSTITUTE. 2022. *Venezuela (Bolivarian Republic of) 1999 (rev. 2009)*. Dostupné na: Venezuela (Bolivarian Republic of) 1999 (rev. 2009) Constitution - Constitute (constituteproject.org).
- CONSTITUTIONNET. 2022. *Constitutional history of Venezuela*. Dostupné na: Constitutional history of Venezuela | ConstitutionNet.
- Corbett, John. 2011. Ernest George Ravenstein: The Laws of Migration, 1885. Dostupné na: (thehumanimprint.com).
- CRS. 2022. *Venezuela: Background and U.S. Relations*. Dostupné na: Venezuela: Background and U.S. Relations (fas.org). s. 11.
- CSIS. 2018. *The Maduro Diet: Food v. Freedom in Venezuela*. Dostupné na: The Maduro Diet: Food v. Freedom in Venezuela | Center for Strategic and International Studies (csis.org).
- CSIS. 2021. *Colombia Makes History by Offering Protective Status to Displaced Venezuelans*. Dostupné na: Colombia Makes History by Offering Protective Status to Displaced Venezuelans | Center for Strategic and International Studies (csis.org).
- Datosmacro. 2022. *Los venezolanos emigran más*. Dostupné na: Venezuela - Emigrantes totales 2019 | Datosmacro.com (expansion.com).
- De Haas, Hein. 2021. *A theory of migration: the aspirations-capabilities framework*. Dostupné na: A theory of migration: the aspirations-capabilities framework | Comparative Migration Studies | Full Text (springeropen.com).
- DIALOGO AMERICAS. 2020. *The Venezuelan Migration and the Maduro Regime*. Dostupné na: The Venezuelan Migration and the Maduro Regime - Diálogo Américas (dialogo-americas.com).

Distance Calculator. 2022. Distance Between Countries. Dostupné na: Distance Between Countries, Closest Distance Between Borders, Airplane Flight Time, Distance Chart (globefeed.com).

DTM. 2022. *Perú — Flujo de Migración Venezolana, Ronda 14 (Marzo 2022)*. Dostupné na: Perú — Flujo de Migración Venezolana, Ronda 14 (Marzo 2022) | DTM (iom.int).

E21. 2019. How Socialism Destroyed Venezuela. Dostupné na: How Socialism Destroyed Venezuela | Economics21.

EFE. 2018. *Venezuela electric sector suffering from brain drain, union says*. Dostupné na: Venezuela plans to ration electricity (chinadaily.com.cn).

EIA. 2022. *VENEZUELA*. Dostupné na: International - U.S. Energy Information Administration (EIA).

E-International relations. 2020. *Regional Responses to Venezuela's Mass Population Displacement*. Dostupné na: Regional Responses to Venezuela's Mass Population Displacement (e-ir.info).

EL UNIVERSAL. 2018. *Fefarven advirtió que existe un 85% de desabastecimiento de medicinas*. Dostupné na: Fefarven advirtió que existe un 85% de desabastecimiento de medicinas (eluniversal.com).

EMA. 2022. *Citgo Petroleum*. Dostupné na: Citgo Petroleum - Energy Marketers of America.

Embajada de Venezuela. 2022. *Idiomas de Venezuela*. Dostupné na: Idiomas de Venezuela - Embajada de Venezuela.

FAO. 2019. *The state of FOOD SECURITY AND NUTRITION IN THE WORLD*. Dostupné na: The State of Food Security and Nutrition in the World 2019 (fao.org).

Foggin. Sophie. 2019. *What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge*. Dostupné na: What Venezuela's borders look like for migrants seeking refuge (latinamericareports.com).

FORCED MIGRATION. 2014. *The Cartagena process: 30 years of innovation and solidarity*. Dostupné na: The Cartagena process: 30 years of innovation and solidarity | Forced Migration Review (fmreview.org) (30.04.2022).

France24. 2018. *More than half Venezuela's doctors emigrated since 2012: NGOs*. Dostupné na: More than half Venezuela's doctors emigrated since 2012: NGOs - France 24.

Gallo. Luis. 2016. *Many Venezuelans are migrating to Colombia. It used to be the other way around*. Dostupné na: Many Venezuelans are migrating to Colombia. It used to be the other way around. | The World from PRX.

Global Research. 2013. Hugo Chavez Leaves a Prodigious Legacy That Will Never Die. Dostupné na: Hugo Chavez Leaves a Prodigious Legacy That Will Never Die - Global Research Global Research - Centre for Research on Globalization.

Glocality. 2020. Uncovering the 5 Major Causes of the Food Crisis in Venezuela. Dostupné na: Uncovering the 5 Major Causes of the Food Crisis in Venezuela (glocality.eu).

Harvard Political Review. 2013. *The Legacy of Hugo Chávez*. Dostupné na: The Legacy of Hugo Chávez - Harvard Political Review (harvardpolitics.com).

Heurística. 2010. *La Inmigración en la Administración de Pérez Jiménez (1952-1958)*. Dostupné na: articulo8.pdf (ula.ve).

HRW. 2013. Venezuela: Chávez's Authoritarian Legacy. Dostupné na: Venezuela: Chávez's Authoritarian Legacy | Human Rights Watch (hrw.org).

HRW. 2019. Venezuela: Extrajudicial Killings in Poor Areas. Dostupné na: Venezuela: Extrajudicial Killings in Poor Areas | Human Rights Watch (hrw.org).

HRW. 2020. *Venezuela Events of 2020*. Dostupné na: World Report 2021: Venezuela | Human Rights Watch (hrw.org).

Infobae. 2019. Los maestros venezolanos están al límite de sus fuerzas ante el caos educativo: „Tenemos docentes desnutridos“. Dostupné na: Los maestros venezolanos están al límite de sus fuerzas ante el caos educativo: “Tenemos docentes desnutridos” - Infobae.

INSIDER. 2017. *Venezuela is at risk of losing an entire generation*. Dostupné na: Venezuela Protest Driving Migration Changing Demographics and Politics (www-businessinsider-com.translate.goog).

International crisis group. 2022. *Hard Times in a Safe Haven: Protecting Venezuelan Migrants in Colombia*. Dostupné na: Hard Times in a Safe Haven: Protecting Venezuelan Migrants in Colombia | Crisis Group. Hard Times in a Safe Haven

Investopedia. 2022. *Gross Domestic Product (GDP)*. Dostupné na: Gross Domestic Product (GDP) Definition (investopedia.com).

Investopedia. 2022. *International Poverty Line*. Dostupné na: International Poverty Line Definition (investopedia.com).

Investopedia. 2022. Per Capita GDP. Dostupné na: Per Capita GDP Definition (investopedia.com).

Investopedia. 2022. *Top 6 Oil-Producing States*. Dostupné na: Top 6 Oil-Producing States (investopedia.com).

IOM. 2016. *UNDERSTANDING LARGE MOVEMENTS OF REFUGEES AND MIGRANTS*. Dostupné na: 250416_IOM_Michele_Klein-Solomon.pdf (un.org).

IOM. 2020. *Profile of Venezuelan Refugees and Migrants in Latin America*. Dostupné na: Profile of Venezuelan Refugees and Migrants in Latin America & the Caribbean Reveals Country-to-Country Variations in their Characteristics and Experiences | International Organization for Migration (iom.int).

IOM. 2022. Key migration terms. Dostupné na: Key Migration Terms, Migration Glossary | IOM, UN Migration.

IOM. 2022. *Who we are*. Dostupné na: Who We Are | International Organization for Migration, IOM.

Landportal. 2022. *Political stability and absence of violence/terrorism (index)*. Dostupné na: Political stability and absence of violence/terrorism (index) | Land Portal.

LARAZON. 2022. *Todos estos territorios del mundo han sido en algún momento parte de España*. Dostupné na: Imperio español: Todos estos territorios del mundo han sido en algún momento parte de España (larazon.es).

Lewer, Joshua a Van den Berg, Hendrik (2008). "A Gravity Model of Immigration". Management Department Faculty Publications. 22. Dostupné na: <https://digitalcommons.unl.edu/managementfacpub/22>.

Lidská práva. 2017. *Historie mezinárodní ochrany uprchlíků*. Dostupné na: Historie mezinárodní ochrany uprchlíků - Lidská práva (lidskaprava.cz) (02.05.2022).

Light, Ivan et al. 1990. *MIGRATION NETWORKS AND IMMIGRANT ENTREPRENEURSHIP*. Dostupné na: Migration Networks and Immigrant Entrepreneurship (escholarship.org).

Macrotrends. 2022. *GDP Per Capita*. Dostupné na: Panama GDP Per Capita 1962-2022 | MacroTrends.

Macrotrends. 2022. *Venezuela Poverty Rate 1981-2022*. Dostupné na: Venezuela Poverty Rate 1981-2022 | MacroTrends.

Mateo, Cristina. 2006. *LOS VENEZOLANOS COMO EMIGRANTES. ESTUDIO EXPLORATORIO EN ESPAÑA*. Dostupné na: Redalyc.Los venezolanos como emigrantes. Estudio exploratorio en España.

Mckenzie, David. 2007. *Network effects and the dynamics of migration and inequality: Theory and evidence from Mexico*. Dostupné na: Network effects and the dynamics of migration and inequality: Theory and evidence from Mexico - ScienceDirect.

Meaningofmigrants. 2022. What is the meaning of 'migrants'? Dostupné na: meaningofmigrants.org – Explaining the meaning of migrants and refugees.

MIGRATION DATA PORTAL. 2022. Recommendations on Statistics of International Migration, Revision 1. Dostupné na: seriesm_58rev1e.pdf (un.org), 32.

- Milanovic, Branko. 2013. *Global Income Inequality in Numbers: in History and Now*. Dostupné na: Global Income Inequality in Numbers: in History and Now (gabriel-zucman.eu).
- MMC. 2019. *Waning welcome: the growing challenges facing mixed migration flows from Venezuela*. Dostupné na: 072_venezuela.pdf (mixedmigration.org).
- MPI. 2011. *Migrant Social Networks: Vehicles for Migration, Integration, and Development*. Dostupné na: Article: Migrant Social Networks: Vehicles for Mig.. | migrationpolicy.org.
- MPI. 2020. *Venezuelan Immigrants in the United States*. Dostupné na: Article: Venezuelan Immigrants in the United States | migrationpolicy.org.
- Nagel, Caroline a Boyle, Paul. 2020. *Migration*. Dostupné na: Migration Theory - an overview | ScienceDirect Topics.
- Nandi Debayan. 2016. *Is Reilly's law of retail gravitation pertinent in sub-urban areas of West Bengal?* Dostupné na: 19-DEBAYAN.cdr (iesrj.com).
- New Internationalist. 2006. *A SHORT HISTORY OF VENEZUELA*. Dostupné na: A short history of Venezuela | New Internationalist.
- NOBEL PRIZE. 2022. Office of the United Nations High Commissioner for Refugees. Dostupné na: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees - History (nobelprize.org).
- OCI. 2022. *Venezuela*. Dostupné na: Criminality in Venezuela - The Organized Crime Index (ocindex.net).
- OEC. 2022. *Crude Petroleum in Venezuela*. Dostupné na: Crude Petroleum in Venezuela | OEC - The Observatory of Economic Complexity
- OEC. 2022. *Crude Petroleum in Venezuela*. Dostupné na: Crude Petroleum in Venezuela | OEC - The Observatory of Economic Complexity.
- OECD. 2022. *The immigration landscape: Patterns, drivers and policies*. Dostupné na: Home | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org).
- Ortega, Francesc. 2013. *The effect of income and immigration policies on international migration*. Dostupné na: effect of income and immigration policies on international migration | Migration Studies | Oxford Academic (oup.com).
- OSN. 2022. *Úmluva o právním postavení uprchlíků*. Dostupné na: ÚMLUVA O PRÁVNÍM POSTAVENÍ UPRCHLÍKŮ (osn.cz).
- Páez, Tomás. 2019. *Emigración venezolana hacia España en tiempos de revolución bolivariana (1998-2017)*. Dostupné na: (PDF) Emigración venezolana hacia España en tiempos de revolución bolivariana (1998-2017) (researchgate.net).

Palát, Milan. 2014. *Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií*. Dostupné na: http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/091_2014.pdf, s. 710-712.

Piché, Victor. 2013. *Contemporary Migration Theories as Reflected in their Founding Texts*. Dostupné na: Contemporary Migration Theories as Reflected in their Founding Texts | Cairn International Edition (www-cairn--int-info.translate.goog).

PSPČR. 2016. Migrace, azyl a uprchlictví v EU. Dostupné na: [pi-3-178.pdf](#).

R4V. *info*. Dostupné na: Home | R4V.

Ramos, Raul. 2016. *Gravity models: A tool for migration analysis*. Dostupné na: IZA World of Labor - Gravity models: A tool for migration analysis.

Rapier, Robert. 2019. *Charting The Decline Of Venezuela's Oil Industry*. Dostupné na: Charting The Decline Of Venezuela's Oil Industry (forbes.com).

Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela. 2019. Dostupné na: [A_HRC_41_18.pdf](#).

Reuters. 2014. *Economic crisis, political strife drive Venezuela brain-drain*. Dostupné na: Economic crisis, political strife drive Venezuela brain-drain | Reuters.

Reuters. 2017. *Infant mortality and malaria soar in Venezuela, according to government data*. Dostupné na: Infant mortality and malaria soar in Venezuela, according to government data | Reuters.

Reuters. 2020. *Venezuela poverty rate surges amid economic collapse, inflation -study*. Dostupné na: Venezuela poverty rate surges amid economic collapse, inflation -study | Reuters.

Ross L. Michael. 2013. "The Oil Curse: How Petroleum Wealth Shapes the Development of Nations". Economics Books. Princeton University Press.

SANCTIONS SCANNER. 2022. *Sanctions Against Venezuela*. Dostupné na: Sanctions Against Venezuela - Sanction Scanner.

Schmiege, Evita. 2019. *Connections between Trade Policy and Migration*. Dostupné na: Connections between Trade Policy and Migration - Stiftung Wissenschaft und Politik (swp-berlin.org).

Simpson, Nicole, B. 2017. *Demographic and economic determinants of migration*. Dostupné na: IZA World of Labor - Demographic and economic determinants of migration.

Statista. 2022. Crude oil exports from Venezuela from 2000 to 2020. Dostupné na: Crude oil exports from Venezuela | Statista.

Statista. 2022. *Leading countries of destination of Venezuelan emigrants in 2020*. Dostupné na: Main destinations for Venezuelan migrants 2020 | Statista.

Statista. 2022. *Leading countries of destination of Venezuelan emigrants in 2020*. Dostupné na: Main destinations for Venezuelan migrants 2020 | Statista.

Statista. 2022. *Number of migrants from Venezuela residing in Colombia in 2021, by department*. Dostupné na: Venezuelan migrants to Colombia by department 2021 | Statista.

Statista. 2022. *Petroleum industry as share of exports from Venezuela from 2010 to 2020*. Dostupné na: Venezuela: petroleum industry as share of exports | Statista.

Statista. 2022. *Poverty rate in the United States from 1990 to 2020*. Dostupné na: U.S. poverty rate by year 1990-2018 | Statista.

Statista. 2022. *Religion affiliation in Latin America as of 2020, by type*. Dostupné na: Religion affiliations in Latin America 2020 | Statista.

Statista. 2022. *Venezuela: Inflation rate from 1985 to 2023*. Dostupné na

The borgen project. 2017. *HOW TO STOP THE BRAIN DRAIN IN VENEZUELA*. Dostupné na: How to Stop the Brain Drain in Venezuela - The Borgen Project.

THE CONVERSATION. 2016. *How today's crisis in Venezuela was created by Hugo Chávez's 'revolutionary' plan*. Dostupné na: How today's crisis in Venezuela was created by Hugo Chávez's 'revolutionary' plan (theconversation.com).

The Economist. 2014. *Brain haemorrhage*. Dostupné na: Brain haemorrhage | The Economist.

The Global Economy. 2022. *Venezuela: Political stability*. Dostupné na: Venezuela Political stability - data, chart | TheGlobalEconomy.com.

The Global Economy. 2022. *Venezuela: Political stability*. Dostupné na: Venezuela Political stability - data, chart | TheGlobalEconomy.com.

The Migration Observatory. 2017. *Determinants of Migration to the UK*. Dostupné na: Determinants of Migration to the UK - Migration Observatory - The Migration Observatory (ox.ac.uk)

The New Humanitarian. 2018. *Venezuela's doctors and patients share tales of despair and dismay*. Dostupné na: The New Humanitarian | Venezuela's doctors and patients share tales of despair and dismay.

THE NEW YORK TIMES. 2007. *Hugo Chávez exploits oil wealth to push IMF aside*. Dostupné na: Hugo Chávez exploits oil wealth to push IMF aside - The New York Times (nytimes.com).

The New York Times. 2008. *Rise of Chávez Sends Venezuelans to Florida*. Dostupné na: Rise of Chávez Sends Venezuelans to Florida - The New York Times (nytimes.com).

The New York Times. 2019. *Students Fainting From Hunger in Venezuela's Failing School System*. Dostupné na: Students Fainting From Hunger in Venezuela's Failing School System - The New York Times (nytimes.com).

THE NEW YORK TIMES. 2019. *U.S. Sanctions Are Aimed at Venezuela's Oil. Its Citizens May Suffer First*. Dostupné na: U.S. Sanctions Are Aimed at Venezuela's Oil. Its Citizens May Suffer First. - The New York Times (nytimes.com).

THE NEW YORK TIMES. 2019. *Venezuela's Collapse Is the Worst Outside of War in Decades, Economists Say*. Dostupné na: Venezuela's Collapse Is the Worst Outside of War in Decades, Economists Say - The New York Times (nytimes.com)

The policy circle. 2019. *Venezuela: Then and Now*. Dostupné na: Venezuela: Then and Now - The Policy Circle.

THE WORLD FACTBOOK. 2022. *Explore All Countries-Venezuela*. Dostupné na: Venezuela - The World Factbook (cia.gov).

The World Factbook. 2022. *Languages*. Dostupné na: Languages - The World Factbook (cia.gov).

TheGlobalEconomy. 2022. *Poverty ratio - Country rankings*. Dostupné na: Poverty ratio by country, around the world | TheGlobalEconomy.com.

UN. 2012. *Toolkit on International Migration*. Dostupné na: Microsoft Word - toolkit_DESA_June 2012.doc.

UNHCR. 2014. *Cartagena+30*. Dostupné na: Cartagena+ 30 | ACNUR - Declaración de Cartagena - 30 años .

UNHCR. 2016. „Uprchlíci“ a „migranti“. Dostupné na: „Uprchlíci“ a „migranti“ – UNHCR Czech Republic.

UNHCR. 2016. *Úmluva o uprchlících | Zásadní dokument pro činnost UNHCR*. Dostupné na: Úmluva o uprchlících | Zásadní dokument pro činnost UNHCR – UNHCR Czech Republic.

UNHCR. 2019. *Majority fleeing Venezuela in need of refugee protection – UNHCR*. Dostupné na: UNHCR - Majority fleeing Venezuela in need of refugee protection – UNHCR.

UNHCR. 2020. *Fridtjof Nansen – průkopník ochrany uprchlíků*. Dostupné na: Fridtjof Nansen – průkopník ochrany uprchlíků – UNHCR Czech Republic.

UNHCR. 2022. *Integration of Venezuelan Refugees and Migrants in Brazil*. Dostupné na: 5-pages-Integration-of-Venezuelan-Refugees-and-Migrants-in-Brazil-en.pdf (acnur.org).

UNHCR. 2022. *Ochrana uprchlíků Průvodce mezinárodním uprchlickým právem*. Dostupné na: Ochrana uprchlíků (muni.cz).

UNHCR. 2022. *Return of People Not in Need of International Protection*. Dostupné na: UNHCR - Return of People Not in Need of International Protection.

UNHCR. 2022. *UNHCR concerned about difficult conditions of indigenous Venezuelans in Guyana*. Dostupné na: UNHCR - UNHCR concerned about difficult conditions of indigenous Venezuelans in Guyana.

UNHCR. 2022. *Venezuela Situation*. Dostupné na: UNHCR - Venezuela situation (29.04.2022).

Wallenfeldt, Jeff. 2022. *Juan Guaidó*. Dostupné na: Juan Guaido | Biography Facts | Britannica.

WENR. 2018. *Venezuela in Crisis: What Does It Mean for Northbound Student Mobility?*. Dostupné na: Venezuela in Crisis: What Does It Mean for Northbound Student Mobility? (wes.org).

WHO. 2018. 162nd SESSION OF THE EXECUTIVE COMMITTEE. Dostupné na: CE162-INF-22-e-PAHO-TC-respond.

Wilson Center. 2019. *Understanding the Venezuelan Refugee Crisis*. Dostupné na: Understanding the Venezuelan Refugee Crisis | Wilson Center.

Wolfe, George. 2021. *Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries*. Dostupné na: Where Are Venezuelan Migrants and Refugees Going? An Analysis of Legal and Social Contexts in Receiving Countries - The Center for Migration Studies of New York (CMS) (cmsny.org).

World bank. 2022. *What triggered the oil price plunge of 2014-2016 and why it failed to deliver an economic impetus in eight charts*. Dostupné na: What triggered the oil price plunge of 2014-2016 and why it failed to deliver an economic impetus in eight charts (worldbank.org).

World Data. 2022. *Asylum applications and refugees from*. Dostupné na: Refugees from Venezuela: Figures and development (worlddata.info).

World Population Review. 2022. *Poverty Rate by Country 2022*. Dostupné na: Poverty Rate by Country 2022 (worldpopulationreview.com).

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Přehled základních push a pull faktorů migrace (IOM, 2016)	28
Tabulka č. 2: Vyhodnocení základních push faktorů venezuelské migrace.....	54

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Hospodářská krize ve Venezuele: vybrané trendy (HDP, schodek rozpočtu, dovoz).....	43
--	----

Seznam grafů

Graf č. 1: Hlavní cílové země venezuelských migrantů 2000-2015.....	55
Graf č. 2: Hlavní cílové země venezuelských migrantů 2015-2020.....	56
Graf č. 3: HDP na obyvatele (v USD) - hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2000-2015	58
Graf č. 4: HDP na obyvatele (v USD) - hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2015-2020	58
Graf č. 5: Populace – hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2000-2015	59
Graf č. 6: Populace – hlavní cílové země venezuelských migrantů v letech 2015-2020	59
Graf č. 7: Geografická vzdálenost od Venezuely – hlavní cílové země 2000-2015	61
Graf č. 8: Geografická vzdálenost od Venezuely – hlavní cílové země 2015-2020	61
Graf č. 9: Úřední jazyk hlavních cílových zemí venezuelských migrantů	70
Graf č. 10: Procento populace žijící za méně než 5,50 USD na den (průměrná hodnota za období 2000-2015).....	73
Graf č. 11: Procento populace žijící za méně než 5,50 USD na den (průměrná hodnota za období 2000-2020).....	73
Graf č. 12: Nejvýznamnější exportní destinace 2000-2020	75
Graf č. 13: Venezuela – index politické stability	77
Graf č. 14: Index politické stability – hlavní cílové země 2000-2015	78
Graf č. 15: Index politické stability – hlavní cílové země 2015-2020	78